

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

· DEN · B · E · S · T ·

· og ·

· S · Ø · N · D · E · R · J · Y · D · S · K · E ·

· K · R · E · D · I · T · F · O · R · E · N · I · N · G ·

1910 1935

Den vest- og sønderjydske Kreditforening har herved Fornøjelsen i Anledning af Foreningens 75 Aars Stiftelsesdag den 28. September 1935 at fremsende et Skrift om Foreningen gennem de sidste 25 Aar, idet Foreningens Repræsentantskab har anset det for praktisk, at der nu udarbejdes en Fortsættelse af det ved Foreningens 50 Aars Stiftelsesdag udgivne Skrift.

DEN VEST- OG SØNDERJYDSKE KREDITFORENING

DEN VEST- OG SØNDERJYDSKE
KREDITFORENING
AF LANDEJENDOMSBESIDDERE

FORENINGENS HISTORIE I AARENE
1910—1935

EN FORTSÆTTELSE AF DET I ANLEDNING
AF FORENINGENS 50 AARS DAG, DEN 28. SEPTEMBER 1910,
UDGIVNE SKRIFT

VED

F. K. ERLANG

RINGKØBING
A. RASMUSSENS BOGTRYKKERI
MCMXXXV

INDLEDNING

Da den vest- og sønderjydske Kreditforening i 1910 fejrede sin 50 Aars Dag, blev der udgivet en Bog om de forløbne 50 Aar. Siden da er der forløbet yderligere 25 Aar, og i disse 25 Aar har der fundet en saadan Udvikling Sted, og er der sket saa meget, at Repræsentantskabet har ment, at det vilde være af Interesse for dem, der paa den ene eller anden Maade har Tilknytning til Foreningen, at der af samme Forfatter blev udarbejdet en Skildring ogsaa af disse Aars Begivenheder.

Selv om denne Bog ikke paa nogen Maade kan eller skal sammenlignes med den danske Rimkrønike, vil de Ord, hvormed Rimkrønikens Fortale begynder:

Det siger Beda den ærlige Mand:
Det er vel gjort, i hvo det kan,
at skrive Forældreres Gerninger alle.
Ere de onde, man maa dem fly,
ere de gode, man maa dem ty
og ingenlunde fra dem falde,

dog maaske til en vis Grad kunne anføres ogsaa om en Bog af denne Art, og i hvert Fald vil Bogens Forfatter gerne have Lov til at gøre de Ord til sine, der slutter Rimkrønikens Fortale:

Men er her noget forglemt ibland,
det setter jeg ind til deris Hand,
som bedre kan drage til Minde.

Den i 1910 udgivne Bog vil i det følgende blive betegnet som I. Del af nærværende Skrift.

Nærværende Skrift vil begynde med en Skildring af Aarene nærmest efter 1910. Derefter kommer Verdenskrigens urolige Aar, hvoraf Udgangen for Foreningen blev, at den fik sit i 1864 tabte Udlaansomraade tilbage. Man kan vistnok sige, at noget saadant lige siden 1864 havde været en stille Drøm hos alle Kreditforeningens ledende Mænd. Ikke just fordi man ventede, at dette skulde medføre store materielle Fordele for Kreditforeningen; efterhaanden var nogle vel endog ved at mene, at Kreditforeningen egentlig var bleven stor nok, og man var ikke blind for, at Forholdene i Sønderjylland i adskillige Henseender var og rimeligvis en Tid endnu vilde vedblive at være vanskeligere end i det øvrige Land; men man var ved Genforeningen stærkt opfyldt af den Følelse, som Digteren Kai Friis Møller i Foraaret 1920 gav Udtryk i disse Ord:

For vi ere komne igen paa Fod
Som vi have været førre:
Forenede atter som Blomst med Rod
Blev Sønder-Jylland og Nørre!

Og denne Følelse er sikkert særdeles levende endnu, selv om det ikke har kunnet undgaas, at Virksomheden i Sønderjylland foruden megen Glæde ogsaa har bragt en Del Skuffelser.

Derefter bliver Skildringen ført frem til den seneste Tid, og endelig vil Bogen i Lighed med 1. Del bringe en Del biografiske Oplysninger om Kreditforeningens Mænd og nogle statistiske Tavler.

DEN VEST- OG SØNDERJYDSKE
KREDITFORENING
1910—1935

FORHOLDENE VED AAR 1910

OG DE FØRSTE AAR DEREFTER

Den 28. September 1910 fejrede Kreditforeningen paa festlig Vis 50 Aars Dagen for Foreningens Stiftelse,¹ og der kunde nok være al god Grund hertil, thi der var ingen mørke Skyer paa Himlen, alt tegnede paa den Tid særdeles lyst for saavel Kreditforeningen som dens Interessenter, Landbrugerne. En af Landbrugets mest fremragende Mænd, Landstingsmand, Forpagter C. Sonne, havde kort forinden udtalt, at »den nærmeste Tids Landbrugsproduktion synes at ligge sundt og godt«,² og ikke mindst, men netop ganske særlig her i Vestjylland var Landbruget i en rivende Udvikling. Store Strækninger, der tidligere havde været tyndt befolkede, tyndt bebyggede og lidet opdyrkede, var komne under stærk Udstykning og intensiv Kultur, som bevirkede, at helt ny og værdifulde Landbrugs-ejendomme opstod i meget stort Antal.

Som et typisk Eksempel kan nævnes, at ved en Taksationsforretning i 1861 over Gaarden Tanderup i Snebjerg Sogn hørte der til Gaarden ca. 1600 Tdr. Land, og der holdtes paa den 10 Heste, 70 Køer, 2 Tyre, 20 Stkr. Ungkvæg og 40 Faar. Det var altsaa paa den Tid, da Kreditforeningen begyndte sin Virksomhed. I 1909, altsaa omtrent 50 Aar senere, var Hovedgaardens Areal paa Grund af Udstykning gaaet ned til 416 Tdr. Land, men paa Gaardens tidligere Grund laa der nu ca. 30 ny Hjem. Paa Hovedgaarden holdtes der nu 18 Heste, 140 Kreaturer, og 10 Faar, altsaa betydelig mere end i 1861 paa den samlede Gaard, og af de 30 nye Ejendomme var der flere, hvorpaa der holdtes 4 Heste, 20 Kreaturer og 4 Faar.³ I 1922 brændte en Del af Hovedgaardens Bygninger, hvad der gav Anledning til en ny Udstykning, der gav til Resultat, at 12 nye Hjem rejste sig, denne

Gang alle Statshuse, og endnu var der dog henimod 100 Tdr. Land tilbage ved Hovedgaarden. Som ret illustrerende kunde i denne Forbindelse ogsaa nævnes, at Sognet, der ganske vist selv efter vestjydske Forhold havde en ret betydelig Udstrækning, herefter ikke vedblivende kunde nøjes med en Kirke, men at der i Aarene 1918—20 yderligere blev opført ikke mindre end to ny Kirker.⁴

Adskillige Aarsager har vel nok medvirket til at frembringe disse Resultater. Man kan først nævne den indfødte Befolknings medfødte solide og gode Egenskaber.⁵ Det har i hvert Fald tidligere været sædvanligt at fremhæve den vestjydske Befolknings Flid, Nøjsomhed og Guds frygt. Dernæst kan nævnes, at Anlæg af talrige Jernbaner, Hedeselskabets Virksomhed samt Fremkomsten af Andelsmejerier og Svineslagterier og den Udnyttelse af det udenlandske Marked, som gennem disse blev mulig, selvfølgelig alt har haft sin meget store Betydning.

Men endelig og ikke mindst maa man nævne Kreditforeningerne og her i Vestjylland da først og fremmest den vest- og sønderjydske Kreditforening, der har fremskaffet den fornødne Driftskapital, uden hvilken denne Udvikling og Fremgang havde været utænkelig.

Naturligvis kan man saa ogsaa paa en vis Maade betragte disse Omstændigheder som Aarsag til Kreditforeningens kolossale Vækst. Denne og den stærke Forøgelse af Landbrugets Produktionskraft fandt Sted Side om Side, saa at sige Haand i Haand.

Af den statistiske Tavle i Slutningen af denne Bog kan ses, hvorledes Kreditforeningen voksede fra Aar til Aar.

Da Kreditforeningen i 1906 naaede til at have udestaaende en Hovedstol stor 100 Millioner, fandt man, at dette var særdeles imponerende — ikke mindst paa Baggrund af, at Foreningen i sine først stadfæstede Statutter kun havde faaet Tilladelse til at virke, indtil Udlaanet havde naaet 3 Millioner Rigsdaler — men i 1920 passerede man 200 Millioner, og Væksten fortsattes ustandselig, endda med stigende Kraft, indtil i 1931, da man passerede de 400 Millioner. Men imidlertid havde Tiderne forandret sig og faaet en ganske anden Karakter, Landbrugskrisen var sat ind, og nu var det ingenlunde nogen ublandet Glæde, man følte ved at betragte disse Tal. En god Del Bekymring blandede sig heri. Dog herom maa henvises til det følgende.

Kreditforeningsbygningen i Ringkøbing

Foreløbig skal omtales nogle Ting, der optog Sindene ved Aar 1910.

BYGNINGEN

I 1. Del af dette Skrift er S. 88 ff. omtalt, at Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af ny brugbare Kontorlokaler var blevet brændende. Foreningens gamle Kontorbygning eller »Administrationsbygning«, som man sagde, naar det skulde være fint, var oprindelig i Forening med den hosliggende Beboelsesbygning, »Direktørboligen«, opført til Kontor og Bolig for daværende Prokurator, Kammerraad, senere Etatsraad og administrerende Direktør for Kreditforeningen, E. Møller. Skønt Møller først i 1874 blev Direktør af Navn, havde han som Foreningens egentlige Stifter og Forretningsfører lige fra Begyndelsen været Sjælen i den; dens Kontorforretninger blev udført paa hans Kontor af ham og af det af ham antagne lønnede Kontorpersonale. Først i 1874 fik Foreningen eget Kontorpersonale, men Kontoret vedblev at være i Møllers Ejendom. Da han i 1888 trak sig tilbage som administrerende Direktør, blev saavel Direktørboligen som Kontorbygningen afkøbt Møller. Bygningen var i Tidens Løb udvidet — forlænget — 2 Gange, men synderlig hensigtsmæssig havde den aldrig været, og mere og mere ufyldestgørende blev den for hvert Aar. Det var en mærkelig smal Bygning, og de Rum, der fandtes i den, havde derfor gennemgaaende ikke nogen videre god Facon, men navnlig var de alt for smaa. Det saakaldte brandfri Rum kunde kun rumme en ringe Del af, hvad der burde have Plads i dette. Resten maatte man anbringe, hvor man bedst kunde, saaledes var der i Repræsentanternes saakaldte Mødesal anbragt Arkivhylder langs alle Væggene. Af Hensyn til Brandfaren havde man Vagt i Bygningen hver Nat, og det kan vist ogsaa uden Overdrivelse siges, at der var al god Grund hertil! Et Par Gange udbrød der Skorstensild, og selv om der egentlig ikke derved skete nogen Skade, var det dog »lige op over«. En Reol stod med den ene Ende mod Skorstenen, og paa Reolen stod en tyk Protokol, som paa den Side, der vendte ind mod Skorstenen, fik en sortbrændt Plet, der gik lige ind i Midten af Protokollen, om end Størrelsen efterhaanden aftog, og Kuløren afsvækkedes fra sort til lysebrun! Denne Protokol blev i den følgende Tid af og til fremvist for

de Medlemmer af Repræsentantskabet, der havde Betænkeligheder eller Indvendinger at fremsætte mod Opførelsen af en helt ny Bygning.

Der var nemlig inden for Repræsentantskabet afvigende Meninger med Hensyn til, om man skulde forsøge at udvide en Gang endnu eller skride til Opførelsen af en ny Bygning. Imidlertid — noget maatte der gøres, herom var der Enighed, og paa Repræsentantmødet i Foraaret 1909 blev der da nedsat et Byggeudvalg til at overveje og stille Forslag. Byggeudvalget kom til at bestaa af Direktionens Medlemmer samt Repræsentanterne Sognefoged Svend Holm, Madum, Sognefoged, Amtsraadsmedlem Jens Andrup, Lønborg, og Gaardejer Søren Bundgaard, Vemb. Byggeudvalget satte sig i Forbindelse med Arkitekt Helge Bojsen Møller af København, der i den senere Tid havde ledet Opførelsen af flere Sygehuse for Ringkøbing Amtsraad (Sygehusene i Ringkøbing og Herning samt Tuberkulosehospital i Holstebro. Senere kom hertil yderligere Sygehuse i Lemvig, Holstebro og Tarm). Arkitekt Møller var som Følge heraf godt kendt af den daværende administrerende Direktør Hoppe og J. Andrup, der begge var Amtsraadsmedlemmer; Direktør Hoppe havde endda som Amtsraadsmedlem specielt haft Tilsyn med Sygehusene.

Først overvejede man Muligheden af at løse Opgaven ved at udvide den gamle Bygning i alle Retninger, men det viste sig umuligt at komme til et tilfredsstillende Resultat ad den Vej. Direktør Hoppe ønskede en ny Bygning, der skulde rumme baade Kontorer og Bolig for den administrerende Direktør, og den 2. Juni 1910 drøftede Byggeudvalget et af Arkitekten fremsendt Forslag til en saadan Nybygning. Men denne Plan vandt ingen Tilslutning, hvorimod Udvalget anmodede Arkitekten om at udarbejde en ny Plan, hvorefter der skulde opføres en ny Bygning, der udelukkende skulde være Kontor- eller Administrationsbygning. Den skulde være beliggende i Haven ved den gamle Bygning, men uden Forbindelse med denne.

En saadan Plan blev udarbejdet og godkendt af Byggeudvalget og — for at gøre det særlig højtideligt og Dagen dobbelt betydningsfuld — vedtaget af det samlede Repræsentantskab den 28. September 1910, altsaa samme Dag som Kreditforeningen fejrede sin 50 Aars Dag.

I Arkitektens Overslag var Bekostningen beregnet til 234.000 Kr.

I den i Anledning af 50 Aars Dagen udgivne Bog — 1. Del af nærværende Skrift — havde man meget ønsket at kunne bringe en Afbildning af den ny Bygning, og der findes da ogsaa i Spidsen af 1. Oplag af denne Bog en af Arkitekten udført Tegning, der viser Bygningen, saaledes som man paa dette Tidspunkt mente, at den vilde komme til at se ud, og som den da ogsaa i alt væsentligt kom til at se ud. Ved Sammenligning med Billederne i nærværende Bog vil det dog ses, at der ikke er fuldstændig Overensstemmelse, men at det endelige Resultat i en og anden Henseende kom til at afvige lidt, se saaledes Hovedindgangen med Altanen over, Vinduernes Antal i Facaden m. m.

Iøvrigt skred Arbejdet saaledes frem, at man efter Tilendebringelse af Jord- og Funderingsarbejdet i Foraaret 1911 kunde nedlægge Grundstenen ved Repræsentantmødet den 3. Maj 1911. Kransen hejstes den 7. December s. A. Medlem af Byggeudvalget Sv. Holm førte paa dettes Vegne det øverste Tilsyn med Arbejdet. Arkitekten havde som Konduktør Johannes Lambæk af Ringkøbing. Til at planlægge og lede Ingeniørarbejderne, nemlig Varmeanlæg, Ventilation, Vand, Lys og Kloak, blev antaget Ingeniør A. Wesche, København.⁶

I 1912 skred Arbejdet godt frem, og man overvejede, hvorledes der skulde forholdes med Hensyn til Lokalernes Montering. Man vedtog, at ogsaa Kontormøblerne skulde udføres efter Tegninger af Arkitekt Møller. Dette skete, og endelig den 6. September 1913, da Lokalerne stod færdige til at tages i Brug, fandt Indvielsen Sted ved en Festlighed, hvorunder Direktør Hoppe som Byggeudvalgets Formand aflagde Beretning til Repræsentantskabets Formand om Arbejdets Udførelse og højtidelig overgav Nøglen og dermed Bygningen til Repræsentantskabets Formand, der efter en Tak til alle, der havde medvirket til det opnaaede smukke og tilfredsstillende Resultat, atter overleverede Nøglen og Bygningen til den administrerende Direktør til fremtidig Brug og Benyttelse.

Det var og har stedse været den almindelige Mening, at Bygningen baade udvendig og indvendig er en af de smukkeste i sin Art her i Landet og en Seværdighed, ikke mindst paa Grund af det De-

korationsarbejde, der er udført af den fremragende Kunsthaandværker Jens Møller Jensen.⁷

En hel Del af Landets Kreditforeninger har i Aarene før og efter opført sig ny Bygninger, men det turde være et Spørgsmaal, om der er nogen af dem, der har faaet en Bygning, der er smukkere og bedre, eller som har været saa forholdsvis billig. Et stort Held var det jo, at man fik Bygningen færdig inden Krigsaarene, da man kom op paa ganske anderledes Priser for alting.

Af Regnskabet for 1913 fremgaar, at Udgiften til den ny Bygning ved Udgangen af 1913 blev opgjort til Kr. 293.966 97
hvortil kom Inventar for Kr. 33.977 09

Kr. 327.944 06

Af Konto for Administrationsudgifter blev afholdt Kr. 109.944 06

medens der til Konto for Foreningens faste Ejendom blev overført Kr. 218.000 00

Den gamle Bygning, baade Kontorbygning og Direktørbolig, stod forud bogført til den beskedne

Sum Kr. 32.000 00

Herved fremkom den Sum Kr. 250.000 00
som Ejendommen har staaet opført med i Foreningens Bøger indtil sidste Aar, da en Nedskrivning fandt Sted, hvorefter den staaer bogført til 200.000 Kr.

Regnskaberne for 1914 og 1915 udviste forøvrigt nogle Efterbetalinger vedrørende baade Bygningen og Inventaret, ialt ca. 23.000 Kr., men disse er afholdt under de ordinære Administrationsudgifter.

Den ny Bygning bevirkede, at Arbejdsforholdene blev betydelig bedre, og til at begynde med mente man, at der alle Dage vilde være megen overflødig Plads i Bygningen, men Foreningens kolossale Vækst har bevirket, at Rummene nu er ret stærkt udnyttede. Man har endog maattet tage i Brug forskellige Rum i Kælderen, der oprindelig ikke var beregnede til at arbejde i, men forøvrigt er ret brugelige hertil. Forskellige Kontormaskiner, som ikke arbejder lydløst, kan det jo endog være en Fordel at have anbragt et lidt afsides Sted. I den ny Bygning var blevet indrettet 4 brandfri Rum, hvert af dem større end det, der fandtes i den gamle Bygning. Det ene af dem blev det

for nogle Aar siden nødvendigt at udvide til det dobbelte for at skaffe Plads til indskrevne Kasseobligationer, som Kreditforeningen opbevarer for Obligationsejere. Ved Udgangen af 1910 havde man af disse betroede fremmede Aktiver liggende en Beholdning af Paa-lydende omtrent 23 Millioner Kroner, men Beholdningen blev for-øget i lignende Forhold som Udlaanet, i 1922 var den fordoblet, og i 1935 var den paa ca. 107 Millioner Kroner.

Da Kreditforeningen flyttede ind i den ny Bygning, opstod det Spørgsmaal, hvorledes der skulde forholdes med den gamle Kontorbygning. Direktør Hoppe mente, at den ikke var for god til at rive ned, og i hvert Fald gjorde den ikke nogen god Virkning i de ny Omgivelser. Repræsentantskabet mente imidlertid, at den dog altid repræsenterede en Værdi, og at man altid kunde naa at faa den revet ned, hvorfor man ikke skulde forhaste sig hermed. Men hvad skulde man bruge den til. At udleje den vilde ikke være helt let paa Grund af dens særlige Beskaffenhed, og desuden var det ikke alle og enhver, man brød sig om at have derinde i saa umiddelbar Nærhed. Men saa viste det sig, at Ringkøbing Museum, der dengang endnu ikke havde egen Bygning, kunde anvende Lokalerne til sine Samlinger, og Resultatet blev saa, at Museet for en billig Leje havde til Huse der, indtil det i 1922 fik sin egen Bygning. Saa opstod Spørgsmaalet igen. Bygningen var jo i Aarenes Løb blevet ældre og trængte til saa megen Istandsættelse, at man maatte regne med, at der til Forrentning af Bekostningen vilde medgaa det meste af, hvad man kunde faa i Leje. Man kunde dog stadig ikke bekvemme sig til at nedrive den, men vedtog den 4. Maj 1923 at lade den istandsætte med en samlet Bekostning af 10.000 Kr. og at udleje den for en aarlig Leje af ialt 1.000 Kr. Lejerne var til at begynde med Ringkøbing Folkebogsamling og en Ungdomsforening, i de senere Aar Bogsamlingen alene.

Direktør Hoppe havde ønsket, at Kreditforeningens Byggeforetagende ogsaa skulde have omfattet en ny Direktørbolig. Dette vilde Repræsentantskabet ikke gaa med til, men man var villig til at overveje en Istandsættelse eller Ombygning af den gamle Direktørbolig. Dette trak imidlertid ud saa længe, at Direktør Hoppe ikke oplevede det. Først den 2. December 1916 blev det vedtaget at ombygge Direktørboligen med en Bekostning af ca. 18.000 Kr. Denne Om-

bygning blev saa gennemgribende, at Resultatet nærmest blev en helt ny Bygning. Det meste af Murværket blev nyt og kunde ikke komme til at ligne det gamle, hvorfor det hele blev overtrukket med rødgraa Puds. Det endelige Resultat blev imidlertid slet ikke ilde, men en ganske tiltalende Bygning i Biedermeierstil, der forliges helt godt med den store palæagtige Bygning ved Siden af.

PROBLEMET TILLÆGSLAAN

Dette Problem var ved at blive brændende i Aarene 1910—11. I 1. Del af dette Skrift, S. 67—68, er omtalt, at Serieinddelingen, der efter Loven af 19. Februar 1861 var bleven almindelig indenfor Kreditforeningerne, havde medført den Ulempe for Interessenterne, at naar en Serie var lukket, var de afskaaret fra at faa Tillægslaan. Et Laan af en aaben Serie bagefter Laanet i den lukkede Serie — i sædvanlig daglig Tale benævnet »Tillægslaan af en *anden* Serie« — kunde der praktisk talt ikke være Tale om efter Loven af 19. Februar 1861, hvorefter det solidariske Ansvar skulde betragtes som en særlig Hæftelse paa $\frac{3}{5}$ af det ældre Laan. Hvis man ikke kunde nøjes med det ældre Laan, var der altsaa ikke andet at gøre end at indfri dette og optage et helt nyt Laan; dette medførte en stærk og stigende Udvandring af Interessenter fra de lukkede til de aabne Serier med forøget Efterspørgsel og stigende Kurser af Obligationer i de førstnævnte samt forøget Udbud og svækkede Kurser i de sidstnævnte Serier.

Ved Lov af 24. April 1896 blev der dog Mulighed for at erholde stadfæstet Statutbestemmelser med lempeligere Regler for Beregningen af det solidariske Ansvar for det ældre Laan, naar Laan ønskes af en aaben Serie efter et ældre Laan af en lukket Serie. Det vilde herefter overhovedet ikke blive nødvendigt ved det ny Laans Udmaalning at tage Hensyn til det solidariske Ansvar for den Del af det ældre Laan, der ikke oversteg en Trediedel af Vurderingssummen, saaledes som denne er bestemt ved den Vurdering, der ligger til Grund for det ny Laan, og af den overskydende Del af det ældre Laan vilde man kunne nøjes med at beregne det solidariske Ansvar til 10 pCt. af Restgælden. Se dette var jo noget helt andet end de tidligere Regler. Naar der alligevel indenfor Kreditforeningerne var nogen Utilbøje-

Fra Kreditforeningsbygningen. Hovedindgangen

lighed til at benytte sig af den ny Lov, kom det af, at dens § 2 opstillede visse Betingelser, der indskrænkede, hvad man ansaa for Foreningernes Ret til Selvstyre (herom nærmere senere).

Dertil kom, at man indenfor Foreningens Ledelse ikke var helt glad ved Tanken om, at det maaske kunde blive en almindelig Opfattelse, at Laanene i de ny Serier for en stor Del var 2. Prioritets Laan. Selv om man nok saa meget fra Kreditforeningens Side kunde gøre gældende, at ogsaa det ny Laan befandt sig indenfor den statutmæssige Grænse for, hvad der kunde ydes som 1. Prioritets Laan i paagældende Ejendom, saa var Forholdet jo dog ikke helt det samme, som naar hele Laanet i Ejendommen var ydet af *én* Serie; thi det vilde altid være og blive den ny Serie, der havde den sidste og ubehageligste Ende af Udlaanet, og som i paakommende Tilfælde vilde komme til at bære Tabet. Man var vistnok noget inde paa den Tanke, at man kunde lade det ny Laan faa Panteret »lige med og ved Siden af« det ældre Laan; men Konsekvensen heraf vilde blive, at den gamle Serie skulde bære en Del af det Tab, som kunde tænkes at blive Følgen af det Laan, der var ydet af den ny Serie, og det syntes man alligevel ikke, at der kunde være Tale om.

Trangen til og Ønsket om saadanne Laan blev imidlertid stærkere og stærkere, efterhaanden som flere og flere af de ældre Serier blev lukkede, og flere og flere Aar forløb efter Lukningen.

Paa Foreningens Generalforsamling den 29. April 1911 mødte der omtrent 40 Medlemmer, hvad der nok kunde tyde paa, at der var noget, der interesserede Folk, for under normale og rolige Forhold plejede der slet ingen at møde til Generalforsamlingerne. Undertiden kunde det ske, at der, f. Eks. i Følge med en af Repræsentanterne, var kommet et enkelt Par Mennesker til Stede, men saadanne plejede da straks at erklære, at de selvfølgelig ikke forlangte, at der skulde afholdes nogen formelig Generalforsamling for deres Skyld, hvorefter man under ganske tvangfri Former drøftede med dem, hvad de maatte ønske at drøfte, i Reglen til alle Parters fuldkomne Tilfredshed. Men her var der altsaa mødt en forholdsvis anselig Forsamling, og flere kendte og ansete Folk, nemlig Ole Christensen af Hovergaard, Niels Knudsen af Skovby i Nr. Vium og Jens Andrup af Lønborg tog Ordet og anbefalede stærkt, at man skulde faa tilveje-

bragt den fornødne Hjemmel til, at der kunde gives Laan af en aaben Serie, uden at det skulde være nødvendigt først at indfri ældre, fordelagtige Laan af lukkede Serier. Direktør Hoppe oplyste, at man havde denne Sag under Overvejelse og agtede at arbejde videre med den, og hermed var der saa Tilfredshed indtil videre, idet man ikke kunde komme længere den Dag, bl. a. fordi Sagens Behandling ikke var anmeldt til Dagsordenen.

Den 16. August 1911 afholdtes et ekstraordinært Repræsentantmøde, hvorpaa det vedtoges at faa Sagen gennemført, og for at faa Statutterne bragt i Overensstemmelse med, hvad Loven af 24. April 1896 forlangte, afholdtes dernæst en ekstraordinær Generalforsamling den 6. September 1911.

Reformens Tilhængere mødte ret talrigt. Der var løst 138 Adgangskort repræsenterende 169 Stemmer. Den aldeles overvejende Del af Forsamlingen var Tilhængere af Reformen. Talrige Talere udtalte stærk Tilslutning, kun ganske enkelte talte imod, og det var sandt at sige vistnok kun Folk, der havde Tilknnytning til Jydsk Land-Hypothekforening og derfor naturligvis syntes, at det burde være Hypothekforeningens og ikke Kreditforeningens Sag at yde Laan af den omhandlede Art. Sluttelig blev Forslaget vedtaget med 142 Stemmer for og 9 imod.

Den Omstændighed, at Loven af 24. April 1896 i visse Retninger indskrænkede Interessenternes Indflydelse paa Foreningens Anliggender, vakte aabenbart ikke længere større Betænkelighed og havde i Virkeligheden heller ikke stor praktisk Betydning for denne Kreditforening. Efter Loven maatte Interessenterne ikke fremtidig vælge Sognetaksationsmændene, men Statutterne var allerede saaledes indrettede, at Interessenterne ved de saakaldte »Indstillingsvalg« netop ikke valgte, men indstillede en Person til Sognetaksationsmand, hvorefter Direktionen foretog Udnævnelser, og da det vist hidtil aldrig var sket, at Direktionen ikke havde villet udnævne den Person, der var indstillet, var man godt tilfreds med denne Ordning. Mindre godt syntes man om, at Repræsentantskabet, der hidtil havde valgt 2 Revisorer, fremtidig skulde overlade til Indenrigsministeren at vælge den ene. Foreningens mangeaarige Revisorer var begge meget ansete og veltjente Mænd, og man syntes ikke, at nogen af dem burde kas-

seres. Men saa vedtog man følgende Tilføjelse til Statutterne: Endvidere kan Indenrigsministeren, om han hertil finder Anledning, fra 1. Januar 1913 eller senere udnævne en tredje kritisk Revisor. Og Indenrigsministeren maa have fundet det tilstrækkeligt at have Retten hertil, thi der er hidtil ikke gjort Brug af denne Ret. Hertil har dog maaske bidraget, at Repræsentantskabet sidste Gang — for at alle Nutidens Krav kunde siges at være sket Fyldest — har valgt en statsautoriseret Revisor.

Endnu et Par smaa Statutændringer blev vedtaget paa samme Generalforsamling. Taksationsmændenes uhyre ringe Vederlag fik en lille beskeden Forhøjelse. En anden Ændring var en Følge af Krav, der stilledes af den vestjydske offentlige Mening. Hidtil havde saavel Interessenters som Obligationsejeres Stemmeret været gradueret, saaledes at man kunde afgive flere Stemmer, naar man havde et større Laan eller mange Kasseobligationer, og Lovgivningen havde begunstiget denne Tendens. Loven af 24. April 1896, der som nævnt indførte forskellige »konservative Garantier«, havde ogsaa i sin § 2, Stk. 3, en Bestemmelse om, at Indenrigsministeren som Betingelse for Stadfæstelse af de i Lovens § 1 omhandlede Statutændringer kunde forlange, at det enkelte Medlems Stemmeret skulde fastsættes i Forhold til hans Laans Størrelse, dog saaledes, at der ikke tillægges et Medlem mere end 5 Stemmer. Slig gradueret Stemmeret var imidlertid i den stærkeste Strid med, hvad der indenfor Andelsforetagenderne var blevet almindeligt. Indenfor Andelsmejerierne var Princippet: Hver Mand en Stemme, trængt sejerrigt igennem, baaret frem af Slagordet: Det er Manden selv og ikke hans Køer, der skal have Stemmeretten, og selv i Aktieselskaber som Banker begyndte det samme Princip at trænge igennem. Ved Oprettelsen af Vinderup Bank i 1906 blev det saaledes, nærmest med Begejstring, vedtaget, at ingen Aktionær skulde kunne afgive mere end én Stemme. Og blandt Kreditforeningens Mænd var der saa stærk Stemning for at komme bort fra den graduerede Stemmeret, at man enstemmig vedtog, at der fremtidig i Statutterne skulde staa: Ethvert Medlem af Foreningen kan — uanset Størrelsen af hans Laan — ved Generalforsamlingen afgive en Stemme, men heller ikke flere, ligesom enhver, der er og i mindst en Maa- ned har været noteret i Foreningens Bøger som Ejer af mindst 1000

Kr. af Foreningens Kasseobligationer, ligeledes ved Generalforsamlingen kan afgive en Stemme, men heller ikke flere, og saaledes, at ingen kan stemme i begge Egenskaber og derfor ikke kan komme til at afgive 2 Stemmer.

Og — hvad der næsten var mere, end man efter Loven af 24. April 1896 § 2, Stk. 3, kunde have ventet — Indenrigsministeren⁸ gjorde ingen Vanskeligheder, men stadfæstede i sin Helhed Statutændringerne.

I de følgende Aar blev der gjort meget stærk Brug af Adgangen til at erholde Laan af en aaben Serie efter et ældre Laan af en lukket Serie, og efterhaanden var det en meget stor Del af Interessenterne, der saaledes havde 2 Laan. Men efterhaanden som Aarene gik, blev flere og flere Serier lukkede, medens ny Serier blev aabnede. Oftere og oftere maatte det da blive Tilfældet, hvis en Interessent med Laan af 2 forskellige Serier efter en Del Aars Forløb skulde ønske yderligere Laan, at begge de paagældende Serier da vilde være lukkede, og at Interessenten da vilde ønske at kunne undgaa at ~~indfri~~ noget af de ældre Laan og at kunne erholde et tredje Laan af en aaben Serie! Man har dog haft overvejende Betænkelighed ved at komme ind paa at yde Laan paa denne Maade, og naar alle Forhold tages i Betragtning, maa det vist ogsaa erkendes, at det ikke vilde være rigtigt eller heldigt, om den hidtil anvendte Metode fik Lov til at forlænge sig ved at skyde ny Skud, der maaske nok ret beset vilde være at anse for Vildskud.

Den ofte nævnte Lov af 24. April 1896 havde forøvrigt ogsaa gjort det muligt for Kreditforeningerne at yde uamortisable eller delvis uamortisable Laan. Som uamortisabelt eller afdragsfrit maatte kun bevilges Laan indenfor $\frac{1}{3}$ af Vurderingssummen. Saadanne Laan skulde altsaa frembyde en særlig udmærket Sikkerhed; men der blev paa den anden Side ingen Udtrækningschance for Obligationskøberne, og disse lod ikke til at finde særligt Behag i denne Laanform, der vist i det hele taget ikke kan siges at have svaret til de Forventninger, hvormed man i nogle Kreditforeninger begyndte paa den. Den vest- og sønderjydske Kreditforening fandt ikke Anledning til at anstille noget Forsøg med denne Art Laan, og i de andre Foreninger var det kun i forholdsvis kort Tid, de spillede nogen Rolle af Betydning.

I 1. Del af dette Skrift, S. 62 ff., er omtalt, hvorledes man i

Trappeopgang. Set nedenfra

1875—77 havde gjort sig forskellige Anstrengelser for at faa Forningens Udlaansomraade udvidet til hele Jylland eller i hvert Fald til Thisted Amt og Salling, men forgæves. Man havde imidlertid ondt ved helt at slippe Tanken om en Udvidelse af Omraadet. Man fandt det urimeligt, at en Forening, der havde arbejdet saa godt, skulde være indskrænket til et saa snævert for ikke at sige »ringe« Omraade. Obligationskøberne, der for en væsentlig Del maatte søges i København, havde noget ondt ved at komme bort fra den Opfattelse, at Foreningens Udlaansomraade udgjordes af nogle af Landets mest fjerntliggende og ringe Egne, og det kunde derfor ligge nær at antage, at det vilde gavne Foreningens Anseelse og Obligationernes Kurs, at Omraadet blev udvidet. I det ordinære Repræsentantmøde den 10. Maj 1913 henstillede Repræsentantskabet til Direktionen, at denne skulde forsøge en Henvendelse til Indenrigsministeriet angaaende en Udvidelse til Vejle Amt, eventuelt ogsaa til Thisted Amt. Dette skete ogsaa, om end med en Del Forsinkelse paa Grund af Direktør Hoppes Sygdom. Ministeriet sendte Forespørgselen til Kreditforeningernes staaende Fællesudvalg til Erklæring.⁹ Men Resultatet blev, at Indenrigsministeriet under 8. Marts 1915 meddelte, at det ikke for sit Vedkommende fandt tilstrækkelig Føje til at søge tilvejebragt den fornødne Lovhjemmel til en Udvidelse af Foreningens Udlaansomraade. Repræsentantskabet var dog ikke mere forknyt herover, end at det i sit Møde den 29. April 1915 vedtog, at der skulde arbejdes videre paa Sagen! Det ses dog ikke, at der senere er foretaget yderligere i denne Sag, og det er heller ikke helt let at se, hvad Repræsentantskabet egentlig skulde være i Stand til at udrette i saa Henseende. Maaske man har regnet noget med, at der var indflydelsesrige Rigsdagsmænd, der havde en venlig Indstilling til Tanken, og som mulig kunde være villige til at indbringe og støtte det fornødne Lovforslag, og umuligt var det maaske heller ikke, at en senere Indenrigsminister kunde have et noget andet Syn paa Sagen. Imidlertid — der blev ikke Tale om nogen Udvidelse af Udlaansomraadet før efter Verdenskrigen — ved Genforeningen — da Foreningen fik en betydelig Udvidelse af Omraadet, eller rettere sagt, den fik paa det allernærmeste netop det Udlaansomraade, som den havde mistet efter Krigen i 1864. Men herom senere; først maa der berettes lidt om, hvad der gik forud.

KRIGSAARENE

V erdenskrigens Begyndelse i Sommeren 1914 kom som en uhyggelig Afbrydelse af de mange lykkelige Fremgangens Aar, ja lige straks var det, som om al Foretagsomhed fuldstændig skulde lammes. Børsen lukkedes, Moratorielove udstedtes, Uddrag af Banker og Sparekasser begrænsedes til 300 Kr. ugentlig, Sikringsstyrken indkaldtes, og Bælterne minespærredes.¹⁰

Men — da den første Forskrækkelse havde lagt sig, og det viste sig at være muligt at holde Danmark udenfor de direkte Krigsbevi-gheder, genvandt det danske Folk hurtigt nogenlunde Ligevægten, og i Erkendelsen af, at det kunde være gaaet langt værre, fandt man sig ogsaa nogenlunde tilrette med Forholdene, skønt disse i mange Henseender var besværlige nok og alt andet end behagelige. Men foreløbig regnede man jo slet ikke med, at Krigen vilde trække ud i Aarevis, og saa kom hertil, at det nærmest saa ud til, at en Strøm af Guld søgte ind over Landet. Der blev meget stærkt Begær efter Danmarks Landbrugsprodukter — i første Omgang Heste, senere Kød og alle Slags Fødemidler. Ogsaa en Vare som Frø gik op i fantastiske Priser. I første Omgang benyttede Landbruget sig af Lejligheden til at udskille alle de ringere Dyr af Besætningerne for en god Betaling, men senere gik man bestandig videre med at gøre den faste Kapital flydende ved Reduktion af Besætningerne — fristet af de store og stadig stigende Priser — hvilket gav et fejlagtigt Billede af pludselig Velstand. Senere, da Besætningerne skulde retableres, havde man ofte ondt ved at faa Øje paa Fortjenesten, ja syntes ikke sjældent, at den havde forandret sig til Tab!

Dertil kom at »hvad der kommer let, gaar let«. En stor Del af de

tilsyneladende saa let tjente Penge blev anvendt til ukloge og uheldige Spekulationer, ikke alene i selve Krigsaarene, men ogsaa i Tiden derefter. I hvilken Henseende Byerhvervene vel forøvrigt næppe har noget at lade Landbruget høre. Overhovedet er det jo altid lettere at se bagefter, hvilke Fejl der er begaaet. Og maaske er det ogsaa uretfærdigt uden videre at anse den stærke Reduktion af Besætningerne som en Fejl. Man maa jo nemlig huske paa, at det paa Grund af manglende Tilførsler — hvortil kom, at Høsten i 1917 var usædvanlig slet — var umuligt at holde saa store Besætninger som tidligere. Der maatte først tænkes paa Fødemidler til Befolkningen, i anden Række maatte Dyrenes Ernæring komme, og der er fra særdeles sagkyndig Side¹¹ gjort gældende, at Reduktionen ikke kunde have været mindre, thi den sidste Krigsvinter, da Besætningerne var allermindst, maatte adskillige af disse overvintre paa et Foder, der balancerede meget nær Sultegrænsen.

Der hidsættes S. 32 en statistisk Oversigt, hvoraf vil ses, hvad baa- de Mængden og Værdien af Landbrugets vigtigste eksporterede Produkter, nemlig Flæsk og Smør (i Dritler og Pakker) har udgjort for hvert Aar siden 1910.¹² Det vil ses, at Eksporten af Smør, der havde været oppe paa ca. 100 Mill. kg, i 1918 gik ned til 14,7. Men samtidig var Margarineproduktionen gaaet ned fra 40—50 Mill. kg til godt 1 Mill. kg i 1918.

Prisen paa	Flæsk	Smør	Æg
der i 1910 var	98 Ø.	200 Ø.	115 Ø.
steg, til den i 1920 var	357 Ø.	640 Ø.	530 Ø.

Derefter gik Priserne igen nedad, men der forløb dog adskillige Aar efter Krigen, før de blev katastrofale. Landbrugets Nettoudbytte og Forrentningsprocent var ikke ringe i Aarene til 1925—26, hvorfor der ogsaa var forholdsvis faa Tvangsauktioner og stadig stigende Ejendomspriser.

Flere Omstændigheder bevirkede dog, at Forholdene i visse Egne af Vestjylland stillede sig noget ugunstigere end i andre Egne af Landet.

I Vestjylland er det specielt Rug, man dyrker, og derfor maatte det her føles særlig generende, at man skulde afgive sin Rug til Maksimalpriser, medens kun daarlig Majs kunde erholdes i Stedet.

UDFØRSELEN UDGJORDE:

	Af Flæsk		Af Smør	
	Mængde 100 kg	Værdi 1000 Kr.	Mængde 100 kg	Værdi 1000 Kr.
i 1910	967782	117524	884752	182436
i 1911	1143968	120738	895771	192783
i 1912	1275141	146012	851649	191088
i 1913	1263543	161740	910235	200321
i 1914	1471119	179796	952937	213018
i 1915	1361472		1015896	
i 1916	1046857		957500	
i 1917	818823		614631	
i 1918	27444		146537	
i 1919	8759	3649	366121	229501
i 1920	423568	179651	748250	503357
i 1921	853346	324362	920589	464667
i 1922	1114168	321042	955082	387721
i 1923	1736370	450382	1116560	504492
i 1924	1971722	507342	1221141	651735
i 1925	1915102	519996	1215345	568485
i 1926	1902292	418247	1313904	423536
i 1927	2562571	434657	1421594	441912
i 1928	2722098	461812	1467325	476970
i 1929	2488684	488405	1581200	497541
i 1930	3063885	510233	1681859	432953
i 1931	3761226	419547	1711204	373096
i 1932	3897695	385820	1574667	294990
i 1933	2941189	441415	1503181	295473

Antallet af Tvangsauktioner over Ejendomme paa Landet		Regnskabsresultater		
		fra danske Landbrug ifølge det landøkonomiske Driftsbureau, nemlig: <i>Gennemsnitligt Nettoudbytte pr. ha af samtlige behandlede Regnskab for større og mindre Landejendomme for hele Lan- det (= Bruttoudbytte ÷ Driftsomkostninger, til hvilken sidste er medregnet Vederlag for Fami- liens eget Arbejde, Driftslederløn, Skatter og Al- gifter, men ikke Renter)</i>		
			Kr.	i pCt. af Landbrugs- kapitalen
i 1910	1311			
i 1911	998			
i 1912	994			
i 1913	880			
i 1914	819			
i 1915	928			
i 1916	709			
i 1917	447			
i 1918	237	1918—1919	306	c. 12,0
i 1919	579	1919—1920	281	
i 1920		1920—1921	236	
i 1921	596	1921—1922	33	
i 1922	1492	1922—1923	145	
i 1923	1306	1923—1924	210	8,1
i 1924	1058	1924—1925	246	9,1
i 1925	965	1925—1926	44	1,6
i 1926	1751	1926—1927	35	1,3
i 1927	2660	1927—1928	44	1,3
i 1928	2779	1928—1929	151	6,2
i 1929	2047	1929—1930	135	5,6
i 1930	1679	1930—1931	14	0,6
i 1931	2658	1931--1932	÷ 11	÷ 0,5
i 1932	4259	1932—1933	61	2,9
i 1933	1332	1933—1934	73	3,5
i 1934	1078			

Kunstgødning, der spiller saa stor en Rolle i Vestjylland, kunde i 1915—16 ikke faas.

Som allerede nævnt havde man i 1917 en daarlig Avl og maatte derfor skille sig af med alle de Kreaturer, der kunde undværes. Under disse Forhold havde man kun liden Glæde af, at Kreaturpriserne steg fantastisk det følgende Aar. Nu havde man faaet Besætningerne saa stærkt reduceret, at de fleste ikke havde Kreaturer at sælge, men tværtimod maatte tænke paa, hvorledes man kunde faa Besætningerne retablerede igen.

Men alt i alt kunde Krigsaarenes Begivenheder ikke volde Kreditforeningen Vanskeligheder. Hvad der herom kan berettes har nærmest kun Kuriositetsinteresse.

Straks efter Krigens Begyndelse var der et mindre Antal af de Obligationsejere, der havde deres Obligationer liggende her til Opbevaring som indskrevne, der foretrak at faa dem udleveret til Opbevaring paa anden Maade, men senere kom de fleste af Obligationerne tilbage igen, idet man vel er kommet til det Resultat, at Faren for fjendtlige Overfald næppe var større i Ringkøbing end andre Steder.

I lange Tider vedblev al Omsætning af Obligationer at foregaa til »uofficielle Kurser«, men da man overalt, baade paa Børsen og andre Steder, rettede sig efter disse Kurser, mærkedes der ingen større Ulempe heraf.

Før Krigen havde en Del af Kasseobligationerne i 1. Serie amort. 110 været paa tyske Hænder, men i Begyndelsen af Krigen vandrede de vistnok alle tilbage og blev udbudt paa Markedet i Danmark, hvorved de gik stærkt ned i Kurs. Mange af Interessenterne i denne Serie benyttede sig heraf til at indfri deres gamle Laan til en meget billig Kurs. Nu er der sikkert ingen af disse Obligationer tilbage paa tyske Hænder. Naar dette en Tid var Tilfældet med en Del af denne Series Obligationer, kom det af, at man i sin Tid havde faaet Serien optaget til Notering paa Hamborgs Børs, men da der herfor skulde betales en aarlig Afgift, som man fandt uforholdsmæssig stor i Forhold til den Nytte, man havde deraf, ophørte man igen hermed. Som Følge af denne Notering var disse Obligationer forsynede med tysk Tekst og *dobbeltmøntede*. Som bekendt har flere andre Kreditforeninger haft en hel Del Ulemper paa Grund af Udstedelsen af Obli-

Trappeopgangen set ovenfra

gationer, hvorefter der kunde forlanges Betaling i fremmed Mønt, hvilket, da Guldmøntfoden her i Landet blev ophævet, og Kronen faldt, viste sig saa skæbnesvangert, at Lovgivningsmagten fandt Anledning til at træde til. Først med Loven af 25. Oktober 1923 om Udførselsforbud mod dobbeltmøntede Obligationer, hvorom det i Østifternes Kreditforenings Jubilæumsskrift af 1931 hedder: Det kan dog ikke skjules, at denne Foranstaltning fik en meget ublid Omtale baade i Udlandets og den hjemlige Presse! Og senere med andre Lovgivningsforanstaltninger af ekstraordinær Art. Fortrædeligheder af denne Art har den vest- og sønderjydske Kreditforening været fri for. De eneste af dens Obligationer, der kunde forlanges betalt i fremmed Mønt, var de ældste Serier amortisable 110; men den eneste fremmede Mønt, de kunde forlanges betalt i, var det tyske Riges tidligere Mønt, og da denne («Papirmarken») blev værdiløs, var der selvfølgelig ingen, der ønskede Betaling i denne.

Derimod kan der i denne Forbindelse nævnes, at da danske Kroner i 1915—16 noteredes en Ubetydelighed under norske, idet Norges Bank kun beregnede en Kurs af ca. 99,50 for danske Kroner, var der herover nogen Misfornøjelse blandt norske Obligationsejere, og man fik fra Norge en Henstilling om at udbetale Renter m. v. til norske Obligationsejere i norske Kroner. Dette turde Direktionen dog ikke gaa med til af Frygt for Konsekvenserne, bl. a. at Kupons andets- stedsfra skulde blive sendt til Norge til Indløsning, hvorfor man fastholdt, at Kreditforeningens Kupons kun kunde forlanges betalt i danske Kroner.

Moratorieloven af 20. August 1914, der netop undtog Renter og Afdrag paa Prioritetsgæld, kunde ikke afstedkomme Ulemper, der kunde mærkes af Kreditforeningen.

Før Krigen var man kommet ind paa i de fleste af Serierne ved Laans Indfrielse at kvittere den for Laanet udstedte Panteforskrivning uden at tage Forbehold eller forlange Sikkerhedsstilling med Hensyn til det solidariske Ansvar, der maatte anses for at være uden praktisk Betydning. Hermed ophørte man, da Krigen begyndte, og bestemte, at der fremtidig for Kvittering af det solidariske Ansvar skulde deponeres 10 pCt. af den paagældende Hovedstol eller en saadan Sikkerhed, som Indenrigsministeriet maatte finde passende.

Ministeriet erklærede paa Forespørgsel, at det ikke havde noget at indvende mod, at Sikkerhedsstillelsen blev paa 10 pCt.

I April 1915 fik den stedlige Prisreguleringskommission Tilladelse til uden Vederlag at oplægge et Parti Rug i Kælderen til Foreningens Administrationsbygning.

Den stærke Rationering af de sparsomme Tilførsler gjorde det umuligt for Kreditforeningen at erholde det sædvanlige Brændsel (Koks) til Varmeapparaterne i Kreditforeningsbygningen. Man gik derfor over til Tørvefyring, men Tørv var heller ikke helt lette at erholde, hvorfor man saa sig nødsaget til i 1917—18 at købe en Tørvemose i Nr. Omme paa ca. 5 Tdr. Land for 2300 Kr. pr. Td. Land, for at man selv kunde lade de nødvendige Tørv grave. Og for at skaffe Plads til Opbevaring af disse maatte man lade opføre et stort Tørvehus ved Kreditforeningsbygningen. Ogsaa kneb det med Belysningen i Kontorerne, ligeledes en Følge af Rationeringen. Og saaledes var der saa meget, der i Øjeblikket kunde være generende og ubehageligt, men som forlængst er glemt, og som den opvoksende Slægt vel knap har hørt Tale om. Den pestagtige saakaldte spanske Syge, der kom hertil i 1918, og hvis Udbredelse over store Dele af Europa vel nok for en stor Del maa tilskrives Krigsforholdene, Nøden og de forringede Sundhedsforhold, kunde vel ogsaa nævnes i denne Forbindelse. Hvor mange mon der nu rigtig husker, hvor skrækkeligt den rasede, denne Sygdom, der bortrev saa mange Mennesker i deres bedste Alder?

Enkelte af Kontorpersonalet maatte i længere Tid være fraværende paa Grund af Indkaldelse til Sikringsstyrken.

For Kontorfunktionærerne var Krigsaarene og de nærmest paafølgende Aar betydelig vanskeligere at komme igennem end for Interessenterne, idet Dyrtidstillæget her som andre Steder ikke holdt Trit med den stærke Forøgelse af Priserne paa saa at sige alle Livsfor nødenheder. Da man senere gik i Gang med en virkelig Revision af Lønnings- og Pensionsforholdene, tilvejebragtes der imidlertid en i det store og hele tilfredsstillende Ordning.

En Følge af Forholdene i Krigs- og Inflationsaarene var, at forholdsvis mange af Kontorpersonalet søgte over i anden Virksomhed. Der var jo blevet oprettet en stor Mængde ny Foretagender, der bi-

drog til at bevirke stor Efterspørgsel efter Kontorfolk, og mange Steder fristedes der med forholdsvis høj Løn. Maaske dog de gyldne Udsigter ikke i alle Tilfælde viste sig at svare helt ud til Forventningerne — ligesom de gyldne Tider.

SØNDERJYLLAND

Efter Verdenskrigen kom Genforeningen med Sønderjylland, men forinden vi nærmere omtaler denne og Følgerne, som den fik for Kreditforeningen, maa vi først beskæftige os lidt med Forholdene i Sønderjylland forinden Genforeningen.

I 1. Del af dette Skrift er omtalt, hvorledes det for Kreditforeningen havde været forbundet med betydelige Vanskeligheder at faa Tilladelse til at begynde Udlaansvirksomheden i Sønderjylland, og at denne Virksomhed, netop som den var kommet ganske godt i Gang, maatteophøre som Følge af, hvad der skete i 1864.

Den sønderjydske Befolkning ønskede allerede kortere Tid efter 1864 meget, at Kreditforeningen atter skulde blive i Stand til at udlaane i Sønderjylland, men de Vanskeligheder, der frembød sig, viste sig uovervindelige, og Befolkningen maatte klare sig paa anden Maade, hvilket just ikke var let. Som bekendt var der en Tid stærk Udvandring fra Sønderjylland, hvilket medførte, at ogsaa betydelig Kapital blev draget bort, og Modstanderne, Tyskerne, havde i Kampen om Jorden uhyre Pengemidler at arbejde med. For en meget stor og væsentlig Del var det Statsmidler, der direkte og indirekte blev sat ind, ganske vist ofte paa en Maade, der var økonomisk usund, saa at det i adskillige Tilfælde viste sig, at de glimrende tyske Resultater kun var Sæbebobler. Den danske Befolkning forstod imidlertid paa beundringsværdig Vis at indrette sig efter og yde virksomhedsfuld Modstand under de vanskelige Forhold. Da den ikke havde de uhyre Pengemidler at raade over, gjaldt det om at udnytte saa virksomhedsfuldt som muligt, hvad man havde. Og man kom da mere og mere ind paa at søge tyske 1. Prioritets Kreditforeningslaan, medens dansk Kapital saa vidt muligt blev anbragt paa sekundære Prioriteter.

Naar nordslesvigske Landmænd søgte Kreditforeningslaan, havde de følgende 2 Institutioner at vælge imellem: »Schleswig-Holsteinische Landschaft« og »Landwirtschaftlicher Kreditverband für die Provinz Schleswig-Holstein«, begge med Sæde i Kiel. Den førstnævnte Forening var grundlagt 1895 af en Sammenslutning af adelige Godser og Klostre og stod under det preussiske Landbrugsministeriums Overledelse. Den sidstnævnte var oprettet 1882 med Provinsens Garanti og stod under Statstilsyn, men dens Direktion og Tilsynsraad blev valgt af Generalforsamlingen, paa hvilken alle Laantagere havde Stemmeret. I 1912 havde »Landschaft« ydet Laan til et samlet Beløb af ca. 62 Mill. Mark, deraf 16 Mill. i nordslesvigske Landejendomme, »Kreditverband« ca. 65 Mill. Mark og heraf ikke mindre end 45 Mill. i nordslesvigske Landejendomme.¹³ I lang Tid havde disse Kreditforeningers Forretningsgang ikke givet Anledning til Klage; indsendte Laaneandragender blev behandlet rent sagligt uden Hensyn til Laansøgerens nationale Sindelag. Men, som i 1. Del af dette Skrift nævnt, begyndte i 1910 Fortrykkningsmændene at tale om, at der ikke burde ydes Kredit til dansksindede Landmænd, og i Begyndelsen af 1914 blev det til Alvor med Boycotningen af de danske Laansøgere. Angrebet blev indledet af Landdagsmand Dr. Schifferer, som under en Forhandling i den preussiske Landdag ved Nytaarstid 1914 erklærede: Det er paatrængende nødvendigt, at den kgl. Statsregering drager Omsorg for, at »Schleswig Holsteinische Landschaft« ikke mere i samme Omfang som hidtil sætter Penge i Danskernes Gaarde. Anvisningen blev særdeles villigt fulgt af den preussiske Regering, og ikke blot »Landschaft«, men ogsaa »Kreditverband« kom under stærkt Tryk og afslog i en Række Tilfælde Laaneandragender fra danske Nordslesvigere og lagde aldeles ikke Skjul paa, at Grunden var den, at de paagældende havde lagt dansk Sindelag for Dagen.

Denne ny Kurs traf imidlertid ikke den nordslesvigske Befolkning uforberedt. H. P. Hanssen havde allerede forinden henledet Opmærksomheden paa, at $\frac{3}{4}$ af Laantagerne i »Kreditverband« var fra Nordslesvig, og at man burde forsøge at skaffe sig Indflydelse paa denne Forenings Anliggender ved at indvælge Repræsentanter for den nordslesvigske Befolkning i Tilsynsraadet, der bestod af 9 Medlemmer. Og der var blevet nedsat et Udvalg bestaaende af Landdagsmand

Kloppenborg-Skrumsager, Gaardejer Nis Nissen, Nordborg, og Gaardejer Martin Simonsen, Flovt, til at tage Affære i saa Henseende.

Som omtalt i 1. Del af dette Skrift, S. 53, var der i Haderslev den 10. November 1909 stiftet en »Nordslesvigsk Kreditforening«, der imidlertid ingenlunde var en Kreditforening i sædvanlig dansk Forstand, men en Kommissions- og Ejendomshandelsbank, der skulde støtte den danske Befolkning i Kampen om Jorden. Den søgte at skaffe Befolkningen 1. Prioritetslaan fra de tyske Kasser, medens den fortrinsvis udlaante sine egne Midler paa sekundære Prioriteter. Ganske naturlig maatte da Gaardejerne M. Refslund Poulsen og J. H. Schmidt, der var Direktører i denne Institution, faa et særligt nøje Kendskab til de fra tysk Side anvendte Metoder, og det var da ogsaa dem og i ganske særlig Grad Refslund Poulsen, der forinden »Kreditverband«s Generalforsamling den 14. Maj 1914 gjorde gældende, at nu var Tiden inde, da der burde foretages et Modstød fra dansk Side. Og dette skete ogsaa. Og paa en saa hurtig, resolut og virkningsfuld Maade, at denne Begivenhed i høj Grad fortjener at mindes. Man havde i Forvejen forskaffet sig en fuldstændig Fortegnelse over de danske Medlemmer af »Kreditverband«. I al Stilhed blev disse opfordrede til at give Møde paa Generalforsamlingen i Kiel, og Opfordringen blev villigt fulgt. Da Morgentoget afgik fra Haderslev, kneb det allerede med at skaffe Plads, og undervejs kom der stadig flere og flere til, saa der i Flensborg maatte kobles ekstra Vogne til Toget. Ialt var der, da Generalforsamlingen begyndte, mødt henved 200 stemmeberettigede danske Medlemmer. Kloppenborg-Skrumsager, Peter Grau og J. H. Schmidt protesterede med Fynd og Klem mod Boycotningen af de danske Nordslesvigere, men en af Kloppenborg-Skrumsager foreslaaet Resolution kunde ikke komme til Afstemning, fordi den ikke forud var anmeldt til Dagsordenen. Men saa kom den egentlige Styrkeprøve: Valget af 4 Mænd til Medlemmer af Tilsynsraadet. Direktionen foreslog Genvalg, men fra dansk Side blev der foreslaaet 4 gode danske Mænd, og disse blev valgt med 190 Stemmer hver, medens Direktionens Kandidater kun fik 38 Stemmer. De valgte, som alle var tilstede, modtog Valget.

Tilbage stod endnu et Forslag om direkte at støtte Fortrykningsbestræbelserne ved at tegne Andele i den af Regeringen som Led i

Repræsentantskabets Mødesal

Jordkampen oprettede »Höfebank« i Kiel. Men Tyskerne havde ikke Lyst til at tage en Afstemning herom. Tilsynsraadets Formand foreslog at lade dette Punkt udgaa af Dagsordenen. »Jeg antager«, sagde han, »at der ikke i denne Forsamling er Stemning for denne Sag, og jeg er heller ikke selv stemt for den.« Denne Udtalelse blev hilst med kraftige Bravoraab. Tyskerne var aabenbart stærkt imponerede. Formanden for Tilsynsraadet, der rettede en Tak til Medlemmerne, fordi de havde givet saa talrigt Møde, udtalte særlig henvendt til Danskerne: »Jeg beundrer Deres Sammenhold; det fortjener Anerkendelse.« To andre Medlemmer af Tilsynsraadet, der maaske følte, at der kunde være Fare for deres Mandater, udtalte efter Generalforsamlingen, at de sympatiserede med Nordslesvigerne, og »Kieler Zeitung« skrev Dagen efter: Hvis det atter om to Aar lykkes Danskerne at sætte deres Kandidater igennem, vil »Landwirtschaftlicher Kreditverband für die Provinz Schleswig-Holstein« være under dansk Ledelse! Og over hele Nordslesvig følte man sig stærkt oplivet over, at man saaledes havde været i Stand til at slaa Fjenden i hans egen Borg.¹⁴

Nogen Oplivelse var ogsaa ret ønskelig, thi mere end nogensinde arbejdede Tyskerne paa at bringe den danske Jord over paa tyske Hænder. Gennem lange Tider havde forskellige Foreninger og Selskaber med Statens Støtte arbejdet for tysk »Kolonisation« eller Tilflytning af tyske Nybyggere. Endvidere havde den preussiske Regering opkøbt saa mange Ejendomme som muligt og bortforpagtet dem som Domænegaarde til tyske Forpagtere, der selvfølgelig ligesom Ejerne af de saakaldte »Rentegaarde« var fuldstændig afhængige af Regeringen. Men i den senere Tid kom hertil den saakaldte »Höfebank« i Kiel, der med meget store Pengemidler skulde tjene ganske lignende Formaal, og endelig Regeringens sidste og maaske farligste Foranstaltning, nemlig Loven om Ejendomsbefæstelse, i daglig Tale kaldet »Bindeloven«, hvorefter Ejeren af en Ejendom for Penge kunde forskrive ikke blot sig selv, men ogsaa alle senere Ejere med Hud og Haar til den preussiske Stat. Den Hæftelse, der herved blev lagt paa Ejendommen, var det umuligt at blive fri for ved Indfrielse af Gælden, thi den kunde ikke indfries anderledes, end at mindst 1 Mark af Beløbet skulde forblive staaende tilbage og dermed Hæftelsen!

Bindeloven fik dog kun en kort Levetid i Sønderjylland. Efter Genforeningen lod den danske Regering alle Forpligtelser og Forhæftelser af den omtalte Art udslutte. Fra dansk Side ønskede man ikke at efterligne de tyske Metoder. Ved Oprettelsen af Stats-Husmandsbrug efter den danske Lovgivning skulde saaledes alle danske Undersaatter have samme Adgang til at komme i Betragtning uanset deres nationale Sindelag. Det vil sikkert heller ikke kunne paastaas, at de danske Kreditforeninger, der efter Genforeningen har virket i Sønderjylland, nogensinde har gjort Forskel paa danske og tyske Laanere. Hermed stemmede det ogsaa meget godt, at man afviklede og ophævede »Nordslesvigsk Kreditforening«, der havde gjort god Nytte i Jordkampens Tid. Nu skulde de Tider jo gerne være forbi. Men fra tysk Side ønskede man at fortsætte Jordkampen. I 1926 oprettedes »Kreditanstalt G. Vogelgesang«, Kommanditaktieselskab i Haderslev, der snart udfoldede saa stor en Virksomhed, at det blev nødvendigt fra dansk Side i 1927 at oprette Institutionen »Landeværnet«, der, selv om den ikke har haft tilnærmelsesvis de Millionbeløb at raade over som »Vogelgesang«, dog har kunnet yde en særdeles virkningsfuld og betydningsfuld Indsats i Kraft af, at den har langt den overvejende Del af den indfødte Befolkning i Ryggen.

Angaaende Nordslesvigsk Kreditforening kunde forøvrigt i denne Forbindelse nævnes, at ikke saa meget længe efter dens Oprettelse kom 2 af dens Mænd til Ringkøbing og henstillede til den vest- og sønderjydske Kreditforening at anbringe en Del af sin Reservefond i dens Obligationer. Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der ikke direkte kunde laane ud i sønderjydske Ejendomme, kunde paa denne Maade ad indirekte Vej komme til at medvirke hertil. Og hvad Sikkerheden angik, da kunde Nordslesvigsk Kreditforenings Mark-Obligationer dengang anses for at være lige saa gode som tilsvarende danske Obligationer. Ingen kunde jo dengang — flere Aar inden Verdenskrigen — have nogen Anelse om det senere tyske Marksammenbrud. Imidlertid blev der dog ikke noget heraf — Kreditforeningens Direktion mente ikke at kunne inlde sig herpaa.¹⁵

Men Aarene gik, Verdenskrigen nærmede sig sin Afslutning, og der blev Udsigt til, at Genforeningen skulde blive Virkelighed. Samtidig forringedes Værdien af den tyske Mark, og flere og flere Nord-

slesvigere begyndte at søge Kronelaan til Indfrielse af deres »Markhypoteker«. Adskillige begyndte hermed altfor tidligt set fra et Debitor-Synspunkt, idet det var den almindelige Opfattelse, at Marken ikke vedblivende vilde synke, men derimod rette sig igen. Allerede under Krigen begyndte Markhypotek-Debitorerne at indfri deres Gæld, til at begynde med i langsomt Tempo, derefter i forceret Tempo, indtil Afviklingen fik Karakter af en almindelig Likvidation mellem Debitorer og Kreditorer.¹⁰ For Kreditorerne blev Forholdene ved den tyske Mark-Misere eller »Mark-Tragedie«, som den ikke uden Grund er kaldt, saa fortvivlede, at der efter Genforeningen maatte anvendes betydelige Statsmidler, ca. 59 Mill. Kr., til at mildne blot den værste Haardhed og de værste Misforhold.

Pengene, der skulde bruges til den ovennævnte Indfrielse af Markhypoteker, blev tilvejebragt ved midlertidige Kronelaan, der som Regel blev rejst i det gamle Land, mestendels som ret dyre Veksellaan. Disse Laan gjaldt det jo om at faa afløst af faste Laan, og mange rettede da Blikket mod den vest- og sønderjydske Kreditforening i Ringkøbing. Man vidste jo, at den tidligere havde haft et ikke ubetydeligt Udlaan i Sønderjylland, og en Rest heraf stod endnu tilbage om end en meget lille. I 1. Del af dette Skrift hedder det: I det nuværende Slesvig findes i dette Øjeblik (1909—10) kun 4 Laan tilbage. Dette Antal var nogle Aar senere gaaet ned til 2, og da Genforeningens Time oprandt, var der kun 1 Laan tilbage! Den Mand, der havde dette Laan, var Formanden for den nordslesvigske Vælgerforening, Gaardejer J. N. H. Skrumsager i Kjøbenhoved. Han har aabenbart sat Pris paa dette gamle danske Kreditforeningslaan og ikke villet af med det. Gennem sin anden Hustrus Slægt havde han en Del Forbindelse med Ringkøbing-Eggen, en Forbindelse, som ikke blot han selv havde sat Pris paa, men ogsaa hans Søn, den mangeaarige Landdagsmand, efter Genforeningen en Tid dansk Landstingsmand, H. D. Kloppenborg-Skrumsager. Denne sidste maatte med Nødvendighed komme til at interessere sig for og beskæftige sig med Kreditforeningsspørgsmaalet. Han var Medlem af Tilsynsraadet i den nordslesvigske Kreditforening, og han var Formand for det af den nordslesvigske Vælgerforening nedsatte økonomiske Udvalg for Overgangstiden.

Naar der skulde tilvejebringes Kreditforeningslaan til de sønderjydske Landbrugere, kunde 2 Veje tænkes fulgt. Enten kunde man benytte sig af de allerede eksisterende danske Kreditforeninger, eller man kunde søge oprettet en ny særlig Kreditforening for Sønderjylland. Begge Fremgangsmaader kunde der anføres ganske gode Grunde for. For den første talte, at de allerede eksisterende danske Kreditforeninger havde lange Tidens Erfaringer at bygge paa og paa Forhaand nød en stor Tillid og Anseelse, som en ny Institution maaske ikke kunde vente lige straks i lige saa høj Grad. Men for at gaa den anden Vej kunde anføres, at Forholdene i Sønderjylland nu en Gang var af en særlig Karakter, og at Landsdelen udgjorde et ret passende og naturligt Omraade for en selvstændig Kreditforening.

Kloppenborg-Skrumsager sluttede sig straks til den første Opfattelse og mente, at det specielt burde være den vest- og sønderjydske Kreditforening, der her maatte komme i Betragtning. Allerede paa et tidligt Tidspunkt i 1919 kom han selvtolvt¹⁷ med en Del af sine politiske Venner til Ringkøbing, hvor de drøftede Tingene med Kreditforeningens Direktion og kom til det Resultat, at de vilde arbejde for, at Kreditforeningens Udlaansomraade blev udvidet ikke blot til dens Omraade før 1864 (Vestslesvig), men til hele den Del af Sønderjylland, der maatte blive genforenet med Danmark.

Saaledes gik det dog ikke. Det viste sig, at ogsaa Tanken om en selvstændig ny Kreditforening havde faaet meget stærk Tilslutning i Sønderjylland, ikke mindst blandt de Mænd, der havde været knyttet til »Nordslesvigsk Kreditforening«, og den 6. Maj 1920 udstedtes af den internationale Kommission, der midlertidig styrede Nordslesvig, den Anordning, hvorved den ny »Sønderjyllands Kreditforening« oprettedes. Den vest- og sønderjydske Kreditforening maatte nøjes med at faa sit Udlaansomraade udvidet med de Dele af det genforenede Omraade, som havde hørt til dens Omraade inden 1864. Dette Resultat var vel nok lige i Begyndelsen noget af en Skuffelse for denne Kreditforenings Mænd; men der er dog næppe nogen, der har næret nogen Bitterhed mod Sønderjyllands Kreditforening i den Anledning, og det overordentlig dygtige Arbejde, der af Sønderjyllands Kreditforening er udført i de forløbne Aar, har man stedse herfra kunnet yde den mest uforbeholdne Anerkendelse.

De Tilføjelser til Statutterne, der vilde være nødvendige, for at Kreditforeningen efter Genforeningen kunde komme til at virke i Sønderjylland, blev vedtagne af Repræsentantskab og Generalforsamling henholdsvis 23. Juli og 29. Oktober 1919. Ændringer ønskede af Indenrigsministeriet blev vedtagne 9. Juli 1920. I Skrivelse af 15. Juni 1920 gav Indenrigsministeriet i Henhold til midlertidig Lov Nr. 206 af 19. Maj 1920 Samtykke, foreløbig dog kun gældende for det indeværende Aar, til at Kreditforeningen maatte yde Laan i Landejendomme i Tønder Amt (derunder de tidligere til Haderslev Amt hørende Sogne Spandet, Roager, Hviding, Rejsby, Brøns, Skærbæk, Vodder, Højrup og Arrild) samt endvidere i de til Haderslev Amt hørende Sogne: Fohl, Øster Linnet, Skodborg, Skrave, Rødding, Lintrup, Hjerting og Hygom. Administrator for de sønderjydske Landsdele meddelte i Skrivelse af 23. Juni 1920 midlertidig Stadfæstelse paa den af Repræsentantskab og Generalforsamling vedtagne Beslutning om at udlaae i Landejendomme i det nævnte Omraade, og sluttelig blev Statuttillæget endelig stadfæstet af Indenrigsministeriet den 6. August 1920.

Foruden den vest- og sønderjydske Kreditforening fik ogsaa 4 andre danske Kreditforeninger, nemlig Ny jydske Kjøbstad-Creditforening, Husmandskreditforeningen for Jylland, Grundejerkreditforeningen for Jylland og den industrielle Kreditforening, Tilladelse til Udlaan i Sønderjylland.

Ifølge en Opgørelse pr. 31. Marts 1929¹⁸ udgjorde de nævnte Kreditforeningers Udlaan (Hovedstol) i Sønderjylland paa dette Tidspunkt:

Sønderjyllands Kreditforening	149.842.400	Kr.
Den vest- og sønderjydske Kreditforening	39.296.000	—
Jydske Husmandskreditforening	28.481.650	—
Ny jydske Kjøbstad-Creditforening	19.669.800	—
Jydske Grundejerkreditforening	13.272.900	—
Industrielle Kreditforening	2.564.500	—

Herved maa imidlertid erindres, at medens Sønderjyllands Kreditforening udlaaner i alle Arter af Ejendomme baade By- og Landejendomme, er alle de andre Kreditforeningers Virksomhed indskrænket til specielle Arter af Ejendomme.

AARENE EFTER VERDENSKRIGEN

DE FØRSTE AAR EFTER KRIGSPERIODEN DE »HØJRENTEDE« LAAN

De første Aar efter Verdenskrigen var Aar med Fremgang, Højkonjunktur og stort Udlaan. Herom kan henvises til de statistiske Tavler i Slutningen af Bogen.

I 1919 var Kurserne paa Obligationer gaaet langt ned, og i 1920 vedblev de at være ualmindelig daarlige. Og da der var en betydelig Trang til Laan og ikke faa Laanebegæringer, er det klart, at man stadig hørte Klager over Kursernes Elendighed, og at mangfoldige Overvejelser fandt Sted med Hensyn til, hvad der vel kunde gøres for at raade Bod herpaa.

Allerede under Krigsperioden havde der været forskellige Planer fremme for at komme det laansøgende Publikum til Hjælp. Nogle Planer gik ud paa Oprettelse af ny midlertidige Laaneinstitutter for Grundejere, andre gik ud paa, at de bestaaende Kreditforeninger skulde oprette nye Serier for Laan med langt kortere Løbetid end hidtil kendt: 15—10 eller endog 5 Aar. Disse Laan skulde forrentes med en saa høj Rente, at Kurstab kunde undgaas, og senere, naar Tiderne blev anderledes, afløses af langfristede Laan til lavere Rente. Der var dog ikke stor Tiltro til, at der kunde opnaas synderligt ad disse Veje. I hvert Fald kom der intet ud deraf.¹⁹

Derimod gik Laansøgerne mange Steder i stort Omfang over til ikke at sælge de Kasseobligationer, deres Laan blev udbetalt i, men i Stedet at optage midlertidige Banklaan paa disse, haabende at Kursen senere skulde forbedre sig saa meget, at Udgifterne ved det midlertidige Laan og en Del mere herved kunde indvindes, altsaa en ren Spekulation i Kurserne. Spekulationsforretninger har jo altid deres

betænkelige Sider, navnlig naar man ikke spekulerer for sine egne Penge, men skal laane Pengene dertil. Resultatet her blev vistnok i de allerfleste Tilfælde en ringe eller endog negativ Fordel, idet de fleste Laanere sikkert ikke fik solgt deres Obligationer, da Øjeblikket var forholdsvis gunstigt, men, haabende at Kurserne skulde stige mere endnu, ventede, indtil hele Kursfortjenesten og mere til var opslugt af Renteforskellen, altsaa Forskellen mellem den Rente, der maatte ydes af Banklaanet, og den Rente, de i Banken pantsatte Kreditforeningsobligationer kunde give.

Blandt det store Publikum blev det efterhaanden et mere og mere almindeligt Ønske, at Kreditforeningerne vilde gaa over til at yde Laan til en højere Rente, saa at »det forfærdelige Kurstab« kunde undgaas. De fleste tænkte vel nok ikke paa, at Laan af denne Art fornuftigvis og nødvendigvis maatte udmaales paa en anden Maade end de lavere forrentede Laan. Det er klart, at et Laan til høj Rente er en større Byrde end et Laan til en lav Rente, følgelig kan der ikke gives saa store Laan til høj Rente som til lav Rente, men der maa ske en forholdsmæssig Nedsættelse af Laaneløbet ved de førstnævnte, hvad der vil medføre, at Resultatet, det kontante Beløb, som Laaneren faar hjem, oftest ikke vil blive saa meget forskelligt ved de 2 Arter af Laan. Indenfor Kreditforeningernes Ledelse har man forøvrigt vistnok heller ikke tidligere haft tilstrækkeligt Øje herfor og har derved faktisk bidraget til, at Laansøgerne har foretrukket de højere forrentede Laan fremfor de lavere forrentede, idet det for de fleste Laansøgere er om at gøre at faa saa mange kontante Penge hjem som muligt.

Forudsat, at Laanets Udmaaling har fundet Sted paa rationel Vis, vil det for Besvarelsen af Spørgsmaalet om, hvilken Art af Laan der er fordelagtigst for Laansøgerne, faa afgørende Betydning, hvilken Kurs der kan opnaas for de forskellige Obligationer. Her skulde man jo paa Forhaand tro, at Kurssvingningerne maatte foregaa saaledes, at den effektive Rente for alle Obligationer, der frembyder samme Sikkerhed, maatte blive den samme, uanset den nominelle Rente, som Obligationerne maatte lyde paa. Men det viser sig jo i Praksis, at dette ikke holder Stik; Obligationskøberne handler ikke altid efter objektive, matematisk beregnelige Grunde; undertiden kan de tilsyne-

ladende uden nogen egentlig Grund være villige til at nøjes med en lavere effektiv Rente af nogle Obligationer end af andre.

Nu kunde man jo mene, at dette maatte blive en Sag mellem Sælgeren og Køberen af Obligationerne, og at Sælgeren (Laansøgeren) burde have Lov til selv at bestemme, hvilken Art Laan han vilde have, saa at han kunde faa sit Laan udbetalt i den Art Obligationer, som han bedst kunde faa Køberen til at give en høj Pris for.

Herom har der dog aldrig været Enighed — tværtimod har der herom været og blev nu igen meget stor Uenighed.

Imod Tanken om højere forrentede Obligationer — det var en 5 pCt.s Laantype, der var fremkommet Ønske om — blev gjort gældende, at Udstedelsen af 5 pCt.s Obligationer og Efterspørgselen efter disse ikke vilde være i Stand til at bringe Kursen paa saadanne Obligationer helt op i den Højde, der vilde være den rigtige og retfærdige, men derimod vilde bevirke, at Køberne vilde blive utilbøjelige til at give saa meget for de lavere forrentede Obligationer, som de ellers vilde gøre, med andre Ord, at de højrentede Obligationer vilde trykke Kursen paa de lavrentede og overhovedet bevirke en almindelig Stigning af Renteniveauet (den effektive Rente) i Landet, hvad i Virkeligheden vilde skade alle Laanere.

Efter Sagens Natur vilde det jo være ret vanskeligt at dokumentere, hvad Obligationsejerne vilde gøre eller ikke gøre under Forhold, der ikke vilde komme til at foreligge, og maaske det netop bidrog til at gøre Striden haard, ja bitter, at Deltagernes Standpunkt for en væsentlig Del var byggede ikke paa Viden, men paa Tro.

I Bankkredse var der gennemgaaende stor Uvilje mod den paa-tænkte ny 5 pCt.s Obligationstype, og da disse Kredse i særlig Grad maatte antages at sidde inde med den højeste finansielle Indsigt, havde Bankmændenes Opfattelse ganske naturligt forholdsvis let ved at paavirke og gøre sig gældende i videre Kredse, ogsaa indenfor Kreditforeningernes Ledelse. Kreditforeningerne havde jo gennem deres Bankforbindelser Lejlighed til stadig at blive foreholdt, hvorledes man i ledende Bankkredse saa paa Tingene, og dette har sikkert i meget høj Grad medvirket til, at ogsaa de ledende Mænd indenfor Kreditforeningerne gennemgaaende følte overvejende Betænkelighed ved Tanken om den ny Obligationstype.

Den administrerende Direktørs Kontor

En enkelt Kreditforening, Landcreditkassen for Østifterne, dannede dog en Undtagelse i saa Henseende. Dens Ledelse havde lige siden 1914 arbejdet for at faa Tilladelse til at give 5 pCt.s Laan; men Sagen havde mødt stærk Modstand, ikke mindst indenfor Kreditforeningernes staaende Fællesudvalg, og Indenrigsministeriet havde da heller ikke hidtil villet gaa med dertil. Angaaende Landcreditkassens Rentefodspolitik, der stedse er gaaet ud paa til enhver Tid at skaffe Laantagerne Laan i Obligationer, hvis Kurs ligger saa nær pari som muligt, men paa den anden Side ogsaa til enhver Tid at søge opnaaet — navnlig gennem Konverteringer — at Laantagerne erholder den fulde Fordel af de for dem gunstige Forandringer paa det almindelige Pengemarked, kan iøvrigt henvises til Fremstillingen i det af Creditkassen i Anledning af dens 50 Aars Dag i 1916 udgivne, af Professor Dr. Erik Arup udarbejdede Skrift, navnlig S. 81 ff.

Om den vest- og sønderjydske Kreditforening havde sluttet sig hertil, havde der forøvrigt ikke været noget særlig forunderligt heri, al den Stund det netop i Særdeleshed skyldtes dens Udstedelse af 4½ pCt.s Obligationer, at den allerede i sin første Levetid indenfor sit Udlaansomraade blev foretrukket for den ældre og anseligere nørrejydske Kreditforening i Viborg, som dengang ikke ydede Laan til højere nominel Rente end 4 pCt. Ogsaa senere, efter den store Konvertering i 1895, da Kreditforeningerne ellers overfor Bankkonsortiet havde forpligtet sig til i en Aarrække ikke at udstede Obligationer til en højere Rente end 3½ pCt., havde denne Kreditforening indtaget end lignende Stilling, idet dens 4 pCt.s Obligationer amort. 110 udtrykkelig blev undtaget i saa Henseende, og det endskønt disse Obligationer jo endda snarere maatte sættes i Klasse med de sædvanlige 4½ pCt.s Kreditforeningsobligationer end med sædvanlige 4 pCt.s Obligationer!

Men dette hørte Fortiden til, i 1914 og følgende Aar var Kreditforeningens Ledelse ikke tilbøjelig til indenfor Kreditforeningernes staaende Udvalg at støtte Landcreditkassen, der saaledes kom til at staa med samtlige de andre Kreditforeninger som en kompakt Majoritet imod sig.

Laantagerne selv saa selvfølgelig anderledes paa det. Kravet om de »højrentede« Obligationer bredte sig efterhaanden i videre Kredse,

og det kunde ikke undgaas, at Kreditforeningernes Repræsentanter ofte maatte møde Krav af den Art, og at nogle af dem ogsaa begyndte at blive paavirkede deraf. Paa et ekstraordinært Repræsentantmøde i den vest- og sønderjydske Kreditforening den 24. Marts 1920, hvor man behandlede forskellige Statutændringer — navnlig foranledigede ved den forestaaende Genforening med Sønderjylland — drøftedes endvidere paa Foranledning af Repræsentanten Søren Vestergaard, der var ret nyvalgt og maaske derfor særlig godt kendt med Vælgernes Ønsker, om det ikke kunde være formaalstjenligt eller ønskeligt at søge oprettet Serier med en højere Rentefod end den for Foreningens nuværende Serier gældende for herigennem at undgaa de store Kurstab. Efter Udtalelser af flere Repræsentanter meddelte daværende administrerende Direktør Troensegaard, at Direktionen ofte havde drøftet dette Forhold og stadig vilde have Opmærksomheden henvendt paa, hvad der mulig kunde tjene til at hæve Kurserne.

Det ordinære Repræsentantmøde kort efter, 23. April 1920, drøftede indgaaende Spørgsmaalet om Udstedelse af Kasseobligationer med 5 pCt. aarlig Rente og opfordrede Direktionen til eventuelt ved Henvendelse til andre, specielt de jyske Kreditforeninger, at søge Samarbejde med disse i denne Sag. Dette lovede Direktionen. Paa et senere ekstraordinært Repræsentantmøde den 9. Juli 1920 meddelte Direktør Troensegaard, at Direktionen havde rettet saadan Henvendelse til de øvrige jyske Kreditforeninger, men det havde vist sig, at der ikke hos de øvrige Kreditforeninger havde været videre Stemning herfor eller Tro til, at dette vilde blive fordelagtigt for Interessenterne. Repræsentantskabet tog de fremkomne Oplysninger til Efterretning, idet Direktionen lovede stadig at have Opmærksomheden henvendt paa Spørgsmaalet.

Mulig har Direktionen nærmest tænkt sig, at dermed kunde Sagen indtil videre have Lov til at hvile, men i saa Fald tog den fejl; thi imidlertid var der blandt Viborg Kreditforenings Interessenter angaaende den samme Sag opstaaet et voldsomt Røre, der snart skulde give Genlyd videnom i Landet.

Hovedmanden herfor var en af Viborg Kreditforenings Repræsentanter, fhv. Folketingsmand Chr. Leth-Espensen i Viby ved Aar-

hus. Han var en mægtig agitatorisk Kraft; som Politiker var han i udpræget Grad Discipel af Lars Bjørnbak; ikke for ingen Ting havde han som ung været paa dennes Højskole i 3 Vintre og et Sommerhalvaar; men forøvrigt var han en meget selvstændig, særpræget, ret stejl Personlighed. Hans Stilling blandt Interessenterne i hans Repræsentantkreds var urokkelig, og hans Autoritet eller Indflydelse var betydelig langt ud over hans egen Kreds. Baade i Tåle og Skrift anbefalede han de »højrentede« Laan. Sidst i 1920 udgav han en Pjece om Kreditforeningernes Rentepolitik, hvor han med Kraft rejste det Krav, at der skulde ydes Kreditforeningslaan til en saadan Rente, som efter Omstændighederne og Forholdene til enhver Tid maatte anses for hensigtsmæssigst og fordelagtigst, endog indtil 6 pCt. Herover blev der saa stærkt Røre, at Direktionen for Viborg Kreditforening fandt, at der burde gøres noget, inden Smitten fik bredt sig for vidt. Til et Repræsentantmøde i Viborg den 25. Februar 1921 indkaldte Direktionen til Assistance en af de største Kanoner, der kunde mobiliseres, nemlig Statsgældsdirektør P. O. Andersen, til at holde Foredrag for Repræsentanterne.²⁰ Statsgældsdirektøren var en Mand, der baade i Kraft af sin Indsigt og sin store Arbejdsevne var i Besiddelse af en stor Anseelse og en ikke mindre Indflydelse. Foruden sit store Embede under Finansministeriet bestred han talrige andre vigtige Hverv, var saaledes i Direktionen for Kongeriget Danmarks Hypothekbank og i Ledelsen af mange andre betydelige Foretagender. Som Følge heraf kunde hans Indflydelse baade direkte og indirekte mærkes mange Steder. Naar Indenrigsministeriet i 1915 ikke havde ment at kunne imødekomme Landcreditkassens Ønsker om Tilladelse til at yde 5 pCt.s Laan, var dette ingenlunde alene, fordi det blev fraraadet af Kreditforeningernes staaende Udvalg; der forelaa endvidere lignende Erklæringer og Udtalelser fra Nationalbanken, Bestyrelsen for de danske Provinsbankers Forening, Fællesrepræsentationen for de danske Sparekasser, Sparekasseinspektøren, Handelsministeriet og Finansministeriet, og det var en ret udbredt Tro, at i Fremkomsten af de fleste af disse Udtalelser havde Statsgældsdirektøren ikke været helt uden Andel!

I Viborg Kreditforening fik Statsgældsdirektøren vistnok ogsaa det store Flertal af Repræsentanterne overbevist om Rigtigheden af

sin Opfattelse, men i hvert Fald ikke Leth-Espensen, og hvad Interessenterne angaar, da fik den sidstnævnte stadig flere Tilhængere blandt disse. Og der var en Omstændighed, som betød en stor praktisk og faktisk Støtte for Tilhængerne og en Svækkelse af Modstandernes Stilling, nemlig den, at ifølge de for Kreditforeningen i Viborg gældende, af Indenrigsministeriet stadfæstede Statutter havde denne Kreditforening allerede og havde i lang Tid haft den Tilladelse til at yde 5 pCt.s Laan, som Landcreditkassen for Østifterne ikke havde kunnet opnaa. Denne Vanskelighed var man altsaa fri for. Det gjaldt kun om at kunne beherske Generalforsamlingen. Derigennem maatte det være muligt at gennemtvinge de højrentede Laan, og naar først disse var en Kendsgerning i Viborg, vilde Konsekvensen heraf rimeligvis blive, at Ministeriet ikke ret vel i Længden vilde kunne nægte Landcreditkassen og de andre Kreditforeninger den samme Tilladelse. Der var altsaa stadig alvorlig Fare paa Færde og al Grund for Modstanderne til at gøre, hvad gøres kunde, for at paavirke den offentlige Mening. Fra Landcreditkassen forelaa der allerede et nyt Andragende om Ret til at udstede Kasseobligationer til en Rentefod af ikke over 6 pCt. I Kreditforeningernes staaende Udvalg var Stillingen den samme som tidligere; men for at fremskaffe en Udtalelse, der kunde fremtræde med endnu større Vægt og Autoritet og paa et bredere Grundlag end Fællesudvalgets sædvanlige Udtalelser, sammenkaldte Udvalget til et Møde i København, hvortil der blev indbudt ikke blot Udvalgets Medlemmer — en Direktør fra hver Kreditforening — men samtlige Direktører, hvorhos Kreditforeningerne var opfordrede til at lade deres Repræsentanter i betydeligt Antal samt Kontorchefer deltage i Mødet. Denne Opfordring blev fulgt i saadant Omfang, at der var mødt en Forsamling paa 90 Personer i København²¹ den 2. Marts 1921, den Dag, da det store Slag skulde staa. Her var selvfølgelig Modstandere af de højrentede Obligationer i aldeles overvældende Flertal. De Talere fra den Side, der gjorde mest Indtryk, var vistnok den yderst veltalende Direktør Gjessing og den yderst grundige Direktør Grev Reventlow, men adskillige flere kunde nævnes. Fra den anden Side var derimod Direktør Peter Madsen fra Landcreditkassen og saa naturligvis Leth-Espensen ene om at føre Kampen for de højrentede Obligationer, et i denne Forsamling lidet

Bogholder- og Kassererkontor

taknemligt Hverv; men det maa siges, at de kæmpede bravt, for Leth-Espensens Vedkommende kunde man næsten sige drabeligt!

Af Forhandlingen blev der optaget et stenografisk Referat, der ogsaa blev udgivet i Trykken²² — offentliggjort kan man ikke sige, at det blev, da hver Kreditforening kun modtog et yderst begrænset Antal, hvis Indhold tilmed skulde betragtes som fortroligt.

Sluttelig foregik der en Afstemning, hvis Resultat selvfølgelig blev, at saa at sige alle gik mod de højrentede Obligationer, saa at Dirigenten til sidst kunde udtale, at »det er et klart og tydeligt Sprog, der saaledes er ført i Dag«.

Maaske der dog paa Bunden af en og anden Sjæl lurede en Mistanke om, at den Bom, der var sat for 5 pCt.s Obligationerne, næppe vilde kunne holde alle Dage, og navnlig var man nok temmelig klar over, at saa snart blot en enkelt Kreditforening fik saadanne Obligationer frem, vilde adskillige andre følge efter af Frygt for ellers at blive for ugunstigt placerede i »Konkurrencen« mellem Kreditforeningerne.

Det ses da ogsaa, at allerede i et Møde den 25. August 1921 be- myndigede den vest- og sønderjydske Kreditforenings Repræsentant- skab Direktionen til, saasart det er en Kendsgerning, at Kreditfor- eningen i Viborg gaar ud med Obligationer til højere Rente end 4½ pCt., da at foretage Skridt til, at ogsaa den vest- og sønderjydske Kreditforeningen kan komme ud med tilsvarende Obligationer.

Der gik dog nogle Aar, inden der blev Tale herom. Den første Kreditforening, der fik saadanne Obligationer frem, var Landcredit- kassen for Østifterne, og det skete i Sommeren 1924.

Derefter kom Østifternes Kreditforening, der tidligere havde væ- ret Sæde for den stærkeste Modstand, men som nu ønskede at være i Stand til at tilbyde Laanerne samme Slags Laan som Landcreditkas- sen. Det var derfor ogsaa kun forsaavidt angik Landejendomme, at Østifternes Kreditforening fandt Anledning til at yde 5 pCt.s Laan. men ikke i Købstadejendomme, idet Landcreditkassen ikke udlaaner i saadanne Ejendomme. Der var dog gaaet saa lang Tid med Over- vejelser og Forberedelser, at det først var i Marts 1927, Østifternes Kreditforening effektuerede det første Laan af denne Art. Straks efter kom Fyens Kreditforening og først derefter Kreditforeningerne i Viborg og Ringkøbing.

Det var den 23. September 1927, at sidstnævnte Kreditforenings Repræsentantskab og Direktion med 21 Stemmer (2 var fraværende og 3 undlod at stemme) vedtog et Statuttillæg angaaende Oprettelse af en 9. Serie for Udlaan i 5 pCt.s Kasseobligationer, og dette blev under 5. November 1927 stadfæstet af Indenrigsministeriet. Adgangen til at yde 5 pCt.s Laan kom dog ikke til at gælde alle Landejendomme; der blev gjort den Undtagelse, at saadanne Laan ikke uden Indenrigsministeriets Samtykke maatte ydes i Ejendomme, i hvilke der kunde ydes Laan af Husmandskreditforeningen. Sagen var den, at Husmandskreditforeningen ikke vilde ind paa at yde 5 pCt.s Laan, og denne Undtagelse blev da gjort for at beskytte den mod 5 pCt.s Laanenes »Konkurrence«.

Senere har ogsaa Sønderjyllands Kreditforening udlaant til 5 pCt. Af de Kreditforeninger, der udlaaner i Landejendomme, er det saaledes kun de 2 Husmandskreditforeninger, der har afholdt sig fra denne Art Laan.

Da der stadig var højst delte Meninger om de 5 pCt.s Kreditforeningslaan, kan det ikke forundre, at der ret snart løftede sig Røster for at faa dem afskaffet igen. I Februar 1931 var Kreditforeningernes Fællesudvalg endog af Finans- og Indenrigsministeren indkaldt til et Samraad herom, hvorved man enedes om en Henstilling til de Foreninger, der gav saadanne Laan, om snarest muligt at ophøre hermed.

Alle Kreditforeningerne svarede hertil, at hvis alle de andre Foreninger vilde holde op, var man selv villig til det samme — Landcreditkassen for Østifterne dog undtaget; den fandt ikke, at den kunde gaa med hertil, og saa kom der altsaa intet ud af det hele — dengang.

Men senere blev ved Lov Nr. 363 af 16. Decbr. 1933 alt nyt Udlaan, ikke blot af Kreditforeningernes 5 pCt.s, men ogsaa 4½ pCt.s Serier standset. Dette skete som et Led i Bestræbelserne for Sænkning af det almindelige Renteniveau og Tilvejebringelse af Mulighed for Konvertering. Herom mere senere; i denne Forbindelse skal kun herom bemærkes, at af egentlige Konverteringer — Opsigelse af samtlige Laan i en hel Serie eller Afdeling — er det hidtil kun lykkedes at faa gennemført Konvertering af Landcreditkassens 5 pCt.s Laan (6. Serie, 3. Afdl.), der androg godt 60 Millioner Kr. De andre Kreditforeninger har maattet nøjes med at lade Interessenterne enkeltvis

omprioritere deres Laan til lavere Rentefod. Konvertering paa denne Maade kunde kun foretages, forsaavidt de nødvendige Obligationer til Indfrielsen af de højrentede Laan kunde fremskaffes til en Kurs, der ikke oversteg Kursen paa det ny Laans Obligationer saa meget, at Fordelen ved Laanets Omsætning blev altfor ringe, og Vanskelighederne herved — skønt disse ved forskellige Regeringsforanstaltninger blev søgt overvundne — har bevirket, at saadan Konvertering kun har kunnet gennemføres for en Del — ganske vist en ikke ringe Del — af de højrentede Laans Vedkommende. Hvad særlig 5 pCt.s Laanene angaar, saa var der ingen af de andre Kreditforeninger, der i den Grad som Landcreditkassen havde givet Laan i disse. Vest- og sønderjydske Kreditforenings 5 pCt.s Udlaan var naaet op paa godt 25 Mill. Kr., hvilket var mindre end Østifternes og Viborg Kreditforenings, men mere end Fyens og Sønderjyllands Kreditforenings. Af disse godt 25 Mill. Kr. var det ved Udgangen af 1934 lykkedes at faa gennemført Konvertering af 15—16 Mill. Kr., ca. 62 pCt. af Restgælden, til 4 pCt.s Laan, men endvidere var paa samme Tid af 4½ pCt.s Laan konverteret

i 6. Serie 1. Afdl. ca. 6.230.000 Kr,

eller ca. 33 pCt. af Restgælden ca. 18.996.000 Kr.

i 7. Serie 1. Afd. ca. 71.940.000 Kr.

eller ca. 55 pCt. af Restgælden ca. 131.729.000 Kr.

i 8. Serie ca. 45.949.000 Kr.

eller ca. 45 pCt. af Restgælden ca. 101.080.000 Kr.

Alt i alt er der af samtlige 4½ pCt.s Laans Restgæld i denne Forening, der udgjorde ca. 276 Mill. Kr., konverteret til 4 pCt.s Laan ca. 139 Mill. Kr. eller ca. 54 pCt. af Restgælden, altsaa en meget betydelig Del af Laanene, og af de paagældende Interessenter har tilmed en stor Del faaet Renterestancer og Henstandsbeløb ud af Verden samtidig med, at de har opnaaet en vedvarende større eller mindre Lettelse af deres Rentebyrde.

Hvis man nu ser tilbage paa Udviklingen gennem Aarene og de »endeløse Drøftelser gennem et halvt Aarhundrede« og derefter, som sikkert mange har gjort, og saaledes som det ogsaa er sket i Herm. Møllers »Østifternes Kreditforenings Historie til 1931« (København 1931), Side 96, spørger sig selv: »Hvad blev nu Resultatet af den

megen Tale, er man blevet klogere, saa man ved, hvorledes man skal indrette sig i Fremtiden?« — saa kan man vel tildels give den citerede Forfatter Ret i, at Resultatet nærmest maa blive benægtende. Iøjne-faldende er det dog, at Uviljen mod 5 pCt.s Laanene ikke længere er nær saa voldsom og bitter, som den har været, i hvert Fald ikke i Kreditforeningskredse, men ganske vist er Spørgsmaalet jo heller ikke særlig brændende for Tiden. I Østifternes Kreditforening, den anseeligste af alle vore Kreditforeninger, der tidligere, ikke mindst i Grev Reventlows Direktørtid, var Sæde for den stærkeste Modstand mod de højrentede Laan, er saavel den nuværende administrerende Direktør²³ som Repræsentantskabets nuværende Formand²⁴ ikke absolut Modstandere af de højrentede Laan, men mener, at ligesom Forholdene paa Pengemarkedet har været saadan, at 4 pCt. var en høj Rente, saaledes kan der ogsaa være og har faktisk været en Tid, da 5 pCt.s Typen maatte foretrækkes. Den lige citerede Forfatter Herm. Møller er enig heri og udtaler sig yderligere ret ironisk og ikke uvittigt om den tidligere omtalte Teori, at de højrentede Obligationer trykker Kurserne paa de lavrentede. Ogsaa Direktør Callø, Sønderjyllands Kreditforening, synes nu at være en Tilhænger af »Landcreditkassens Rentefodspolitik«. ²⁵ Der er dog andre meget sagkyndige Forfattere, der ikke helt tør afvise Talen om Kurstryk. Professor K. Sindballe skriver vel, at Teorien ikke kan være rigtig, men udtaler dog straks efter: Noget rigtigt er der dog i den omtalte Opfattelse, hvilket derpaa nærmere begrundes. ²⁶ Og Dr. jur. Sven Clausen skriver, ²⁷ at selv om exakte Beviser ikke kan forventes paa dette Omraade, synes dog forskellige — i hans foregaaende Fremstilling anførte — Betragtninger saa velbegrundede, at man maa have Lov til at tale om et Kursstigningstryk (hvilket er bedre end at tale om Kurstryk).

I Bankkredse synes man stadig at nære Uvilje mod højrentede Kreditforeningsobligationer. I 1931, da 5 pCt.s Obligationerne blev drøftede paa de danske Provinsbankers Aarsmøde i København, var i hvert Fald den Opfattelse fremherskende, at de hindrer Kursstigning for de lavere forrentede Obligationer.

Et er jo imidlertid, om man af samfundsmæssige Hensyn helst vil være fri for de nominelt højt forrentede Obligationer — at der, naar Konvertering foregaar eller tilstræbes, vil være Grund til at standse

Udstedelsen af saadanne er klart — men noget andet er Spørgsmaalet: hvilken Art af Laan der for den enkelte Interessent maa anses for fordelagtigst. Med andre Ord: for hvilken Art Laan *den effektive Rente* er lavest.

Medens man ved *nominel Rente* forstaar den Rente beregnet af Laanets nominelle (paalydende) Beløb, som maa ydes gennem hele Amortisationstiden, for at Laanet i denne Periode kan blive amortiseret, forstaar man derimod ved *effektiv Rente* den Rente, som fremkommer, naar Renten i Stedet beregnes af og i Forhold til den Kursværdi, hvormed Laanet er udbetalt. Eller med andre Ord: Samtlige Ydelser i Amortisationstiden kapitaliserede paa Grundlag af den nominelle Rente skal svare til Laanets nominelle Beløb, naar begge Dele henføres til samme Tidspunkt, og paa ganske samme Maade skal samtlige Ydelser i Amortisationstiden kapitaliserede paa Grundlag af den effektive Rente give Kursværdien af Laanet, ligeledes for begge Deles Vedkommende henført til samme Tidspunkt.²⁸

Ved Udregningen af den effektive Rente af et Kreditforeningslaan maa der altsaa bl. a. tages Hensyn til Amortisationstidens Længde, idet den effektive Rente er en »Funktion« af forskellige Størrelser, derunder ogsaa den nævnte.

Hvis Laanet skulde forrentes evigt, vilde Kursen og den effektive Rente stedse staa i nøjagtig omvendt Forhold til hinanden, saaledes, at naar Laanekursen kun er 50, vilde den effektive Rente blive dobbelt saa høj som den nominelle, medens derimod, naar Laanekursen er 200, den effektive Rente vilde blive halvt saa høj som den nominelle.

Saa lige til er Forholdet ikke, naar Laanet skal amortiseres i et bestemt Antal Terminer. Ved Laan med Kurs under 100 bliver den effektive Rente større ved kortvarige end ved langvarige Laan; ved Laan med Kurs over 100 er Forholdet det omvendte.

Udregningen af den effektive Rente kræver visse matematiske Forudsætninger eller dog en vis Tabel-Teknik. Ikke blot det store Flertal af Laantagerne, men sikkert ogsaa en meget stor Del af Obligationskøberne har tidligere savnet den fornødne Vejledning i de herhenhørende Problemer. En fortræffelig Oversigt over disse fandtes vel i Direktør Dr. Jens Pedersens »Om et Livsforsikringselskabs Økonomi« (København 1915), men den var næppe synderlig kendt udenfor

Fagmændenes Kreds.²⁹ Nu har man derimod Dr. Carl Burraus for et større Publikum bestemte »Vejledning i Udregning af effektiv Rente« (1934) samt de Oversigter over de forskellige Obligationers effektive Rente, der siden 1929 med Mellemrum bringes af »Finanstidende«. Hvad disse sidste angaar kan dog bemærkes, at de kun viser den effektive Rente, som Obligationsejerne faar, men ikke den effektive Rente, som Laantagerne kommer af med, hvilke 2 Ting ikke helt falder sammen, idet Laantagerne som bekendt foruden det, der oppebæres af Obligationsejerne, ogsaa betaler et Administrationsbidrag.

Paa en Maade har Begrebet »effektiv Rente« større Interesse for Debitor end for Kreditor. For Debitorernes Vedkommende kan man nemlig regne med en effektiv Rente for det enkelte Laan, men for Kreditorernes Vedkommende kan man ikke forud regne med en effektiv Rente for den enkelte Kasseobligation, men kun for den samlede Masse af Obligationer i den enkelte Serie eller Afdeling; Kreditors effektive Rente er saaledes et Gennemsnits-Resultat gældende for en større Gruppe af Obligationer. Paa Grund af Obligationernes Udtrækning til forskellige Tidspunkter faar Kreditor jo ikke den samme Fornøjelse af alle Obligationer, men Resultatet vil ved tidlig Udtrækning blive bedre og ved en sen Udtrækning ringere end Gennemsnittet. Finanstidendes ovennævnte Oversigter viser derfor foruden den egentlige effektive Rente af Kasseobligationerne — altsaa det gennemsnitlige Resultat af samtlige Obligationer i den paagældende Gruppe — endvidere ogsaa Resultatet i Tilfælde af, at Obligationerne bliver af de sidst udtrukne, altsaa i uheldigste Tilfælde. Og der turde netop være mange navnlig af de ganske smaa Obligationskøbere, der for at være paa den sikre Side regner mere med »ugunstigste Tilfælde« end med Gennemsnitschancen. Naar Professor Sindballe mener, at Obligationskøbere, der ikke anbringer saa store Beløb i Obligationer, at det i Udtrækningssystemet indeholdte Lotterimoment bliver uden Betydning ifølge Loven om de store Tal, ofte vil foretrække lavtforrentede Obligationer, fordi den af tidlig Udtrækning følgende Gevinst bliver størst ved disse, og at der overhovedet nok kan tænkes Grunde til, at nogle Købere foretrækker de lavtforrentede, men ingen Grunde, der kan bevirke, at nogle Købere skulde foretrække højtforrentede, saa synes dette ikke aldeles indlysende. For disse meget smaa Obliga-

Fra Ekspeditionskontoret

tionskøbere maa netop en tidlig Udtrækning staa som en Mulighed, der er for fjerntliggende til, at der tør regnes med den — selv om man selvfølgelig tager denne Fordel med som en Tilgift, hvis den alligevel skulde indtræffe — medens en højere Rente derimod er en solid og reel Fordel, som der maa regnes med. En anden Ting er, at disse ganske smaa Obligationskøberes Betydning for Obligationsmarkedet er ringe i Sammenligning med de store Forsikringselskaber og lignende Institutioners, der af forskellige Grunde altid har haft Tilbøjelighed til at foretrække de lavtforrentede.

Naar man sammenligner den effektive Rente af de forskellige Obligationstyper, viser det sig, at saavel her i Landet som i Udlandet er det gennemgaaende de lavtforrentede Laan, der ikke blot nominelt, men ogsaa effektivt har den laveste Rente, dog at Forskellen i Reglen ikke bliver særdeles stor, hvad den effektive Rente angaar. Fordelen ved at have valgt et højrentet Laan vil saaledes — hvis der ikke inden en rimelig Tid bliver Mulighed for Konvertering — nærmest bestaa i, at dette i nogle Tilfælde, muligvis paa Grund af mindre rationel Udmaaling, kan have bragt lidt flere kontante Penge hjem. Noget andet er det naturligvis, hvis det lykkes at faa Laanet konverteret paa gunstige Vilkaar. Men om der senere skulde blive Mulighed for Konvertering, derom vil det altid være temmelig umuligt at have nogen Mening paa den Tid, Laanet stiftes.

Hvis imidlertid en Konvertering bliver til Virkelighed, vil Debitor herigennem kunne opnaa en efter Omstændighederne ikke ringe Fordel. Mærkværdigt nok betvivles dette i Herm. Møllers tidligere nævnte Bog om Østifternes Kreditforening, S. 80—83, skønt denne Forfatter dog forsvarer de højrentede Laan, blandt hvis Fordele sædvanlig nævnes, at de giver Mulighed for en Konvertering, naar Forholdene paa Pengemarkedet bliver væsentlig gunstigere, end de var ved Laanets Stiftelse. Men de Eksempler, Herm. Møller anfører, og de Resultater, han udleder af dem, synes heller ikke overbevisende. Der argumenteres nemlig saaledes: Ved Konverteringen er opnaaet en Besparelse paa f. Eks. 25 Kr. hver Termin, hvilket for Resten af Laanets Løbetid kunde blive f. Eks. 1769 Kr., men da Konverteringen har bevirket, at Amortisationen er bleven forlænget et Antal Terminer, maa man i Besparelsen fradrage Ydelsen i disse Terminer, ca.

1635 Kr., hvorefter Besparelsen omtrent bliver til intet. Det turde dog være ganske misvisende at argumentere saaledes. Man tænker sig, at 2 Mænd et Sted laaner hver 1000 Kr. til 5 pCt. Rente; den ene skal tilbagebetale Laanet om 2 Aar, den anden om 4 Aar. Den sidstnævnte vil som Følge heraf komme af med dobbelt saa mange Penge til Renter som den anden, men derfor vil dog næppe nogen anse hans Laan for at være dobbelt saa dyrt eller byrdefuldt som den førstnævntes. Heller ikke ved Kreditforeningslaan kan man nøjes med at se paa de Beløb, Debitor betaler i Aarenes Løb. Hvis man vil være retfærdig, maa man sikkert indrømme, at de store Konverteringer i sidste Del af forrige Aarhundrede var en meget stor Fordel for Kreditforeningernes Interessenter. Hvad der i den allersidste Tid er foregaaet af Konverteringer har været af en ret forskellig Art og er foregaaet under væsentlig andre Forhold og har tillige og ikke mindst haft anden Betydning end selve Rentebesparelsen.

FORSKELLIGE NYERE LOVE

Foruden de allersidste Aars af Landbrugskrisen foranledigede Lovgivningsforanstaltninger, hvorom nærmere senere, er der selvfølgelig i de sidste 25 Aar kommet ikke faa ny Love, der paa forskellig Maade har berørt Kreditforeningernes Virksomhed.

I denne Forbindelse skal her ogsaa nævnes Loven om Kongeriget Danmarks Hypothekbank, skønt denne nu er over 25 Aar gammel, hvorfor den ogsaa nævnes i 1. Del af dette Skrift, S. 91—92, men dengang kunde det endnu ikke ses, hvor stor Betydning Hypothekbanken vilde faa — om den vilde komme til at svare til de store Forventninger, hvormed den fra nogle Sider var imødeset. De mest sangvinske ventede, at den skulde »med et Slag hæve Kurserne til uanede Højder«, ³⁰ adskillige Politikere mente endog at kunne sige, hvor mange Points de danske Kreditforeningsobligationers Kurs vilde blive forbedret ved Bankens Virksomhed. En saa ædruelig Mand som Gehejmetatsraad I. Glückstadt mente, at der for Bankens Obligationer maatte kunne opnaas samme Kurs i Udlandet for 3½ pCt.s Papirer som her hjemme for 4 pCt.s Papirer. Hvilket jo ganske vist ikke vilde sige akkurat det samme, som at de danske Kreditforeningsobligationers Kurser vilde blive forbedrede i samme Forhold.

Hvor stor Betydning Banken har faaet i denne Henseende, er det ret vanskeligt at sige noget om, da ingen med Bestemthed kan vide, hvorledes Forholdene vilde have været, hvis Hypothekbanken ikke havde eksisteret. Saaledes som de Forhold, den har haft at virke under, har formet sig, synes det rimeligst at antage, at Bankens Betydning i saa Henseende ikke har været just særdeles stor. Tanken var jo oprindelig, at Banken skulde optage Laan i Udlandet og anvende Provenuet af disse Laan til Indkøb af danske Kreditforeningsobligationer. Men ved Bankens Oprettelse blev der endvidere henlagt to andre Opgaver til den, nemlig Tilvejebringelse af Midler til Oprettelse af Statshusmandsbrug og i nogen Grad ogsaa til Tiendeafløsningen. Og ved senere Love blev det yderligere paalagt den at anbringe Midler i kommunale Byggelaans- og Statsboligfondsobligationer samt i Sønderjydske Hypoteklaanefonds Gældsbeviser. Hertil kommer, at det i lange Tider paa Grund af Verdenskrigen var umuligt at optage Laan i Udlandet, hvorfor man endog et Par Gange, endskønt dette var temmelig stærkt i Strid med, hvad der var den oprindelige Mening med Banken, maatte optage Laan paa det hjemlige Marked. Disse Forhold har medført, at af Bankens Indkøb og Overtagelse af Obligationer, der i 1931, 25 Aar efter Bankens Oprettelse, androg godt 158 Mill. Kroner, var kun 46 Mill. Kroner Kreditforeningsobligationer, og netop i disse 25 Aar forøgedes de danske Kreditforeningers Obligationsmasse fra ca. 1300 Mill. Kr. til ca. 4400 Mill. Kr., saa af dette kolossale Udlaan er det kun en forholdsvis meget ringe Del, Hypothekbanken har aftaget. Dog har Hypothekbanken maaske nok for Kreditforeningerne til Tider haft en vis Betydning. Dens Indkøb er forøvrigt ikke foregaaet i samme Forhold for alle Foreningers Vedkommende. Det var fra Begyndelsen Meningen, at Husmandskreditforeningernes og Kommunekreditforeningens Obligationer maatte nyde en vis Fortrinsret, og senere blev dette ogsaa Tilfældet med Sønderjyllands Kreditforening.

For Tiden er Hypothekbanken Indehaver af godt 3 Mill. Kr. af den vest- og sønderjydske Kreditforenings Obligationer. Der er andre Obligationsejere, hvis Beholdninger af denne Forenings Obligationer er betydelig større.

Blandt Lovene fra de sidste 25 Aar maa nævnes Lov Nr. 108

af 3. April 1925 om Jords Udstykning og Sammenlægning og Lov Nr. 106 af samme Dato om Landbrugsejendomme. Og naar Talen er om Love, der har berørt Kreditforeningens Virksomhed, kan der ogsaa være Grund til at nævne den ved Genforeningen i Sønderjylland gældende Lovgivning, som man en Tid maatte arbejde med, idet den først efterhaanden kunde bringes i Overensstemmelse med den i det »gamle Land« gældende Lovgivning. Saaledes det tyske Grundbogsvæsen og de for Indtegnning i Grundbøgerne gældende Regler, der var meget afvigende fra det gamle danske Tinglæsnings-system. Det ny danske Tinglæsnings-system, der traadte i Kraft i 1927, var jo forøvrigt i mange Henseender overensstemmende med det tyske System. Endvidere var den i Sønderjylland ved Genforeningen gældende Lovgivning om Arv og Skifte i nogle Retninger afvigende fra den danske.

Ved Lov Nr. 56 af 18. Marts 1925 om Ægteskabets Retsvirkninger skete der en betydelig Forandring i de tidligere Forhold, idet man herefter i stort Omfang maatte have Hustruernes Medunderskrift paa Dokumenter og tilmed maatte have Vielsesattester fremskaffet, hvilket føltes som en Besværlighed, indtil Folk blev vænnede hertil.

Retsreformen, den nye Retsplejelov, der traadte i Kraft 1919, berørte ikke Kreditforeningen saa stærkt som den ny Tinglæsnings-ordning, selv om forskellige ny Bestemmelser med Hensyn til Foged- og Auktionsvæsenet bragte nogen Forandring i det tilvante. Ogsaa men Hensyn til Mortifikation af bortkomne Dokumenter indførte Retsplejeloven ny Regler. Medens Mortifikation af Kreditforeningens Kasseobligationer tidligere kunde ske ved Dom afsagt af Underretten, maa saadan Dom nu erhverves ved Landsretten.

Lov Nr. 277 af 30. Juni 1922 om Umyndige og Værger ændrede betydelig de hidtil gældende Regler, og Lov Nr. 147 af 10. April 1922 om Afgift af Arv og Gave indførte noget ganske nyt, nemlig Afgift af visse Gaver til nærstaaende Personer, en Lov, der f. Eks. kunde have praktisk Betydning, naar Forældre ønskede allerede i levende Live at overdrage Kreditforeningsobligationer til Børn, noget der i tidligere Tid ikke helt sjældent fandt Sted, idet man tidligere derved undgik Arveafgift.

I 1911 kom der en ny Stempellov, som bl. a. bestemte, at der

fremtidig ved Notering af Kasseobligationer paa Navn skulde betales en Stempelafgift af 10 Øre pr. Obligation, ligesom der ogsaa ved Indskrivning af Obligationer skulde betales en lignende Afgift. Vedkommende Kreditforening skulde have Ansvaret for, at disse Stempelbeløb blev betalt, hvilket praktisk talt var ensbetydende med, at Kreditforeningen skulde sørge for at opkræve dem, føre Regnskab over dem og ved Aarets Udgang indbetale dem til Statskassen. Da det ikke sjældent hændte, at en Obligationsejer i en anden Egn af Landet sendte en enkelt Obligation til Notering uden at kende noget hertil eller at tænke herpaa, maatte man ofte for at faa fat i de 10 Øre have baade Korrespondance og Portoudgift. Der var intet rimeligt Forhold mellem den Indtægt, Statskassen kunde have herved, og den Ulempe, der herved forvoldtes baade Kreditforeningen og Publikum, der vistnok forøvrigt i mange Tilfælde troede, at Beløbet var et »Gebyr«, som Kreditforeningen beregnede til sig selv som Vederlag for Noteringen! Først ved Stempelloven af 13. Februar 1929 afskaffedes denne Afgift.

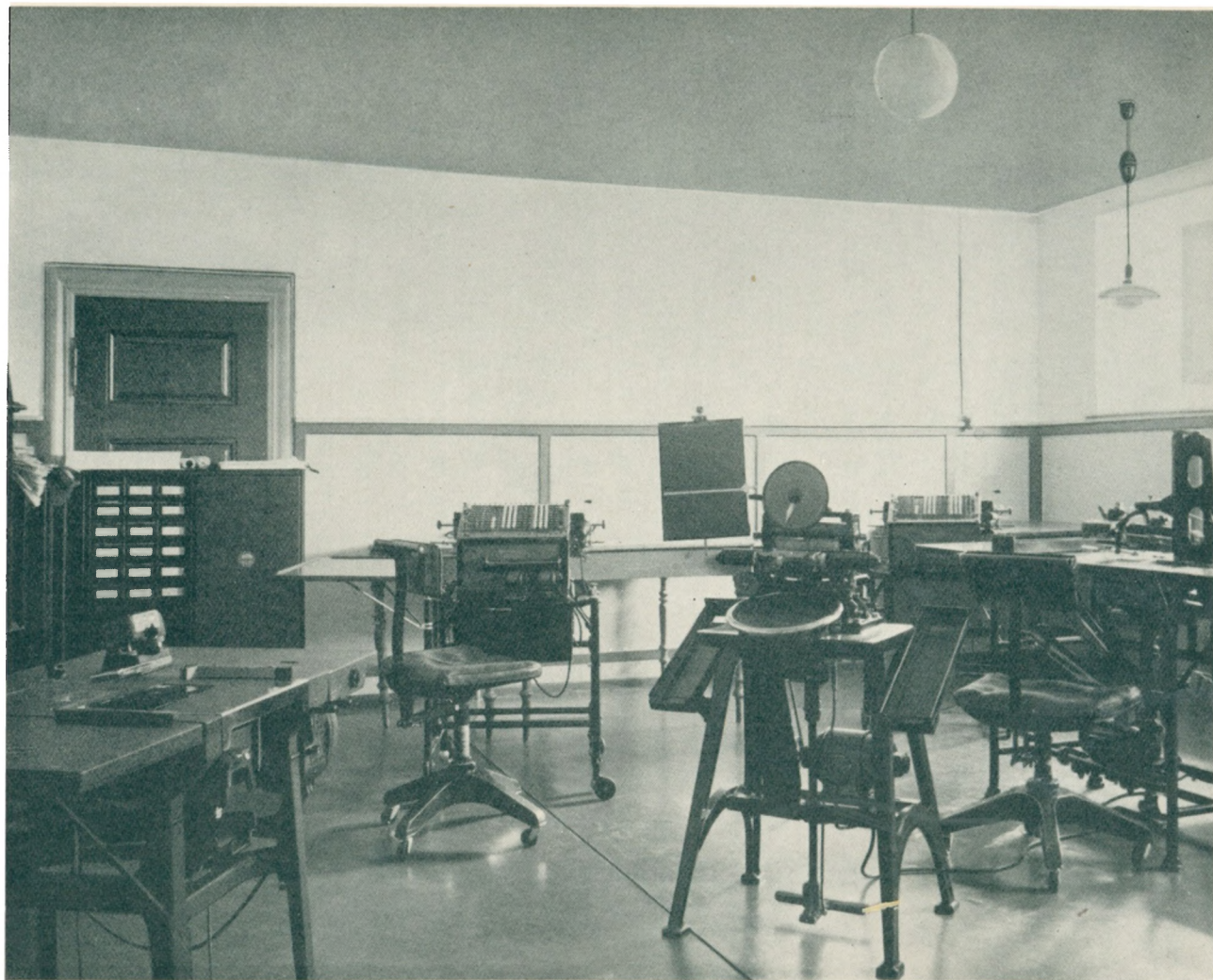
Den stigende Anvendelse af Mergel og Betydningen heraf har bevirket, at Lovgivningen har givet forskellige Begunstigelser til Mergelselskaber, se Lovene Nr. 136 af 1. Juni 1929 med Tillægslov Nr. 98 af 31. Marts 1930 samt den senere Lov Nr. 169 af 16. Maj 1934, hvorefter Mergelselskaber kunde lade Mergelaftagerne forrente og afdrage Udgiften ved Mergling i Løbet af indtil 15 Aar, saaledes at Mergelselskabet for sine Tilgodehavender skulde nyde samme Fortrinsret i den paagældende Ejendom som kommunale Skatter. Dette har medført, at undertiden, naar Kreditforeningen har overtaget et Pant, har det vist sig, at der paahvilede dette en »Mergelgæld«, som Kreditforeningen har maattet respektere, skønt den var paadraget uden Kreditforeningens Samtykke. I mange Tilfælde maatte det vel anses for en Fordel for Ejendommen, at den havde faaet Tilslutning til et Mergelselskab, men i adskillige Tilfælde har man dog været mindre glad for Forholdet.

Senere har Lovgivningen gjort yderligere Anvendelse af det samme Princip — til Dels ved Grundforbedringslaanene, men navnlig ved de saakaldte Høstpantebreve.

Med Hensyn til Grundforbedringslaanene fra Landbrugsmini-

steriet hed det i Begyndelsen, Lov Nr. 77 af 23. Marts 1932 § 2, at Laantageren skal udstede et Pantebrev for Laanet med Pant i vedkommende Ejendom med Oprykningensret næst tidligere Behæftelser, og en ganske tilsvarende Bestemmelse gælder fremdeles med Hensyn til de Laan til Grundforbedringsarbejder, der kunde erholdes ved kommunal Foranstaltning og Støtte, Lov Nr. 330 af 23. December 1932. Men med Hensyn til de Laan, der ydes gennem Landbrugsministeriet, er senere bestemt, Lov Nr. 106 af 21. Marts 1933 § 2, at de fremtidige Laan af denne Art skal have Pant og Fortrinsret som kommunale Skatter i de grundforbedrede Ejendomme.

Ved Lovene om Høstpantebreve er der allerede Tale om udprægede Landbrugskriseforanstaltninger. Det var den kort forud af Landbrugsministeren nedsatte Landbokommission, der i Januar 1932 henstillede til Ministeriet at fremsætte et Forslag til en Lov, hvorefter Gæld, der stiftes af Ejere og Brugere af Landejendomme til Anskaffelse af Saasød, Frø og Kunstgødning, skulde kunne erholde Panteret i den kommende Høst forud for tidligere Pantegæld. En saadan Lov blev vedtaget først paa Aaret, gældende for det kommende Aar, og tilsvarende Love ligeledes en Række følgende Aar. Princippet heri er det samme, som fra gammel Tid har været anvendt i Søretten, nemlig ved de saakaldte Bodmerilaan. Naar der foreligger en Nødssituation, kan en Skipper optage et midlertidigt Laan, der skal kunne erholde Panteret forud for tidligere Søpanterrettigheder — endda baade i Skib og Ladning. Heri kan der jo være meget god Mening, og Kreditforeningerne kan næppe have haft noget mod den ikke særlig vidtgaaende Anvendelse af dette Princip, som blev gjort ved Loven om Høstpantebreve. I mange Tilfælde vilde Resultatet, hvis Debitor ikke havde kunnet faa Støtte paa den Maade, være blevet, enten at Ejendommen var kommet ud af Drift, eller at Kreditforeningen vilde være blevet nødt til at overtage Ejendommen og afholde de paagældende Udgifter. Derimod synes det, som om Høstpantebrevene gennemgaaende har været ret ilde set af de sekundære Panthavere, der ofte — mulig dog med Urette — syntes, at Debitor blot fik en Hjælp til at forhale den endelige Afgørelse og forøge deres Tab.

Lokale med Kontormaskiner

FORHOLDENE I KRISEAARENE

Det vil nu blive nødvendigt nærmere at omtale Landbrugskrisen.

Det kunde ikke være andet, end at Kriseaarene maatte føles som en ret sørgelig Tid. Dette maa dog ikke forstaas, som om den Omstændighed, at Forholdene blev kritiske for ikke faa af Kreditforeningens Interessenter, ogsaa med Nødvendighed maatte medføre, at Kreditforeningen kom i Vanskeligheder. Saaledes laa Forholdene ingeniende. De danske Kreditforeninger er saaledes konstruerede, at deres Modstandskraft og Sejlivethed er saa stor, at en Kreditforenings Interessenter kan have det ondt i en Aarrække, inden der opstaar nogen alvorlig Fare for Kreditforeningens Soliditet. Noget andet er, at de stigende Renterestancer i Forbindelse med Krise- og Henstandslovgivningen, der ligefrem paabød, at Interessenterne skulde have Henstand med Betalingen af disse, nok en Overgang kunde forvolde visse Likviditetsvanskeligheder. Men det kunde ikke undgaas, at Nødstilstanden blandt Interessenterne og den mærkelige og temmelig grundløse Bitterhed, hvormed adskillige af dem kom til at betragte Kreditforeningen, maatte virke højst pinligt og deprimerende paa Kreditforeningens Mænd og bringe Glæden ved deres Arbejde til næsten helt at forsvinde. Medens Folk tidligere havde været glade ved Kreditforeningen, naar blot de kunde faa tilstrækkelig store Laan, og altid havde været glade ved at komme ind paa Kreditforeningens Kontor, fordi de syntes, at man altid der kunde være sikker paa at faa en venlig Behandling, og at man der havde en Følelse af at være »i si egen Hus«, ³¹ saa var det nu mest onde Ord, man hørte fra Interessenterne. Disse mødte ved flere Generalforsamlinger frem i tusindvis, tilsyneladende i høj Grad forbitrede. Nu er det jo ganske vist altid de misfornøjede Elementer, der gør sig mest bemærkede, men en Overgang kunde det dog næsten se ud, som om det var ved at blive en almindelig Opfattelse, at det var Kreditforeningens Skyld, at Folk havde faaet den store Gæld at slæbe paa, og at det derfor egentlig ikke var mere end Kreditforeningens forbandede Pligt at hjælpe dem ud af eller over Krisetidens Vanskeligheder!

Angaaende Krisen og dens Opstaaen kan vel siges, at den herskende økonomiske og erhvervsmæssige Verdenstilstand er en Følge

af det Kaos, som Verdenskrigen havde efterladt og de Vrangforestillinger om Verdens økonomiske Bæreevne, der prægede Efterkrigstidens Transaktioner.³² Valutaforholdene i de første 5 Aar af 1920-erne bevirkede, at Priserne — udtrykt i Kroner — blev drevet til Vejrs, hvad der maatte animere til at forøge Produktionen. Men i 1925 skete der en voldsom og pludselig Ændring heri, der af Landbruget maatte føles som en Katastrofe. I Løbet af nogle Maaneder faldt Sterlingkursen fra 27—28 Kr. til mellem 18—19 og samtidig Landbrugets Eksportvarer tilsvarende. I 1925—27 havde Landbruget kun ganske minimale Forrentningsmuligheder.

I Slutningen af 1924 havde Mund- og Klovesyge udbredt sig over hele Landet, hvad der bevirkede, at adskillige Lande lukkede for Tilførsel af dansk Kvæg. I Begyndelsen af 1927 oplystes det, at det direkte Tab ved denne Epidemii var opgjort til 204 Mill. Kr. Og at Andelsbanken standsede sine Betalinger den 2. Juni 1925 skulde ikke bidrage til at give Landbruget et lysere Syn paa Forholdene. Men Kronens Stigning i Forhold til Sterling — at Kronen var »gaaet i Pari« — følte dog som det egentlig katastrofale. Den 4. September 1925 henstillede Landbrugsraadet til Regeringen at gribe ind, da Kronestigningen havde bevirket, at Landbrugets Indtægter var faldet med 8 Mill. Kr. ugentlig.

Forskellige Planer til Støtte for Landbruget drøftedes, men Meningerne var saa højst forskellige, at det var meget vanskeligt at komme til nogen Enighed om, hvad der burde gøres.

Der holdtes store Møder, hvor der blev drøftet Planer og vedtaget Resolutioner, ligesom der i Bladene fremsattes mange Forslag og Udtalelser og Betragtninger. Stærkest var Røret vel nok i Vest- og Sønderjylland, hvilket ikke kan forundre, da Landbrugets Gældsbyrde her maatte føles særlig trykkende. Ingen Steder var Landbrugsproduktionen steget saa voldsomt som her. Bl. a. Anvendelsen af Kunstgødning havde medført, at ogsaa Produktionsevnen paa den magre Del af den vestjydske Jord kunde forøges i en saadan Grad, at den ikke stod særdeles meget tilbage for, hvad Tilfældet var i de federe Egne af Landet, og ved Køb af Foderstoffer (Kraftfoder) blev man i Stand til paa Ejendommene at holde et langt større Antal Kreaturer, end der kunde leve af Ejendommens egen Avl. Ogsaa efter at

det var begyndt at knibe med Rentabiliteten, vidste man i lang Tid ikke bedre Raad end at producere mere endnu, for paa den Maade at forøge Indtægten. Dette er blevet stemplet som en kortsynet Politik, da den forcerede Produktion gjorde Afsætningen vanskeligere og bevirkede daarligere Priser. Noget kan der vel ogsaa være om det. Senere, da man paa Grund af Englands Formindskelse af Importen blev nødsaget til at indskrænke Produktionen, viste det sig, at Indskrænkningen forbedrede Priserne saa meget, at det mindre Kvantum, der eksporteredes, bragte lige saa mange eller flere Penge hjem. Men alligevel — den forcerede Produktion har dog nok hjulpet ikke faa til at klare Dagen og Vejen en Tid, og da omsider England kontingenterede Bacon-Indførselen, blev den store Eksport, man var kommet op paa, en Fordel for Danmark, idet vi i Kraft heraf kunde fortsætte med en stor Englands-Eksport i Forhold til andre Lande.

Men baade den stærke Forøgelse af Produktionen og ganske særlig det i Krigsaarene mishandlede og ødelagte sønderjydske Landbrugs Fornyelse og Forbedring, saa det kunde komme paa Højde med Landbruget i det øvrige Land, havde bevirket, at Gældsstiftelsen i Vest- og Sønderjylland havde været særlig stærk. Dette havde ikke vakt synderlig Betænkelighed, saa længe det var let at forrente Gælden, men da først Rentabiliteten svigtede, fik Sagen et helt andet Udseende. Saa blev det meget ofte den dygtige og driftige Landmand, der kom til at sidde særlig haardt i det, medens den Landmand, der ikke havde forbedret eller udvidet sin Bedrift, kunde glæde sig ved ringe Gæld. Man har talt meget om den jyske Befolknings medfødte Handelstalent og ikke uden Grund. Men med denne Handelsaand er forbundet Lyst til at benytte de Chancer og Muligheder, som Konjunkturerne maatte frembyde, og dette kan ogsaa medføre Risiko. Dette fik man i Jylland at mærke, da Krisen kom. Naar den ikke mærkedes saa stærkt paa Øerne, turde dette i nogen Grad være, fordi man der havde disponeret paa en noget anden Maade paa Grund af et noget andet Temperament. Naar en midtsjællandsk Landmand skal købe Ejendom, og han har en Kapital paa 10.000 Kr., vil han i mange, maaske de fleste Tilfælde nøjes med at købe en Ejendom til 10.000 Kr. En Jyde, der har 10.000 Kr. vil derimod, hvis han kan faa en Ejendom til 50.000 Kr. mod at udbetale de 10.000 Kr., være tilbøje-

lig til at foretrække de større Muligheder, der kan ligge i en saadan Handel, og hvis der bliver Opgang i Konjunkturerne, vil han blive bedre stillet, men hvis de gaar nedad, vanskeligere stillet end Sjællænderen.

Paa Øerne spiller Kornavlen og dennes Omsætning en større Rolle, Kvægavlen derimod en forholdsvis mindre Rolle end i Jylland. Den intensive og forcerede Produktion var som nævnt i Vestjylland i ret høj Grad baseret paa Anvendelse af Kraftfoder og Kunstgødning. Store og stedse stigende Mængder heraf blev indkøbt paa Kredit. Dette kunde nok gaa, saa længe Konjunkturerne var gode, men det blev i høj Grad skæbnesvangert, da Indtægterne svigtede. Da viste det sig, at i de Tilfælde, hvor Stillingen blev uholdbar for Kreditforeningens Interessenter, var det som oftest ikke Kreditforeningsgælden, men derimod Købmandsgælden, der bevirkede dette.

I Sønderjylland var der forøvrigt et særligt Forhold, der gjorde sig gældende, nemlig at der var adskillige Gaarde i Marskegnene, hvis Landbrug væsentlig eller endog udelukkende bestod i at fede Kreaturer ved at lade dem græsse i Marskegnene; dette havde tidligere været meget indbringende; men nu havde Forholdene forandret sig saaledes, at der i Stedet for Fortjeneste blev et betydeligt Tab paa hvert Kreatur.

Adskillige Foranstaltninger blev foreslaet og drøftet, til Dels meget vidtgaaende, men Meningerne var stærkt afvigende. Der blev talt ikke blot om Moratorium og en Akkordordning for Landbruget, men om Rentenedsættelse og Gældsnedskrivning. Der blev herved gjort gældende, at en Nedskrivning af Gælden burde foregaa »paa langs«, saa at ogsaa Første-Prioriteterne kom til at bære deres Andel af Tidens Vanskeligheder. Hvilket maaske nok lettest kunde lade sig praktisere gennem en Nedskæring af Kronen. Nogle holdt dog stadig paa »den ærlige Krone« og vilde ikke have Gælden nedskrevet, men forlangte, at Landbrugserhvervet skulde gøres »rentabelt«, saa at det blev muligt at forrente Gælden. Men da Landbrugets Indtægter aldeles overvejende afgang af Verdensmarkedet, som man ikke var Herre over, maatte det væsentlig blive Udgifterne, der ved »Tilpasning« skulde bringes i det rette Forhold til Indtægterne. Ved Udgifterne tænkte nogle nærmest paa Skatterne og Lønningerne, men her-

imod blev fra anden Side indvendt, at hvad der ad den Vej kunde opnaas vilde blive overordentlig lidt i Forhold til Rentebyrderne; det var først og fremmest disse, der maatte nedbringes. Og endelig var der vel dem, der mente, at Landbruget ikke mere end Byerhvervene kunde forlange at blive gjort rentabelt. »Ligesom Byerhvervene har maattet tage Konsekvenserne af deres Overkapitalisering, maa ogsaa Landbruget tage Konsekvenserne. Ingen Mødstand og ingen Magt kan hindre dette.«³²

Professor Laurits Birck, der havde en særlig Evne til at forme rammende Udtryk, som man lagde Mærke til og erindrede, udtalte en Gang,³⁴ at Problemet er det, at Debitor skal hjælpes af med sin Gæld, uden at det gaar ud over Kreditor! Om Lønningerne udtalte han samtidig, at de ikke (November 1932) var steget i Forhold til Priserne. Talen om den »ærlige Krone« fandt Professor Birck umoralsk. Det var ganske umoralsk, at et Laan skulde tilbagebetales i ærlige Kroner, naar det ikke var ydet i ærlige Kroner, og han vilde inderlig haabe, at Europas Folk vilde nægte at betale deres Gæld til Amerika, før Dollaren havde fundet sit rette Leje ved en Nedskæring.³⁵ Allerede i 1921 hævdede Professor Birck, at Kronen burde nedskrives til 75 Øre,³⁶ senere, da England var gaaet bort fra Guldet, mente han, at nu vilde det være rigtigt at holde paa »Shilling-Kronen«, og advarede stærkt mod Devaluering herudover.

Blandt virkelige positive Forslag til en Sanering af Landbrugets Gældsforhold kan nævnes det, der blev fremsat af Kreditforeningsdirektør Orla Buhl, og som søgte at gøre Ret og Skel til alle Sider. Det var i hvert Fald meget nøje gennemtænkt, og det indeholdt betydningsfulde ny Principper. Et Lovforslag i Overensstemmelse hermed blev da ogsaa af daværende Folketingsmand og Kreditforeningsdirektør Zahle fremsat i Rigsdagen i Begyndelsen af 1927, men der kunde ikke blive den fornødne Tilslutning til saa vidtgaende Foranstaltninger. Nogle Aar senere, i 1932, var Buhls Forslag igen ret stærkt fremme i Diskussionen. Landbrugsorganisationerne anmodede Professor Vinding Kruse om at udtale sig om Forslaget. Udtalelsen, der blev offentliggjort i Bladene 4. Juni 1932, gik ud paa, at Forslaget paa flere Hovedpunkter burde gennemføres, og at det sagligt stod langt over, hvad der hidtil var

forsøgt gennemført paa dette Omraade, saasom Akkordloven af 28. April 1931 med Tillægslov af 22. November s. A. og lignende midlertidige Foranstaltninger, der i forskellige Retninger har virket uheldigt og i ikke ringe Grad demoraliserende.

Direktør Buhls Forslag gik for det første ud paa, at der skulde være et sagkyndigt Udvalg, hvortil kriseramte Landmænd kunde henvende sig med Andragende om Gældsordning, hvilket Udvalg skulde foretage en Ansættelse af Ejendommens Værdi i Handel og Vandel, altsaa udfinde, hvad der kan anses for en rimelig, fornuftig og forsvarlig Pris for den, og at derefter de Kreditorer, hvis Pante-fordringer eller personlige Fordringer ligger over denne Værdigrænse, skal have Valget mellem at overtage Ejendommen til den saaledes ansatte Værdi eller at give Henstand med Renter og Afdrag eller — som det med et nyt Udtryk hedder — at lade Fordringerne indkapsle foreløbig. Dette Valg vilde da blive en Prøvesten for saavel Værdiansættelsens Rigtighed som for Tiltroen til Ejerens Dygtighed og Sparsommelighed.

Hovedfordelen ved Direktør Buhls Forslag var, at Tvangsauktioner vilde kunne undgaas, uden at Tilliden til Realkrediten blev rokket. At Tvangsauktioner, navnlig i Krisetider, er lidet ønskelige, turde alle være enige om — baade Jurister og Ikke-Jurister. Ikke blot er Tvangsauktioner bekostelige, men desuden er den Værdiansættelse, der sker gennem en Tvangsauktion, af en saa tilfældig og upaalidelig Art, at næppe nogen vil paastaa, at den skulde være at foretrække for det ovennævnte sagkyndige Udvalgs Ansættelse.

Det nævnte Udvalg skulde imidlertid ikke blot udfinde Ejendommens Værdi i Handel og Vandel og dermed sætte Skel mellem de livskraftige Fordringer og de Fordringer, der indtil videre skal indkapsles; men det skulde samtidig fastsætte Ejendommens aarlige Udbytteværdi, og denne Udbytteværdi skulde reguleres periodisk paa Grundlag af Landbrugspriserne, saaledes at Resultatet kunde blive en baade for Ejeren og Kreditorerne betryggende Fastsættelse af, hvad Ejeren virkelig kan og skal præstere til Afdrag paa den ikke indefrosne Gæld.

Da de indkapslede Fordringer ved en Tvangsauktion vilde blive helt udskudte, er det kun rimeligt, at de ved en eventuel senere Akkord blev ligestillede.

Endelig var der endnu et betydningsfuldt Punkt i Direktør Buhls Forslag, der sigtede til at skaffe Ejeren nogen ny Driftskapital til at bringe Driften af Ejendommen paa Fode, hvilket som oftest vil være nødvendigt, idet Ejendomme som de her omhandlede maa forudsættes at være kommet en Del ud af Drift. Herved har Direktør Buhl gjort Brug af det tidligere omtalte fra Søretten hentede »Bodmeri-Princip« — at en Skipper, naar Skibet er kommet i en Nødstilstand, kan optage et Laan, f. Eks. til nødvendige Reparationer, som om fornødent vil kunne faa Sikkerhed forud for tidligere Pantegæld. Efter Direktør Buhls Mening skulde disse »ny Penge« dog ikke have Sikkerhed forud for en rimelig første Prioritet (indenfor saakaldt »ny Kreditforeningsgrænse« eller 60 pCt. af Ejendommens Værdi), men derimod forud for anden Pantegæld.

Selvfølgelig skulde kun virkelig dygtige, praktiske og sparsomme Landmænd, der væsentlig uden egen Skyld var kommet i Vanskeligheder, kunne opnaa Gældssanering efter disse Principper.

Men — nogen Enighed om at gennemføre Buhls Forslag kunde der stadig ikke blive.⁸⁷

Da Kronen var »gaaet i Pari« 1925, og Landbrugets Vanskeligheder satte ind, varede det ikke længe, før man begyndte at stille Krav til Kreditforeningerne, hvis Reservefondsbeholdninger efter Interessenternes Mening var »vore egne Penge«, som maatte kunne benyttes til Hjælp for Interessenterne, f. Eks. til Betaling af en eller flere Halvaarsydelsler. Et Forslag i den Retning blev fremsat i Haderslev Stiftstidende 21. Juni 1926 af Gaardejer P. K. Pedersen, og kort Tid efter havde Direktionen for den vest- og sønderjydske Kreditforening en Sammenkomst med et af Koldingegnens Landbo- og Husmandsforeninger nedsat Udvalg, der forebragte Ønsket om Hjælp til Landbruget af Reservefondene. Svaret herpaa blev, at man ansaa det for uforeneligt med Foreningens Statutter at yde nogen Hjælp fra Reservefondene. Og det er ganske givet, at dette ikke kunde være anderledes. Ifølge Statutterne kunde der ganske vist, naar en Series Reservefond bliver større end nødvendigt, udloddes noget til Interessenterne, men dette kan kun ske paa den Maade, at Beløbene benyttes til Nedbringelse af Restgælden — de maa ikke udbetales kontant eller benyttes til Betaling af Renter. Og saadan Udlodning havde

i de foregaaende Aar fundet Sted flere Gange (ligesom ogsaa flere Gange senere), naar man syntes, at Beholdningernes Størrelse tillod det, saa for Tiden var der ikke særdeles meget at komme efter. Navnlig vilde der ikke kunne blive noget til Interessenterne i de nyeste Serier, der havde faaet Laan i Højkonjunkturernes Tid og derfor maatte antages at være særlig haardt spændt for, da disse Seriers Reservefond endnu ikke kunde taale at nedbringes.

En Særstilling indtog de 3 ældste Serier, der havde Reservefondsbeholdninger adskillige Gange saa store som Interessenternes Restgæld, hvilket ved første Øjekast kunde se mærkeligt ud, men havde sin naturlige Forklaring deri, at i disse Serier hørte Reservefondsandelene ikke sammen med Laanene. Der var udstedt særlige Beviser for Reservefondsandelene, hvilke Reservefondsbeviser kunde afhændes og var blevet det i saa stort Omfang, at der næppe var et Reservefondsbevis, uden at det ved Overdragelse eller i hvert Fald ved Arv var kommet paa andre Hænder. Reservefonden tilhørte altsaa for disse Seriers Vedkommende slet ikke Interessenterne, men derimod Reservefondsbeviserne.

Ønsket om en Konvertering hørtes ofte udtalt, men Pengeholdene og Kurserne var ikke saaledes, at der var nogen Mulighed for, at der kunde foretages nogen Konvertering i Lighed med de i tidligere Tider foretagne Konverteringer. At Lovgivningsmagten skulde gribe ind paa Pengemarkedet og foreskrive bestemte — nedsatte — Rentesatser, var der vel endnu ikke mange, der kunde tænke sig. Forøvrigt var der i Kriseaarene gennemgaaende stor Pengerigelighed, men den almindelige Opfattelse, i hvert Fald blandt Laanere, var, at Laanemarkedet vedblev at være omtrent lige stramt. Nationalbankens Diskonto var ganske vist til Tider særdeles lav, men der blev klaget stærkt over, at den lave Nationalbank-Diskonto ikke kom tilstrækkelig mange tilgode og navnlig ikke blev »respekteret« af andre Banker og Pengeinstitutter.

Paa et Møde den 16. September 1926 forhandlede Erhvervsminister Stauning med Repræsentanter for Sparekasserne om en Rentenedsættelse, men uden Resultat.

Landbrugsminister Bording fremkom med Forslag om en Moratorielov for Landbruget, men Landboforeningerne vilde ikke have

Moratorium, derimod forlangte de Skattelettelse, og i Aalborg vedtog 500 Landmænd den 15. Februar 1927 en Resolution med Krav om Nedskrivning af Landbrugets Gæld!

Efterhaanden var der opstaaet en Del Bitterhed og Utaalmodighed blandt Landmændene i Jylland og især i Sønderjylland, hvor Befolkningen havde en vis Tilbøjelighed til at høre efter Forkynderne af ny »Bevægelser« og havde noget ondt ved at komme i Rolighed efter den Nerve- og Sjæle-Højspænding eller Overbelastning, som Verdenskrigen havde medført. Af saadanne Bevægelser kan nævnes Cornelius Petersen- eller Selvstyre-Bevægelsen og Lei-Bevægelsen, hvoraf den første en Tid gjorde sig en Del bemærket og omtalt. Den gik ud paa, at Befolkningen i alle sine Anliggender selv skulde ordne og indrette sig uden Hensyn til Statsmagten og de af denne indsatte Autoriteter. Bl. a. begyndte Cornelius Petersen³⁸ i Sommeren 1927 paa Udstedelsen af en Art Pengesedler — Anvisninger paa »Folkets Selvstyres Kasse« — der kan anses som Forløbere for de »Andelspenge«, der blev sat i Omløb af en i 1931 begyndt ny, højst forunderlig Bevægelse, »Jord-Arbejde-Kapital«. Sidstnævnte Bevægelse, der blev startet i N. Løgum Sogn i Sønderjylland — hvorfor »Andelspengene« ogsaa i Begyndelsen blev kaldt »N. Løgum-Penge« — mente at kunne overflødiggøre baade Nationalbankens Seddeludstedelse og Kreditforeningerne ved sine Andelspenge og ved de saakaldte »rente-fri Laan«. Men disse Foreteelser henhører til den senere Krisetid.

I Nørrejylland var der opstaaet en Bevægelse, der til at begynde med blev kaldt Randers-Bevægelsen. Det første Aar var den ikke organiseret i faste Former, men dette skete i 1930, da man stiftede Foreningen »Landbrugernes Sammenslutning«. Denne Forening, der i April 1931 angav at tælle 10.000 Medlemmer, i Juli 60.000 og i November 125.000, havde lignende Formaal som i sin Tid Agrarforeningen, men den optraadte paa en langt voldsommere Maade, stillede i alle Henseender de mest vidtgaaende og undertiden ganske uopfyldelige Krav, der søgtes gennemtvungne ved Trusler om, at man vilde standse Driften af Mejerier og Slagterier, nægte at betale Renter og Skatter samt endvidere unddrage Pengemarkedet den fra England kommende Sterling-Valuta, indtil Kursforholdet mellem Sterling og Kroner blev et saadant, som Landbruget kunde være tjent med —

Foranstaltninger af en meget betænkelig og nærmest selvødelæggende Beskaffenhed. Foreningens Virksomhed havde ved flere Lejligheder en uheldig Virkning paa de danske Kreditforeningsobligationers Kurs, i Særdeleshed de jyske, baade nørrejyske og sønderjyske, saaledes den 4. Januar 1932 efter en af Foreningens voldsomme Proklamationer, da Kursfaldet androg indtil 6½ Points. For at forhindre Tvangsauktioner besluttede Bevægelsens Tilhængere i Sønderjylland at lade Mejerierne nægte at modtage Mælk fra Ejendomme, som var overtagne af Kreditforeninger eller solgt ved Tvangsauktioner. Man begyndte med en Gaard i Løjt, der var overtaget af Sønderjyllands Kreditforening, og det gjorde intet Indtryk paa Bevægelsens Mænd, at der paa et politisk Møde³⁹ blev advaret stærkt herimod af Folketingsmand Kyed, der udtalte, at dette vilde umuliggøre det for Landbrugere at opnaa Laan i Fremtiden. Man kunde endog høre enkelte Fanatikere udtale, at dette var ligegyldigt, da man nu gennemgaaende havde laant saa meget, som der kunde laanes, saa nu var det bedst, at Obligationernes Kurs blev rigtig lav, saa at Laanene kunde indfries billigt! Kreditforeningernes staaende Udvalg besluttede, at et Tilfælde af Mejeriboykot skulde indbringes for Domstolene, og ved vestre Landsrets Dom af 23. December 1931 blev Broderup Andelsmejeri kendt pligtig til at modtage Mælken fra en Gaard, der var solgt ved Tvangsauktion, hvorhos Gaardens Ejer hos Mejeriets Ledelse fik tilkendt Erstatning for Tab lidt ved Blokaden.⁴⁰

Hvad der hidtil var fremkommet af Kriseforanstaltninger fra Lovgivningsmagtens Side, havde Landbruget gennemgaaende fundet utilfredsstillende, skønt en Del deraf dog ingenlunde havde været uden Betydning.

Ved en Række Love, først Lov Nr. 99 af 31. Marts 1928, senere Lov Nr. 142 af 28. April 1931 og Nr. 75 af 13. Marts 1933, ændret ved Lov af 2. Maj 1934, blev det muligt for Ejere af Landbrugsejendomme at opnaa Laan af Erhvervenes Laanefond til Opnaelse af Akkord og Moratorium. Ved Hjælp af denne Lovgivning er der fra dens Begyndelse i 1928 og indtil i Maj 1935 ydet for hele Landet 7364 Laan, hvoraf forholdsvis langt den største Del falder paa de

vest- og sønderjydske Amter. Samtidig hermed er der af Pantegæld og løs Gæld bortakkorderet ca. 60 Mill. Kr. Nedenfor hidsættes Tallene fra Ringkøbing og Ribe Amter samt de sønderjydske Amter, forsaavidt disse har været til at fremskaffe, og til Sammenligning hidsættes de tilsvarende Tal fra Københavns Amt.

	Ringkøbing Amt	Ribe Amt	Sønderjydske Amter	Københavns Amt
Antal Laan.....	625	249	1853	22
hvertil af Statsmidler er anvendt.....	Kr. 1.183.405	553.673		82.230
Restgæld nedbragt med....	Kr. 2.000.410	935.910	10.300.000	177.900
og den simple Gæld med....	Kr. 3.150.950	1.220.000	6.200.000	87.200
Indfrosset er.....	Kr. 685.080	163.070		9.350

Ved Lov Nr. 285 af 16. November 1931 blev bestemt, at Foretagelsen af en begæret Tvangsauktion over en Landbrugsejendom ved Kendelse af Fogeden efter vedkommende Skyldners Begæring kunde udsættes, naar Skyldneren godtgør, at han søger at opnaa en Akkord eller anden Ordning med sine Kreditorer, eller at der indenfor en kortere Tid vil indtræde en væsentlig Bedring i hans økonomiske Forhold. Udsættelsen kunde gives for indtil 3 Maaneder og kunde undtagelsesvis forlænges for et kort Tidsrum, naar særlige Grunde talte herfor. Tilsvarende Bestemmelser skulde gælde, naar en Pant-haver fremsatte Begæring til Fogeden om at blive indsat i Besiddelsen af den pantsatte Ejendom for at overtage den til »brugeligt Pant«, forsaavidt Fogden skønner, at Ejeren har Mulighed for at kunne drive Ejendommen videre paa forsvarlig Maade. Selvfølgelig skulde saadan tvungen Henstand ikke kunne bevirke, at Panthaveren, saaledes som ved frivillig Henstand, kunde miste sin Panteret for forfaldne Renter o. l. Loven traadte i Kraft straks ved dens Udstedelse og var gældende til Udløbet af Aaret 1932, men dens Bestemmelser er for en Del paa ny indeholdt i Akkordlovene.

Midt i Oktober 1931 blev der afsluttet et betydningsfuldt »Krise-Forlig« mellem 3 af de politiske Partier paa Rigsdagen — Konservative og de 2 Regeringspartier — hvoraf Resultatet blev Lov Nr. 243 af 19. Oktober 1931 om ekstraordinære Foranstaltninger i Anledning af Landbrugskrisen, ved hvilken Lov der blev stillet 30 Mill. Kroner til Raadighed til Udlaan til kriseramte Landmænd som Hjælp

til Betaling af Skatter og Renter. Hver Landbruger kunde faa 2 pCt. af det Beløb, hvormed hans Gæld oversteg Nettoformuen. Krisehjælpen udbetaltes med en Fjerdedel i hvert af de 4 første Kvartaler, og den skulde anvendes til Dækning af Skatter til Sognekommune, Amtskommune, eventuelt Staten og eventuelt Renter af 1. Prioritetslaan. Beløbene skulde tilbagebetales i Løbet af 4 Terminer fra Juni Termin 1937, dog kun forsaavidt Gennemsnittet af de ugentlige Noteringer paa Smør og Flæsk i Aarene 1932—36 ligger mindst 30 pCt. over Gennemsnittet af Noteringerne i 2. Halvaar af 1931. I Tilfælde af Ejerskifte vil dog Tilbagebetalingspligten kunne indtræde tidligere. Desuden blev der ved Loven stillet 3 Millioner Kr. til Raadighed til Nedbringelse af Amtsskatterne.

Indenfor Landbruget var der gennemgaaende Utilfredshed med denne Krisehjælp; der blev sagt, at den mest gavnde Kommunerne og Kreditforeningerne; den blev endog haanlig betegnet som en »Slikpind«. Alligevel kan der ikke være Tvivl om, at den har været en betydningsfuld Støtte for mange Landmænd, ja at den i mange Tilfælde er blevet afgørende for, om de kunde forblive ved Hus, Hjem og Bedrift. Overfor de meget vidtgaende Krav fra Landbrugets Side er desuden blevet anført, at Lovgivningsmagten ikke straks kunde gaa til stærkt indgribende Foranstaltninger af blivende Karakter, men først maatte forsøge midlertidige og henholdende Foranstaltninger, indtil man saa, hvorledes Forholdene udviklede sig.

Foreløbig var der imidlertid ingen Lyspunkter at øjne. En Række Banker havde maattet likvidere (Skive Bank, Ejby Bank, Gelsted Bank, Hadsund Bank), andre blev rekonstruerede (Herning Hede- og Diskontobank, Vejle Bank). Jydsk Landhypothekforening kom i Vanskeligheder saavel som flere sønderjydske Driftslaane foreninger. I 1932 kom hertil yderligere Banken for Hobro og Omegn, Odder Bank, Nustrup Bank, Holsted Bank, Banken for Fredericia og Omegn, Stenderup-Torbøl Andelskasse samt Sparekasser i Bylderup og Øster-Højst. Af andre Tegn paa, at Tiderne var abnorme, kan nævnes, at sønderjydske Banker i Sommeren 1931 var ved at blive oversvømmede med tyske Indskud paa Grund af Kapitalflugt fra Tyskland, samt at en Skare Hjemløse fra Provinsen begav sig paa en Demonstrationsvandring til København, samtidig med at Landbruget

stadig klagede over Mangel paa Arbejdskraft. Der var Mund- og Klovesyge i store Dele af Jylland. I Januar 1932 forhøjede det tyske Rige Smørtolden fra 50 til 136 Mk. pr. 100 kg, hvad der ramte det danske Landbrug meget stærkt, og Holland begrænsede stærkt Indførselen af Kød, men værst af alt følte dog Følgerne af, at England i September 1931 havde ophævet Guldindløseligheden af Sterling, der som Følge heraf faldt saa stærkt, at Flæskenoteringen den 25. September blev 68 Øre pr. kg, den laveste siden 1900. Og det blev ikke herved, den 11. December var den nede i 50—58 Øre. Nationalbanken mente, at den som Følge af sine oktrojmæssige Forpligtelser maatte fastholde Kronens Guldparitet ved alle til Raadighed staaende Midler. Landbrugsraadet henstillede i Skrivelse til Handelsministeriet, at Kronekursen skulde følge Sterlingkursen, og Landsudvalget for Landbrugernes Sammenslutning vedtog at forsøge at tvinge Kronekursen ned ved at tilbageholde Sterlingtilgodehavender i England. Dette sidste blev indtil videre forhindret ved Lov Nr. 286 af 18. November 1931 om Foranstaltninger til Værn af den danske Valuta, men paa den anden Side blev det bestemt, at Kronen fremtidig saa vidt muligt skulde følge Sterlingkursen. Som Følge heraf var Kronens Guldværdi den 1. December faktisk nede i 67½ Øre, idet Sterling blev noteret til 18,10 og Dollars til 5,53.

Landbrugets Forrentningsmuligheder var imidlertid paa Grund af uheldig Prisudvikling paa Verdensmarkedet daarligere end nogensinde. 9. Juni 1932 noteredes den laveste Smørpris siden 1894, nemlig 142. Landøkonomisk Driftsbureau's foreløbige Opgørelse af Resultatet for 1931 viste et Underskud paa 95 Kr. pr. ha. Der førtes derfor paany Forhandlinger mellem de politiske Partier, hvad der var saa meget mere Anledning til, da der ikke ved Vedtagelsen af Loven om Krisehjælpen var bevilget Penge nok til, at Ordningen kunde opretholdes et Aar igennem, som dog Tanken var. I Midten af Juni opnaedes en Overenskomst mellem de 4 store politiske Partier, der resulterede i et Komplex af Love, derunder om Fortsættelse af Krisehjælpen til Landbruget — dog med 25 pCt.s Nedsættelse undtagen for det mindre Landbrug — og navnlig den Kreditforeningerne ret stærkt berørende Lov Nr. 172 af 16. Juni 1932 om Be-

talingshenstand for Ejere af Landbrugsejendomme og visse andre Ejendomme.

Inden man naaede saa vidt, havde forøvrigt den danske Valuta og det økonomiske Liv været udsat for stor Fare og uberegnelig Skade ved en Arbejdskonflikt, Lockout, der omfattede de danske Svineslagteriers ca. 2000 Arbejdere. Naar denne Konflikt, der for en kort Tid bragte den danske Baconeksport til fuldstændigt Ophør, kunde blive saa bitter og farlig, skyldtes det paa den ene Side Kommunisternes Agitation, ikke blot blandt Slagteriarbejderne, men ogsaa blandt Sømænd og Søfyrbødere, og paa den anden Side Lederne af Landbrugernes Sammenslutning, der af al Magt modsatte sig Forlig, fordi de regnede med, at Eksportens Standsning vilde bevirke den Krone-sænkning, som det tidligere havde været Planen at fremkalde ved at tilbageholde Sterling-Tilgodehavender i England. Naar det dog 11. Maj 1932, inden der var sket ubodelig Skade, lykkedes Forligsinstitutionen at opnaa begge Parters Tilslutning til sit Forslag, skyldtes det Udsigten til, at der ellers vilde blive grebet ind med Foranstaltninger af ekstraordinær og hidtil ukendt Natur (tvungen Voldgift). I Samfundet som Helhed, den offentlige Mening, Lovgivningsmagten, ja endog i meget store Dele af Landbruget var der blevet stærk Stemning herfor.⁴¹

De her skildrede Forhold og Begivenheder danner Baggrunden for Kreditforeningens Virksomhed og præger bl. a. Generalforsamlingerne i de paagældende Aar.

Som tidligere nævnt plejede Generalforsamlingerne i normale Tider ikke at være stærkt besøgte. Endnu til den ordinære Generalforsamling 2. Maj 1930 var der kun mødt 9 Interessenter foruden Medlemmerne af Direktion og Repræsentantskab. Men den 27. Marts 1931, da der var indkaldt til ekstraordinær Generalforsamling i Anledning af nogle Statutændringer, var der mødt ca. 550. Statutændringer skal uden Hensyn til deres større eller mindre Betydning behandles af en ekstraordinær Generalforsamling. Disse var ikke særlig betydningsfulde, men der var opstaaet Uro og Røre blandt Interessenterne, og nu vilde de se, hvad der skulde foregaa, ligesom man havde Lyst til at drøfte Krisen med Direktionen. Da en Kreditforening ikke er en færdig eller afsluttet Bygning, men en levende og voksende Orga-

nisme, vil dens Statutter næsten med Nødvendighed i Aarenes Løb faa en Del Tilføjelser og Tillæg, som gør, at de bliver uoverskuelige, hvorfor det med en Del Aars Mellemlum vil findes ønskeligt og praktisk at faa dem revideret og sammenarbejdet. Saadan Revision af Statutterne havde sidst fundet Sted 1917, men de havde allerede faaet adskillige Tillæg navnlig som Følge af ny Seriers Oprettelse og af Genforeningen, ligesom forskellige Smaaændringer kunde være ønskelige af Hensyn til den ny Tinglysningslov eller af andre Grunde. Specielt fandtes der i de ældre Statutter nogle Bestemmelser om Repræsentanternes og Taksationsmændenes Vederlag, der ønskedes ændret. I 1919 havde Indenrigsministeriet under Hensyn til Dyrtiden stadfæstet en midlertidig Forhøjelse af Taksterne paa 50 pCt. Men dette var en midlertidig Ordning, som kun var stadfæstet for nogle Aar ad Gangen, senest som gældende til 1. Januar 1932, og som nu vilde bortfalde, hvis den ikke kunde blive stadfæstet af Generalforsamlingen. Det viste sig imidlertid, at det var et meget uheldigt Tidspunkt at henvende sig til Generalforsamlingen herom. For et Aar eller blot for $\frac{1}{2}$ Aar siden vilde rimeligvis ingen Stemme have løftet sig derimod; men nu var der blandt Interessenterne, navnlig som Følge af Landbrugernes Sammenslutnings Agitation, en betydelig Ophidselse, og man vilde absolut ikke høre Tale om noget, der kunde ligne Lønningsforhøjelser, nej det var Nedsikring, man vilde have, og med stort Flertal vedtoges det at vende tilbage til de før 1919 gældende Takster. Paa samme Maade gik det med et Forslag om at forbedre Direktørernes Pensionsforhold. I de gældende Statutter stod der, at der kunde — men ikke at der skulde — tillægges Direktørers Pension efter 12 Aars Tjenestetid, dog højst efter tilsvarende Regler som til enhver Til gælder for Foreningens fast ansatte Funktionærer. Der var saaledes ikke Tale om nogen egentlig Ret til Pension, og Direktionen fandt, at der overhovedet burde gælde lignende Regler som for Statens Tjenestemænd. Men dette blev altsaa blankt afslaaet. Derefter var der nogen Diskussion om Kriseforanstaltninger, og Direktionen blev spurgt om, hvad den havde at foreslaa af saadanne. Direktionen maatte hertil svare, at direkte Hjælp til Interessenterne af Reservefondene eller andre Foranstaltninger, som var stridende mod Statutter eller Lovgivning, kunde og vilde man ikke stille i Ud-

sigt, men man skulde være saa lempelig mod vanskeligt stillede Interessenter som paa nogen Maade muligt og forsvarligt og navnlig saa vidt muligt søge at undgaa Tvangsauktioner.

Den ordinære Generalforsamling kort efter, den 30. April 1931, var forholdsvis fredelig, der var foruden Direktion og Repræsentantskab kun mødt 28 Interessenter og Obligationsejere. Men derefter kom der en Række Generalforsamlinger med stedse stigende Tilstrømning af Interessenter, der i et stedse voldsommere Sprog stillede bestandig mere vidtgaaende og ofte højst forunderlige Krav.

Den ordinære Generalforsamling 29. April 1932 talte ca. 300 Deltagere, vel nok mest Tilhængere af Landbrugernes Sammenslutning. Den ny Bevægelse, Jord-Arbejde-Kapital, der havde begyndt at udstede »Andelspenge«, var ogsaa repræsenteret, og der blev udtalt Ønsket om, at Kreditforeningen skulde samarbejde med denne Bevægelse. Endvidere blev der talt om, at Interessenterne kun burde have Pligt til at forrente den »reelle Gæld«, ikke den nominelle, at Kreditforeningen ikke burde benytte Sagfører-Assistance samt de sædvanlige Ønsker om Konvertering, Moratorium og Hjælp af Reservefonden. Og der blev slaaet paa, at forsaa vidt Statutterne var til Hinder for saadanne Foranstaltninger, maatte Statutterne kunne ændres, saa de kom til at svare til Tidens Krav! Positive Forslag blev dog ikke stillet og kunde ikke stilles, da saadanne ikke var anmeldt til Dagsordenen.

Den 28. Oktober 1932 afholdtes en ekstraordinær Generalforsamling med det Formaal at faa vedtaget en af Direktionen foreslaaet Statutændring overensstemmende med § 15 i Henstandsloven af 16. Juni 1932, hvilket var nødvendigt, hvis Foreningen skulde blive i Stand til at udnytte Henstandsloven fuldtud. Der var allerede ydet al den Henstand, der paa nogen Maade kunde ydes ved Hjælp af de likvide Midler, Foreningen raadede over, skulde man fortsætte hermed og undgaa de truende Likviditetsvanskeligheder, vilde det derfor være uomgængeligt nødvendigt at benytte den ved nævnte Lov givne Adgang til at lade de enkelte Serier optage midlertidige Laan. Til Generalforsamlingen var der løst ca. 620 Adgangskort. De mødte vedtog enstemmig Direktionens Forslag, men der ønskedes videregaaende Foranstaltninger, navnlig Rentesænkning. Der blev

fremsat Ønsket om at faa nedsat et Udvalg af Interessenterne til at forhandle saavel med Direktionen som med Regeringen, Rigsdagen, de politiske Partier, den af Regeringen nedsatte Landbokommission, Nationalbanken og andre. Da Dagsordenen ikke tillod Nedsættelsen af et saadant Udvalg, sluttede man Generalforsamlingen, men fortsatte derefter Mødet som »Interessentmøde«. Her nedsattes et saakaldt »Renteudvalg«, bestaaende af 15 Mand, hvilket Udvalg, der til Formand fik Mødets Dirigent, Skatteraadsformand P. Gammeltoft, Henne, i den kommende Tid udfoldede en ret ivrig Virksomhed, der bl. a. gav sig Udslag i, at der over hele Vestjylland blev stiftet Renteforeninger, der skulde arbejde for en dybtgaaende Rentesænkning. I Ribe Amt blev der stiftet ca. 60 Renteforeninger og i Ringkøbing Amt ca. 40. I flere Sogne var saa at sige alle Beboere med; Foreningen i Ølgod, der var den største, havde over 500 Medlemmer. Det var Meningen, at Renteforeningerne skulde samle ikke blot Kreditforeningsinteressenter, men ogsaa andre Rentejdere, men i det væsentlige var det dog kun Interessenterne i Kreditforeningerne i Viborg og navnlig i Ringkøbing, der blev Medlemmer. Efter Udvalgets Formening bevirkede dets Arbejde blandt andet, at der bragtes Enighed tilveje blandt Landbrugets Organisationer, Landboforeninger og Husmandsforeninger, hvilke den 11. Januar 1933 overrakte Statsministeren et fælles Forslag om Foranstaltninger til Modvirkning af Krisen. Et Hovedpunkt heri var netop Rentesænkningen.⁴²

Renteudvalget ønskede, at Rentesænkningen skulde foregaa uden Nedgang i Obligationskurserne, og en saadan blev heller ikke Følgen af Udvalgets Virksomhed. Ovennævnte Henvendelse af 11. Januar 1933 bevirkede tværtimod, at Kurserne steg nogle pCt., og da det senere viste sig umuligt trods alle Anstrengelser at faa gennemført Konverteringen til Bunds, sank Kurserne meget stærkt.

Den 30. Maj 1933 afholdtes ordinær Generalforsamling og senere samme Dag en ekstraordinær Generalforsamling til Vedtagelse af Statutændring gaaende ud paa, at Interessenter skulde kunne faa Laanets Restgæld omskrevet til ny Hovedstol, hvad der vilde betyde en Lettelse for Interessenten, idet Ydelse af Laanet saa fremtidig vilde blive beregnet efter den ny Hovedstol i Stedet for efter den oprindelige større Hovedstol. Det var Lov Nr. 141 af 29. April 1933 om Foran-

staltninger til Lettelse af Konvertering m. m. af Kreditforeningslaan, der gjorde det muligt at vedtage, at saadan Omskrivning af Laanene kunde finde Sted, ikke alene i aabne Serier, men endog i lukkede, for disses Vedkommende dog ikke efter 11. Juni 1935, — senere, ved Lov Nr. 363 af 16. December 1933, forlænget til 11. Juni 1937 — og denne Kreditforening var den første Kreditforening, der søgte at udnytte Bestemmelserne i den ny Lov. Generalforsamlingen var særdeles stærkt besøgt; der var løst 772 Adgangskort. Der blev nogenlunde let Enighed om at stemme for det foreliggende Forslag, men der blev fra flere Sider stærkt gjort gældende, at der ogsaa maatte en Rentenedsættelse til, og der fremsattes det Ønske, at samtlige Kreditforeningsdirektioner skulde henvende sig til Regering og Rigsdag med Ønsket om Lovgivningsforanstaltninger. Den administrerende Direktør udtalte hertil, at det efter hans Mening var Direktionens Opgave at administrere Foreningen saa godt som muligt — hensynfuldt, saa vidt man fandt det forsvarligt — paa Grundlag af de gældende Bestemmelser og de ny, der maatte komme, men ikke at deltage i Henvendelser til Regeringen om Ændringer.

Efter at Generalforsamlingen var hævet, forblev Deltagerne imidlertid samlede og vedtog en Resolution til Lovgivningsmagten angaaende Nødvendigheden af Foranstaltninger til, at den Høst, der i dette Aar avles paa Danmarks Jord, kan udnyttes til Priser, der giver Brugeren Adgang til at kunne klare sine Renteforpligtelser, eller at der i Mangel heraf foretages en Tvangs-Konvertering, til Grundlag for hvilken Obligationskursen den 1. Januar 1933 burde bruges.

Endnu maa omtales en ekstraordinær Generalforsamling, der afholdtes den 8. Februar 1934 efter skriftlig Begæring af 110 Interessenter. Den var i Sandhed af en temmelig ekstraordinær Beskaffenhed, eftersom den var forlangt afholdt med følgende Dagsorden:

1. Renten halveres i alle Serier og Afdelinger.
2. Debitorer, som maatte være i Restance med Ydelsen for 11. December 1933 og tidligere Terminer, kan paa Begæring faa disse tilskrevet Hovedstolen, saaledes at den forøgede Gæld forrentes og afdrages efter de for de respektive Serier eller Afdelinger gældende Regler.
3. Der vælges i hvert Sogn et 3 Mands Udvalg af Interessenter, som

Direktionen forhandler med, inden der kan foretages Udlæg. Sognets Vurderingsmand indkalder og leder Valget af omhandlede Udvalg.

4. Naar en Interessent indfrier hele sin Gæld, nedsættes Depositum til højst 2 pCt.
5. Naar en Interessent udtræder af Foreningen eller en af dens Serier eller Afdelinger, skal den fulde Reservefondsandel udbetales ham uden Afkortning af nogen Art ved Regnskabets Godkendelse.
6. Direktionens Medlemmer, som nu vælges for 6 Aar, vælges fremtidig for 3 Aar.
7. Repræsentanterne, som nu vælges for 4 Aar, vælges fremtidig for 2 Aar.

En senere Tid vil finde det forunderligt, at nogen har kunnet komme i Tanker om at opstille en Dagsorden indeholdende slige uhyrlige og til Dels juridisk umulige Ting. Der var sikkert heller ikke ret mange, der ventede, at de i Dagsordenen nævnte Ting kunde iværksættes, selv om de blev nok saa meget vedtaget af Generalforsamlingen. Det var aabenbart først og fremmest Meningen at foretage en politisk Demonstration, at »rasle for Ørerne af Lovgiverne inde paa Kristiansborg«. Enkelte var der dog vistnok, der havde sat sig i Hovedet, at Generalforsamlingen som Foreningens højeste Myndighed maatte kunne vedtage, hvad det skulde være, og at naar Obligations-ejerne havde Stemmeret paa Generalforsamlingen, saa maatte de ogsaa være bundet ved Generalforsamlingens Afgørelse! Vestjydske Mentalitet har vistnok nogen Lyst til juridisk Spidsfindighed og Udspekulerethed, men kan ogsaa være tilbøjelig til at overvurdere Bæreevnen af sligt. Selvfølgelig kan Flertallet paa en Generalforsamling hverken berøve Mindretallet eller Foreningens Kreditorer deres Rettigheder. Men forsaavidt Meningen og Hensigten har været at vække Opsigt, kan det vel siges, at dette i nogen Grad lykkedes. Det kunde forudses, at Tilstrømningen vilde blive meget stor, ja overvældende, men den overgik dog alle Forventninger. Ved Mødets Begyndelse var der udstedt over 3800 Adgangskort. Intet enkelt Lokale i Byen kunde rumme en saadan Forsamling. Man havde forud sikret sig alle større Forsamlingslokaler i Byen: Højskolehjemmets Sal, Haandværkerforeningens Sal, Ringkøbing Teater, samt »Kosmorama«, men da disse

Lokaler, der blev forbundne ved Hjælp af Højtaleranlæg, allerede 3 Kvarter før Generalforsamlingen skulde begynde, var fyldt til Trængsel, maatte der yderligere indrettes en Friluftsmødeplads omkring en Højtalerbil. Det tekniske Arrangement var særdeles vellykket, overalt var det overordentlig let at følge Forhandlingerne. Opholdet under aaben Himmel var dog ikke særlig behageligt. Allerede den foregaaende Aften havde der rejst sig en stærk Storm, der efterhaanden udviklede sig til fuldkommen Orkan. Adskillige Steder i Landet anrettede den meget stor Skade, ikke mindre end 5 Mennesker omkom, og flere af Mødedeltagerne fik Telefonbud om at komme hjem snarest, fordi Bygninger var blæst ned eller anden Skade sket paa deres Ejendom. Bortset herfra kan man ellers ikke sige, at Generalforsamlingen var stormende. Den administrerende Direktør advarede mod den Tro, at Rentenedsættelse kunde gennemføres ved Vedtagelse af et Statuttillæg, et saadant vilde være uden juridisk Betydning; til Rentenedsættelse vilde udkræves enten Samtykke af hver enkelt Obligationsejer eller Foranstaltninger af Lovgivningsmagten. Tilsyneladende gjorde dette dog ikke større Indtryk paa Forsamlingen, og ved Afstemningen om Forslagets første Punkt mentes der at være ca. 2300 Stemmer for, 1 imod. Resten af Forslaget blev vedtaget enstemmigt. Repræsentantskabets Medlemmer deltog ikke i Afstemningen, som de opfattede som en politisk Demonstration.

Generalforsamlingens Beslutning om Statutændring blev paa sædvanlig Maade af Direktionen forelagt Indenrigsministeriet til Stadfæstelse. Den 13. Marts modtog Direktionen Ministeriets Svar, der gik ud paa, at Stadfæstelse maatte nægtes, hvilket begrundedes saaledes:

Bestemmelsen i Tillæggets Punkt 1 om Halvering af Renten vilde være ugyldig, selv om den blev stadfæstet, idet Foreningens Laantagere selv overfor Køberne af Kasseobligationerne har bundet sig til at betale den Rente, Obligationerne lyder paa. Ministeriet kan godkende Renten for en ny Serie, men kan ikke senere give Tilladelse til at nedsætte den.

Laantagernes Ønske om, at ældre Restancer inddrages i Laanets Hovedstol kan i vidt Omfang imødekommes efter Konverteringsloven af 16. December 1933, og en Udvidelse af denne, der skaber

Mulighed for at indbefatte ogsaa Decbr. Termin 1933 i Laanet, er nu gennemført. Men Ministeriet kan ikke stadfæste Bestemmelsen i Tillæggets Post 2, der gaar videre, end Loven hjemler.

Da Laantagerne hæfter for hinanden indbyrdes, vil det være nødvendigt at foretage Udlæg, naar Forholdene kræver det. Ligeledes vil det af Hensyn til det indbyrdes Ansvar være nødvendigt, at de Laantagere, der ikke længere vil være Medlemmer af Foreningen, stiller en passende Sikkerhed ved deres Udtræden. Følgen af en Stadfæstelse af Tillæggets Post 2, 3 og 4 vilde derfor kunne blive, at nogle Laantagere kom til at betale for andre, altsaa en Forøgelse af Byrderne for Flertallet af Laantagerne.

Der udarbejdes for Tiden Forslag til nye Regler for Kreditforeningernes Styrelse i den af Ministeriet nedsatte Realkreditkommission. Ministeriet maa derfor anse det for rigtigst at afvente Kommissionens Forslag, forinden man tager Stilling til Bestemmelserne i Statuttillæggets Post 6 og 7 om at begrænse Valgperioden for Direktionen og Repræsentanterne.

Næppe mange havde ventet, at Ministeriet skulde have svaret væsentlig anderledes. Ikke desto mindre var der ogsaa i Kreditforeningerne i Viborg og Aalborg blevet afholdt ekstraordinære Generalforsamlinger, hvor der blev vedtaget »Statutændringer« nøjagtig ligesom i Ringkøbing. Disse Generalforsamlinger var fuldt saa urolige som Generalforsamlingen i Ringkøbing. I Viborg var der den 22. Marts mødt ca. 15.000 Interessenter, der med mægtigt Flertal vedtog de rejste Krav samt en Resolution til Regering og Rigsdag, hvori blev gjort gældende, at det var utilstrækkeligt at konvertere 5 pCt.s og 4½ pCt.s Serierne, da den effektive Rente var nogenlunde den samme i alle Serier, hvorfor 4 pCt.s og 3½ pCt.s Serierne Debitorer maatte have tilsvarende Lettelse. Paa Husmandskreditforeningens ekstraordinære Generalforsamling i Aalborg den 26. Maj var Meningerne derimod ret delte. Der var mødt omtrent 6000 Interessenter, hvoraf 1339 stemte for, men 1133 imod Forslaget, medens Flertallet undlod at stemme.

Selvfølgelig kunde Indenrigsministeren lige saa lidt stadfæste de i Viborg og Aalborg som de i Ringkøbing vedtagne Statutændringer.

Den 29. Maj afholdtes forøvrigt et stort politisk Møde i Ringkø-

bing, hvor Indenrigsminister Dahlggaard gjorde Rede for sin Rente- og Konverteringspolitik. Mødet varede i omtrent 5 Timer, og skønt der faldt forskellige Udtalelser, der var noget besynderlige — som at det var en Fejl, at Beslutningen om Rentens Halvering var blevet forelagt Ministeren til Stadfæstelse, da et saadant »indre Kreditforeningsanliggende« aldeles ikke vedkom Ministeren, samt at man blot uden videre skulde opsigte alle Kreditforenings-Kasseobligationer til Indfrielse — hvorfra Pengene til Indfrielsen skulde komme, kunde eller vilde Taleren ikke svare paa⁴³ — saa var dog saa at sige alle Talerne enige om, at Ministerens i September 1933 fremsatte store Konverteringsplan, Lovforslaget om Rentelettelse for Laan i faste Ejendomme ved Tilskud eller Konvertering, støttet af det samtidig af Finansministeren forelagte Forslag om Afgift paa Renteindtægt og Udbytte af Obligationer og Aktier, burde have været gennemført, og i at beklage og fordømme, at der ikke paa Rigsdagen havde kunnet blive tilstrækkelig Samling om dette Forslag, der bl. a. indeholdt en Bestemmelse, hvorved der »blev lagt Loft over Kursen« paa de Obligationer, der ønskedes konverteret.

Endnu var der aabenbart enkelte Interessenter, der ikke havde faaet nok af sensationelle Generalforsamlinger; thi under 3. Juli 1934 blev der tilstillet Direktionen en Begæring om Afholdelse af en ekstraordinær Generalforsamling med følgende Dagsorden:

1. Forhandling og eventuel Beslutning om Afskedigelse af Direktionen.
2. Eventuel Forhandling og Beslutning om, hvad der under den forhaandenværende Situation vilde være at foretage.
3. Forhandling og Beslutning om en Henstilling til Repræsentanterne om at vælge en midlertidig Direktion.
4. Eventuel Forhandling og Beslutning om Henstilling til Repræsentanterne om at stille deres Mandater til Raadighed.
5. Eventuel Forhandling og Beslutning om at vælge eller ansætte en midlertidig Bestyrelse.
6. De ved disse Vedtagelser foranledigede Udgifter afholdes af Kreditforeningen.

Denne Henvendelse havde opnaaet 118 Underskrifter. Underskriverne havde dog næppe særdeles mange Meningsfæller. Og medens

den forrige ekstraordinære Generalforsamling — endda med endnu stærkere Tilslutning — var blevet efterlignet af Interessenterne i Kreditforeningerne i Viborg og Aalborg, ser det ikke ud til, at der denne Gang i disse Kreditforeninger har været Stemning for at følge Eksemplet fra Ringkøbing.

Direktionen forelagde Repræsentantskabet Spørgsmaalet om Indkaldelse til en saadan Generalforsamling som den begærte, og Repræsentantskabet vedtog derefter den 27. Juli 1934 enstemmigt, at Indkaldelsen ikke skulde finde Sted, hvilken Beslutning begrundedes saaledes:

Forhandling og Beslutning om Direktionens Afskedigelse tilkommer alene Repræsentantskabet, jfr. Statutternes §§ 40 og 50, hvorefter det er overladt til Repræsentantskabet henholdsvis at vælge Direktionens Medlemmer og træffe Bestemmelse om Suspension af disse.

Da Repræsentantskabet er valgt af Interessenterne i de enkelte Kredse, vil en Generalforsamlings Forhandling og Beslutning om en Henstilling til Repræsentanterne om at stille deres Mandater til Raadighed — hvilket iøvrigt er uden Hjemmel i Statutterne — være uden Betydning, hvorved tillige bemærkes, at man i den Omstændighed, at der ved de i indeværende Maaned afholdte Valg har fundet Genvalg Sted i samtlige de 6 af 23 Kredse, i hvilke ordinære Valg i Aar har skullet foretages, finder fyldestgørende Udtryk for, at Repræsentantskabet er i Overensstemmelse med det store Flertal af Interessenterne.

Det tilføjes, at man finder, at den mod Direktionen fremsatte Kritik — der gaar ud paa, dels at Direktionen burde have været i Stand til at erholde Indenrigsministeriets Stadfæstelse af de af Generalforsamlingen den 8. Februar d. A. vedtagne Statutændringer, dels at Direktionen efter nævnte Generalforsamlings Vedtagelse om Halvering af Renten burde have opsagt de af Foreningen udstedte Kasseobligationer — er af en saadan Art, at en Imødegaaelse af denne Kritik maa anses for unødvendig.

Yderligere Forsøg paa at faa iværksat flere Generalforsamlinger af samme Art som den i Februar 1934 fandt ikke Sted. I Virkeligheden indsaa vel nok alle eller saa godt som alle, at ved juridisk uholdbare eller ugyldige Vedtagelser kunde man ikke opnaa andet end

at skade Foreningens Anseelse og Kursen paa dens Obligationer. Og flere Omstændigheder maatte bidrage til at virke beroligende. Først og fremmest, at det økonomiske Resultat af Landbruget viste nogen Forbedring. Ifølge det landøkonomiske Driftsbureaus foreløbige Op-gørelse, omfattende 200 Landbrug, var Nettoudbyttet for 1932—33 59 Kr. pr. ha svarende til 2,8 pCt. af Landbrugskapitalen mod henholdsvis ÷ 11 Kr. og ÷ 0,05 pCt. for 1931—32. Selv om dette endnu var alt andet end glimrende, og man ikke engang kunde være sikker paa, at Bedringen vilde vedvare, maatte den dog føles som en betydelig Lettelse. Hertil kom saa endvidere, dels at man indsaa, at Kreditforeningen havde vist sig saa imødekommende overfor Interessenterne som paa nogen Maade muligt, og dels at Lovgivningsmagten havde taget Landbrugets Krisevanskeligheder op til indgaaende Behandling. Nogle Resultater var herved opnaaet, og stærke Kræfter bestræbte sig for at opnaa yderligere Resultater.

I det foregaaende har allerede været omtalt de første af Krise-aarenes Love saasom Love om Høstpantebreve, om Udsættelse af Tvangsauktioner, om Udlaan af Erhvervenes Laanefond til Ejere af Landbrugsejendomme til Opnaaelse af Akkord og Moratorium og endelig »Krisehjælpen«. Her skal nu tales noget om de senere Aars Kriselove.

I Juni 1932 opnaaedes der — foruden om Fortsættelsen af Krisehjælpen — Enighed mellem de politiske Partier om en Række andre Kriseforanstaltninger. Af Vigtighed baade for Landbruget og Kreditforeningerne var navnlig Lov Nr. 172 af 16. Juni 1932, senere fortsat ved Lovene Nr. 276 af 31. Oktober s. A., Nr. 73 af 11. Marts 1933, Nr. 172 og 174 af 16. Maj 1934 og Nr. 328 af 11. December 1934. Ifølge disse Love kunde Ejere af Landbrugs- og Skovejendomme, Fiskere m. fl. erholde Betalingshenstand med Terminsydelser for 3 halvaarlige Terminer, nemlig for Tiden fra Juni Termin 1931 til December Termin 1932. Oprindeligt var det Bestemmelsen, at »Henstandsbeløbene« skulde forrentes og afdrages i Løbet af 10 Terminer fra 11. Juni Termin 1934 at regne, men ved den sidstnævnte Lov blev bestemt, at Afviklingen efter Direktionens Bestemmelse kunde udskydes yderligere, idet den dog skal være tilendebragt i December Termin 1941. At saadan Henstand indrømmedes, skulde ikke bevirke,

at Kreditor mistede sin Panteret for Beløbene, saaledes som det ellers vilde blive Tilfældet ifølge Tinglysningslovens § 40, 4. Stk. En Betingelse for Ydelsen af Henstand var bl. a., at Skyldneren trods rimelige Bestræbelser ikke har kunnet fremskaffe det til Terminsydelsernes Betaling nødvendige Beløb. Hvis Kreditor ikke godvillig vilde gaa med til at yde Henstanden, kunde Skyldneren forlange Spørgsmaalet forelagt for et Udvalg bestaaende af 5 Medlemmer, der i den Anledning var nedsat i hvert Amt, og Udvalget kunde da bevilge Henstanden, dog kun forsaavidt angaar Terminsydelser af den Del af Prioritetsgælden, der ikke overstiger Ejendommens Ejendomsskyldværdi med Tillæg af Værdien af Besætning og Inventar.

Amtsudvalget kunde nægte Henstand, naar dennes Indrømmelse skønnedes at ville medføre uforholdsmæssig Skade for Fordringshaveren, og Henstand skulde nægtes, hvis Skyldneren ved egen Skyld var blevet ude af Stand til at betale — ogsaa hvis Grunden var, at Midlerne var anvendt til Betaling af efterstaaende Gæld eller Renter — eller hvis det ikke kunde anses for overvejende sandsynligt, at Henstanden vilde gøre det muligt for ham at fortsætte Bedriften og opfylde sine Forpligtelser. I Tilfælde af, at det ikke skønnedes fornødent at give Skyldneren Henstand med Renter og Afdrag af alle hans Prioriteter, skulde Pligten til at yde Henstand fortrinsvis paalægges de sekundære Panthavere.

Da Kreditforeningerne uanset Ydelsen af saadan Henstand skulde forrente og amortisere deres Obligationsgæld, fik Indenrigsministeren Lovhjemmel til, i det Omfang det skønnedes nødvendigt af Hensyn til Henstandslovgivningen, at stadfæste Statutændringer gaaende ud paa, at Foreningens Serier (Afdelinger) kunde optage midlertidige Laan mod Sikkerhed i den laantagende Series (Afdelings) samtlige Aktiver fremfor al anden Gæld.

Henstandslovgivningen blev overordentlig stærkt benyttet. For denne Kreditforenings Vedkommende har det drejet sig om 14—15.000 Henstandslaane, hvilket vil sige, at Antallet naaede op til 50 pCt. af de ordinære Kreditforeningslaane! Gennemgaaende var det jo kun ret smaa Beløb, det drejede sig om — det samlede Beløb androg ikke fuldt 10 Mill. Kr. — og deres Levetid var tænkt ret begrænset. Det har endog vist sig, at mange af dem er kommet ud af Verden

betydelig hurtigere, end man lige straks turde regne med. Herved sigtes ikke særlig til, at Henstandsbeløbene som Regel straks forfalder til Betaling i Tilfælde af Ejerskifte eller Dødsfald, men navnlig til, at det i Forbindelse med Konvertering af Kreditforeningslaan blev muligt at faa en stor Del af Henstandslaanene afviklet, saaledes at deres samlede Beløb pr. 1. Januar 1935 var nede paa godt 5 Mill. Kr.

Sidst i Januar 1933 var der ført Forhandlinger mellem forskellige Rigsdagspartier, hvilke Forhandlinger resulterede i et omfattende Kriseforlig,⁴⁵ hvis enkelte Punkter senere skulde udformes i et Lovforslag, navnlig om Konvertering af Prioritetsgæld og — til Lettelse af Konverteringen — Oprettelse af en Likviditetsfond og Fastsættelse af en Maksimalrente for Indlaan. Endvidere skulde der ske en betydelig Ændring af Landbrugets Ejendomsskatter, gennemføres en Kornordning, en Kødordning; »Socialreformen« skulde gennemføres og adskilligt andet.

Særlig Interesse for Kreditforeningerne maatte der selvfølgelig knytte sig til Konverteringslovene; men det viste sig, at den nærmere Udformning og Vedtagelse af Bestemmelserne om, hvorledes Konverteringen skulde foregaa, var forbundet med betydelig større Vanskeligheder end ventet.

Foreløbig maatte man nøjes med de forberedende Love Nr. 141 af 29. April 1933 om Foranstaltninger til Lettelse af Konvertering m. m. af Kreditforeningslaan og Nr. 143 af 1. Maj 1933 om Oprettelse af en Krisefond og om Nedsættelse af Renten for Bank- og Sparekasseindskud m. v.

Den førstnævnte af disse Love gjorde det muligt for Interessenter at faa ikke blot Laan i aabne Serier, men ogsaa i lukkede omskrevet til ny Laan, hvad der vilde medføre en Lettelse i Terminsydelsen, større eller mindre, eftersom der var afdraget en større eller mindre Del af Gælden, jfr. iøvrigt herved, hvad der foran Side 93 er meddelt. Denne Lov er blevet brugt ikke saa lidt her i Kreditforeningen. I 1933 blev 2553 Laans Hovedstol nedskrevet med 7.591.400 Kr., og i 1934 1781 Laans Hovedstol med 4.829.000 Kr.

Dette kunde jø nok have sin Betydning, men havde egentlig ikke ret meget med Konvertering at gøre. Dette var i langt højere Grad Tilfældet med Bestemmelserne i den anden af ovennævnte Love. At

Indlaansrenten i Banker og Sparekasser blev nedsat til $3\frac{1}{2}$ og 3 pCt. — eftersom Opsigelsesvarslet var henholdsvis 3 Maaneder eller kortere — maatte netop i høj Grad være af Betydning for Obligationskurserne og for det almindelige Renteniveau. Og ved samme Lov oprettedes der en Krisefond, der med det Formaal at skabe Betingelser for øget Likviditet, normal Kreditgivning og et lavere Renteniveau skulde:

1. Yde Laan til Kredit- og Hypothekforeninger til at modvirke eventuelle uheldige Følger af Henstandslovgivningen.
2. Yde Laan til Banker og Sparekasser i det Omfang, Fondens Formaal maatte gøre det betimeligt.
3. Yde Laan til Erhvervsdrivende, som eventuelt maatte komme i Likviditetsvanskeligheder som Følge af Henstandslovgivningen.
4. Yde Garanti mod Tab paa Laan, der af Pengeinstitutter ydes enten til bestaaende Virksomheder eller til Igangsættelse af ny Virksomhed.
5. Yde Laan til Byggevirksomhed under Arbejdets Udførelse, indtil normal Prioritering kunde finde Sted.
6. Foretage Opkøb af Obligationer sikrede ved Pant i fast Ejendom.

Meningen med de under Punkt 6 nævnte Opkøb var netop at støtte Konvertering til lavere forrentede Papirer, men da det ikke vilde være muligt alene ved Opkøb af Krisefondens Midler at paavirke Kurserne saaledes, at en Konvertering i Lighed med Fortidens store Konverteringer kunde gennemføres, fremsatte Indenrigsministeren den 19. September 1933 en Konverteringsplan, der støttede sig til et samtidig af Finansministeren forelagt Forslag om Afgift paa Renteudbytte og Aktieudbytte, dog med Undtagelse af Bank- og Sparekasserente. Ved Hjælp af denne Afgift skulde Landbrugets Prioritetsrenter nedsættes allerede fra December Termin 1933 for al den Gæld, som indestod i Ejendommene med Sikkerhed efter disses halve Ejendomsskyldværdi. Endvidere skulde man lukke alle gamle Serier i Kreditforeningerne og aabne ny 4 pCt.s Serier, hvis Obligationer skulde være fritaget for Renteskat, saaledes at deres Kurs vilde blive styrket i Forhold til Kursen paa højere forrentede Papirer. Og endelig maa nævnes Bestemmelsen, hvorved der blev »lagt Loft« over de gamle Obligationers Kurs.

Denne omfattende Plan stødte imidlertid paa Modstand. I en halv Snes Dage forhandlede der indgaaende derom i Folketingsudvalget, men den 28. September maatte Rigsdagssamlingen afsluttes, uden at noget Resultat var opnaaet.

Efter den ny Samlings Aabning søgte Regeringen at tilvejebringe Mulighed for at faa en Konvertering i Gang paa et mindre omfattende Grundlag. Den 8. December 1933 opnaaedes der Enighed mellem Venstre og Regeringspartierne om Gennemførelsen af en Række Love om Konvertering, Korn-, Kød-, Smør- og Margarineordning, Svineregulering, Arbejdsløshedsunderstøttelse m. m. samt en stærkt tidsbegrænset Forlængelse af Akkord- og Henstandslovgivningen. Der var Enighed om, at der snarest skulde træffes særlige Foranstaltninger til Støtte for den sønderjydske Befolkning, og endelig besluttedes, at der skulde nedsættes et Udvalg af Sagkyndige — Ikke-Politikere — til Undersøgelse af, hvad der yderligere maatte kunne foretages til Sanering af Landbrugets Gældsforhold, hvilket Udvalgs Arbejde skulde være tilendebragt inden 1. September 1934.

Kort efter dette Kriseforlig kom saa den foran S. 62 omtalte Lov Nr. 363 af 16. December 1933 om Rentelettelse ved Konvertering m. v. af Kreditforeningslaan i fast Ejendom, senere suppleret ved Lov Nr. 73 af 14. Marts 1934. Ved denne Lov standsedes Kreditforeningernes Udlaan i 4½ og 5 pCt.s Serieerne, og det blev uden Samtykke af Efterpanthavere muligt at faa Laan overført til Serier med lavere Rentefod. Samtidig kunde under visse Betingelser Laanet forhøjes, saa at der kunde blive Dækning for Omkostningerne ved det nye Laan samt visse Restance- og Henstandsbeløb. Da Hensigten med Konverteringsloven egentlig kun var at støtte Landbruget, blev det bestemt, at naar Konvertering eller Omprioritering fandt Sted med Hensyn til Ikke-Landbrugsejendomme over en vis Størrelse, skulde der som Regel svares en Konverteringsafgift til Staten.

For at bidrage til Tilvejebringelsen af et lavere Renteniveau blev det i Loven bestemt, at Midler tilhørende Legater, Stiftelser, Fonds og lignende fremtidig ikke maa anbringes i Kreditforeningsobligationer med højere nominal Rente end 4 pCt. eller anvendes til Indkøb af Pantebreve til en saadan Kurs, at der opnaas højere effektiv Rente end 4 pCt. I ganske særlige Tilfælde kan Indenrigsministeren dog

dispensere herfra, og efter 1. Januar 1938 kan han ophæve disse Bestemmelser.

Endvidere kan i denne Forbindelse nævnes Lov Nr. 362 af 16. December 1933 om Rentebevillinger, samt at Renten af Overfor-mynderilaan og af forskellige Statsmidler, der er udlaant eller frem-tidig udlaanes, blev nedsat, men navnlig, at det lykkedes Regeringen at formaa Banker, Sparekasser og Forsikringselskaber til at afgive deres højtforrentede Kreditforeningsobligationer til Ombytning efter Børs-Kurs med 4 pCt.s, dog kun forsaauidt angik Landkreditfor-eningsobligationer i 6 Foreninger, ialt til et samlet Beløb af ca. 500 Mill. Kr., og at Forsikringselskaberne endvidere indgik paa i de oven-nævnte Aar at anlægge en meget betydelig Del af deres disponible Midler — for Livsforsikringselskaberne $\frac{5}{6}$ og for Skadesforsikrings-selskaberne $\frac{2}{3}$ — i 4 pCt.s Papirer og at underkaste sig en vis Be-grænsning i Henseende til Renten af deres direkte Udlaan i fast Ejen-dom.

Mellem de politiske Partier havde der under Forhandlingerne om Kriseforliget af December 1933 været Enighed om, at man nu maatte komme bort fra de midlertidige Kriseforanstaltninger og ind paa en til Bunds gaaende Ordning af Landbrugets Gældsforhold. Forslag eller Betænkning herom skulde fremsættes af det tidligere nævnte sagkyndige (upolitiske) Udvalg, der blev nedsat i Begyndelsen af 1934 og kom til at bestaa af de 3 Professorer K. Sindballé (Retslærd), Axel Nielsen (Nationaløkonom), O. H. Larsen (Leder af det paa Foranstaltning af det kgl. danske Landhusholdningsselskab i 1918 oprettede landøkonomiske Driftsbureau) samt Forstander Overgaard, Ladelund Landbrugsskole. Udvalget afgav allerede 31. Maj 1934 sin Betænkning, og godt 3 Uger efter havde Regeringen sit paa Betænk-ningen byggede Forslag færdigt, der blev forelagt i Folketinget den 27. Juni.

Forslaget, der gik ud paa

1. Rentekonvertering ned til 4 pCt. for alle højere forrentede Kre-ditforeningslaan.
2. Bestemmelser, hvorefter der kunde ydes Ejere af Landbrugsejen-domme en Rentelettelse paa 1,3 pCt. af alle Laan med Prioritet indenfor Skyldværdien.

3. En udvidet og forbedret Moratorieordning, der bl. a. tog Sigte paa en retfærdigere Fremgangsmaade overfor Handlende og Haandværkere.
4. De nødvendige Dækningsbestemmelser, der søgte at lægge Byrderne ved Tilvejebringelsen af Midlerne til Lempelser for de kriseramte paa de Steder, hvor Betalings- eller Skatteevnen maatte antages at være bedst.

Forslagets Fremsættelse bevirkede, at Obligationskurserne steg stærkt paa Børsen. Det blev vedtaget af Folketinget den 1. August og oversendtes samme Dag til Landstinget. Her stødte Forslaget imidlertid paa Modstand. Regeringen fremkom 6. November i Folketinget med et nyt Forslag, og i Folketingets Udvalg tilbød Regeringspartierne den 21. November en Gennemførelse af Konverteringsafsnittet straks, mod at der hurtigst muligt blev optaget Realitetsforhandlinger om de øvrige Afsnit. Efter lange og trange Forhandlinger underskrev Statsministeren og Formændene for de fire store politiske Partier den 14. December en Protokol, hvori der var formuleret en Overenskomst om Konverteringens Gennemførelse. Ikke desto mindre lykkedes det dog Sagens Modstandere at faa lagt Gennemførelsen saa betydelige Hindringer i Vejen, at den gik i Staa, og endnu har der ikke vist sig nogen Mulighed for at komme videre.

Derimod er der ved Lov Nr. 165 af 11. Maj 1935 om Laan til Dækning af Henstandsnydelser i Kreditforeninger samt Afdrags- og Rentelempelser m. m. givet Ejere af Landbrugsejendomme og andre mindre Ejendomme paa Landet Adgang til at erholde den halvårlige Ydelse af deres Kreditforeningslaan nedsat i 6 Terminer, første Gang pr. 11. December 1935 og sidste Gang pr. 11. Juni 1938, hver Gang med 0,4 pCt. af Laanets Hovedstol. Nedsættelsen sker derved, at det halvårlige Afdrag nedsættes, og at Staten, saafremt dette ikke strækker til, udreder det manglende. Der gælder dog forskellige Undtagelser, og Nedsættelsen erholdes kun, naar der udtrykkelig andrages om den.

Paa Ydelsesnedsættelsen efter denne Lov og den Rentenedsættelse, som omhandlede i Gældssaneringsudvalgets Betænkning og Regeringens Forslag, er der imidlertid den meget store og væsentlige Forskel, at ifølge Loven skal de Beløb, som Lempelserne andrager, forrentes og

tilbagebetales, og Loven kan saaledes betragtes som en Fortsættelse af den tidligere Henstandslovgivning, som den slutter sig til og viderefører i nogle Retninger. Der gives saaledes Adgang til under visse Betingelser og efter Direktionens nærmere Bestemmelse at faa Henstandsbeløb afviklede enten derved, at Beløbet betragtes som et særligt Laan, der skal afdrages, saaledes at det skal være indfriet senest samtidig med Hovedlaanet, eller ved, at Beløbet tillægges Hovedlaanets Restgæld, hvorved dog skal iagttages, at den halvaarlige Ydelse af det samlede Laan fastsættes saaledes, at Laanet i dets Helhed er afviklet indenfor det Tidsrum, i hvilket Serien eller Afdelingen ifølge de ved dens Aabning fastsatte Vilkaar skulde være afviklet. Herved opnaas, at det Antal Aar, der »i uheldigste Tilfælde« vil kunne forløbe, inden Kasseobligationerne udtrækkes, ikke forøges til Skade for Obligationsejerne — hvad man forøvrigt i denne Kreditforening stedse omhyggeligt har iagttaget selv i Tilfælde, hvor det i andre lignende Love fra de senere Aar ikke var udtrykkelig foreskrevet.

Efter de tidligere gældende Bestemmelser kunde Udlodning af Reservefondens Midler under visse Omstændigheder finde Sted til Interessenterne, dog ikke som kontant Udbetaling eller til Dækning af Terminsydelser, men kun til ekstraordinær Afbetaling paa Laanets Restgæld. Nu bestemmes der i Loven, jfr. Lov Nr. 174 af 16. Maj 1934, at saadanne Udlodninger fortrinsvis kan anvendes til Afskrivning paa Henstandsbeløbene.

I denne Forbindelse kan nævnes, at det er ret betydelige Beløb, der i de ældre Serier i Aarenes Løb er udloddet til Interessenterne, nemlig (i pCt. af Laanenes Hovedstol):

	pr. $\frac{11}{8}$ 1921 pCt.	$\frac{11}{8}$ 1924 pCt.	$\frac{11}{8}$ 1928 pCt.	$\frac{11}{8}$ 1930 pCt.	$\frac{11}{8}$ 1935 pCt.
i 4. Serie		3	5		
i 5. Serie	3	3	3	2	6
i 6. Serie I. Afd.			2 $\frac{1}{2}$	2	
i 6. Serie II. Afd.				2	
i 6. Serie III. Afd.				2	
i 1. Serie am. 110 Afd. A	5	5	5		
i 1. Serie am. 110 Afd. B		3	2 $\frac{1}{2}$		
i 2. Serie am. 110				2	

Som det vil ses, har Interessenterne i 1. Serie am. 110 Afd. A endog faaet ialt 15 pCt. af deres Laans Hovedstol betalt paa denne Maade, og saa var der endda ved Seriens Udløb og endelige Afvikling 1930 i Behold en Reservefond paa over 7 pCt. Og Interessenterne i 5. Serie har hidtil faaet betalt ikke mindre end 17 pCt. af deres Laans Hovedstol.

Til Interessenterne i de 3 ældste Serier har der intet kunnet udloddes, da Reservefonden i disse Serier som tidligere bemærket ikke tilhører Interessenterne, men Reservefondsbeviserne, der foruden et smukt Udbytte af Beviserne endvidere i de 2 ældste Serier, der er fuldstændig afviklede henholdsvis i 1929 og 1934, har kunnet erholde udbetalt henholdsvis godt 125 og 192 pCt. af Bevisernes Paalydende.

STILLINGEN I ØJEBLIKKET

OG FREMTIDEN

Vi har nu omtalt Begivenhederne lige til de sidste Dage og skal slutte med nogle Bemærkninger om Stillingen i Øjeblikket, og hvad der kan ventes af Fremtiden.

Det kan ikke nægtes, at der er en Del Forskel paa Forholdene nu og for 25 Aar siden; men for 25 Aar siden var Forholdene vel ogsaa særlig gode og lovende. De da forløbne 50 Aar af Foreningens Levetid havde ingenlunde alle været gyldne Aar, og at nu nogle af de senere Aar heller ikke har været det, bør da maaske ikke forundre alt for meget. Men selv om Krisen har været ond over for mange af Kreditforeningens Interessenter, kan det siges, at de Likviditetsvanskeligheder, der forelaa ved Henstandslovgivningens Gennemførelse, er overvundet, og at Kreditforeningens Soliditet er urokket. Ganske vist er Tiderne endnu hverken gode eller normale — det saa endog en Overgang ud til, at Krisen skulde forværres, nemlig da den engelske Regering i Slutningen af November 1932 forlangte Baconimporten fra Danmark nedsat. Der blev herover stor Uro i Landbrugskredse, men man fik sig paa beundringsværdig Maade indrettet efter Forholdene, Svineproduktionen blev reguleret og begrænset, og det viste sig, at Begrænsningen havde en heldig Indflydelse paa Prisen, saa at man trods de mindre Leveringer alligevel kunde faa flere Penge hjem. Overhovedet maa det siges, at Krisen nu ikke føles saa haardt som tidligere, men at Forholdene har været ikke ubetydelig bedre siden de første Maaneder af 1933.

Og hvis nogle skulde have faaet det Indtryk, at den vest- og sønderjydske Befolkning en Tid var ved at blive grebet af Desperation og Vildskab, saa bør dette Indtryk ikke have Lov til at blive staa-

ende. Det vilde ikke være rigtigt eller retfærdigt. Om de fleste og bedste af denne Befolkning gælder det sikkert, hvad en Digter fra Vestjylland har sagt om en Mand fra Vestjylland:⁴⁶

Trætheden og Modløsheden
 har vel gæstet hans Sind,
 naar han følte sig ene paa Ageren,
 og Grunden var stenet;
 men Bitterheden vantrives i ham,
 fordi det levende Virke er ham vigtigst af alt.

Alt i alt en Befolkning, som man, naar man kender den, maa sætte højt og nære den største Tillid til, og som danner et Grundlag for Foreningen, som ingen Kreditforening har bedre.

Det er muligt, at der indenfor de danske Kreditforeninger kan tiltrænges visse Reforme. Det er nærmest forunderligt, saa lidt deres Indretning og Virkemaade har ændret sig, siden de begyndte i 1850. Det er dog ikke længere siden end i 1924, at i Sverige et af Sveriges Grundejerforeninger nedsat Udvalg kom til det Resultat, at den danske Ordning af Realkrediten i det store og hele kunde tjene som Forbillede. Her i Landet arbejder jo nu den af Ministeriet i 1933 nedsatte Realkreditkommission⁴⁷ med Spørgsmaalene. Her overvejes baade Ændringer i Kreditforeningernes Organisation, Vurderingsmaaderne og Laaneformerne. Af ny Laaneformer har der jo været foreslaaet baade kortvarige Laan og Laan med svingende Rente. Disse Laaneformer turde imidlertid, hvilke Fordele de end kan have, være uforenelige med, hvad der altid har været Hovedfordelen for Debitor ved Kreditforeningssystemet: de langvarige, uopsigelige Laan, der giver Sikkerhed mod senere Renteforhøjelser.⁴⁸

En ny Laaneform, der har været stærkt paa Tale i de seneste Aar, er de saakaldte »rentefri Laan«, som navnlig Sammenslutningen »Jord-Arbejde-Kapital« har tilbudt og agiteret saa stærkt for. Denne Bevægelse havde en Tid meget stærk Tilslutning, men da den arbejdede paa et Grundlag, der maatte anses for at være temmelig usundt og betænkeligt (et »Sneboldsystem«, der giver de først tilkommende Medlemmer en Rentefordel, der gaar ud over de senere tilkommende), foranledigede Handelsministeriet en sagkyndig Undersøgelse foretaget af Professorerne Axel Nielsen og Sindballe, der i Begyndelsen af 1934

afgav en Betænkning, hvorefter det ikke synes, at saadanne Laan vil kunne foretrækkes for Kreditforeningslaan.

En Plan, der har været stærkt fremme i den senere Tid, og som antagelig ogsaa vil komme til at spille en ikke ringe Rolle i den nærmeste fremtidige Diskussion, gaar ud paa Dannelsen af en Renteudligningsfond, hvortil der af Debitorerne skulde svares konjunkturbestemte Bidrag i gode Tider, medens der til Gengæld heraf kunde ydes Rentenedsættelse i Krisetider. Herved kunde ogsaa i nogen Grad modvirkes den uheldige Følge af gode Tider og stigende Konjunkturer, at de bevirker Stigning i Ejendomspriserne og deraf følgende stærk Stigning af Prioriteringen.

Med Hensyn til alle vidtgaaende Reformers gælder imidlertid, at de politiske og økonomiske Kræfters Stilling og Beskaffenhed er saaledes, at Resultaterne maa opnaas gennem Forlig og Kompromisser. Fra ingen Side kan man gennemtvinge sin egen Løsning, men vel blokere de andres Løsninger, og meget tyder paa, at Vanskelighederne ved at tilvejebringe fortsatte effektive Kompromisser er stigende.⁴⁹

Den Omstændighed, at Kreditforeningens Udlaan i mange Aar har været saa kolossalt, kunde maaske tænkes at medføre, at Udlaansvirksomheden nu i en Aarrække blev temmelig ringe. Meget kunde jo tyde paa, at Folk nu har faaet Laan nok for det første. Men dette vil jo ingenlunde være ensbetydende med, at Kreditforeningen nu er blevet overflødig. En mulig »Mættelse med Laan« vilde vel i alle Tilfælde ogsaa kun være et Fænomen af forbigaaende Natur. Der er al Grund til at tro, at naar Kreditforeningen om 25 Aar fylder 100 Aar, vil den stadig have en stor Opgave til »Folkegavn og Grøde«.

PERSONALIA

I det følgende skal nu omtales de Mænd, der siden 1910 har været Foreningens Direktører og Repræsentanter, samt Revisorerne og Kontorpersonalet. En Del af disse Mænd findes allerede omtalt i 1. Del af dette Skrift. I de Tilfælde, hvor den paagældende er særlig udførlig omtalt i 1. Del, vil Omtalen her blive noget mere kortfattet, nærmest supplerende.

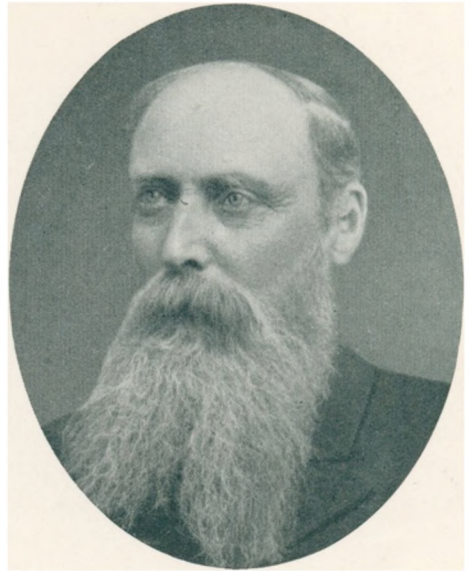
FORENINGENS DIREKTØRER

Vi begynder med de 3 Mænd, der i 1910 var Foreningens Direktører, og som havde siddet og sad sammen som Direktører i en ret lang Aarrække. Man kan vistnok sige, at disse 3 — ogsaa af Ydre særdeles anselige — Mænd klædte hinanden, ligesom de ogsaa hver for sig vilde have prydet en hvilken som helst Forsamling.

Først den administrerende Direktør, *Christian Benzon Hoppe*. Direktør Hoppe var født 29. Februar 1844⁵⁰ i Reykjavik, hvor Faderen var Stiftamtmand. 1862 blev han Student fra Sorø Akademi og 1870 cand. jur. Skønt hans Eksamen var god, havde han dog mere Lyst til Landvæsenet end til den juridiske Embedsvej. Efter i 3 Aar at have studeret Landvæsenet teoretisk og praktisk købte han Hovedgaarden Pallisbjerg i Staby Sogn ved Nissum Fjord, og der kom han snart til at indtage en anselig Stilling blandt Egnens Landmænd. Direktør Hoppes Landbrug udmærkede sig ved gennemført god Orden, han var ikke bange for at forsøge ny Metoder, og han var meget plantningsinteresseret. Direktør Hoppe var i adskillige Aar Sogneraadformand, Landboforeningsformand, Amsraadsmedlem i ikke mindre end 27 Aar (1883—1910), Landvæsenkommissær, Formand for Ringkøbing Banks Bankraad, Repræsentant i det danske Hedeselskab, i jydsk Haveselskab og i Landbygningernes almindelige Brandforsikring. I 1879 valgtes han til Revisor i Kreditforeningen efter Landinspektør Kirk, der var valgt ind i Direktionen, og i 1898 valgtes han efter Direktør Clausens Død til administrerende Direktør for Foreningen, en Stilling, hvortil han medbragte gode Forudsætninger, og som han da ogsaa udfyldte med Hæder. Direktør Hoppe var en lys og frisk Natur. Skønt af adelig Slægt⁵¹ var han ret

C. B. Hoppe

P. Noes

P. H. Pedersen

Kreditforeningens Direktion
1910

jævn og ligefrem og tog ikke sig selv altfor højtidelig. En Gang gav han følgende spøgefulde Karakteristik af sig selv: Der er sikkert andre Kreditforeninger, der har administrerende Direktører, der er meget klogere end denne Kreditforenings, men der er ingen af dem, der har en mere repræsentativ! Direktør Hoppe plejede at sige temmelig lige ud, hvad der faldt ham ind, uden at veje sine Ord altfor meget, men som Regel paa en Maade, saa man meget vanskelig kunde tage ham det ilde op. Ingen, der var tilstede ved Festen i Anledning af Kreditforeningens 50 Aars Dag i 1910, da Direktør Hoppe var Festens selvskrevne Leder og Midtpunkt, vil kunne glemme, hvor indtagende han virkede ved den Lejlighed. Indtil kort før sin Død færdedes Direktør Hoppe omkring, rank af Holdning, elegant af Skikkelse, bevægende sig let og rank afsted som Regel uden Overfrakke. Men den 17. December 1913 blev han ramt af et Ulykkestilfælde, der 5 Maaneder senere lagde ham i Graven. Direktør Hoppe kom gaaende paa Ringkøbing Torv paa Fortovet, da han blev paakørt af en Vogn, der kom ud fra en Købmandsgaard. Vognstangen ramte ham i højre Side og brækkede et Par Ribben. I lang Tid troede man, at Direktør Hoppe paa Grund af sin kraftige Natur skulde være kommet over Følgerne af dette Ulykkestilfælde, men der opstod Betændelse i de indre Organer, og den 19. Maj 1914 afgik han ved Døden, godt 70 Aar gammel.

Direktør Hoppe fik Ridderkorset ved Regeringsjubilæet i 1880, Sølvkorset ved Kongebesøget i Vestjylland 1908 og blev ved Kreditforeningsjubilæet i 1910 udnævnt til Hofjægermester.

Direktør Hoppe og hans mangeaarige Meddirektør P. Noes var omtrent jævnaldrende. Direktør Hoppe var dog den ældste, men desuagtet, og endskønt han selv gik for tidlig bort, overlevede han dog Noes.

Direktør *Peder Noes* var født i Vejrum Sogn den 27. Oktober 1845, var i adskillige Aar Ejer af Nørsøllergaard i Vejrum og blev valgt til Repræsentant i Aaret 1881. I de politisk bevægede Aar, Provisorieaarene, blev hans Navn landskendt derved, at han var en af Hovedpersonerne i den saakaldte Holstebro-Affære. Ved et politisk Møde i Holstebro i 1885, hvor C. Berg skulde være Hovedtaleren, vilde denne ikke »tale med Politiet i Ryggen«. Den konstituerede Politimester havde nemlig taget Plads paa selve Tribunen i Henhold til en Instruks, han derom havde modtaget. Noes og Redaktør Th. Nielsen i Holstebro tog da Politimesteren under Armen og førte ham ned af Tribunen. Som Følge heraf blev der rejst Tiltale mod Berg, Noes og Nielsen, og Resultatet blev, at disse ved Højesterets Dom i Begyndelsen af 1886 blev idømt hver 6 Maaneders Fængsel. Da de kom ud, blev der af deres politiske Meningsfæller afholdt store Festligheder til deres Ære. I Vestjylland var praktisk talt hele Landbefolkningen ubetinget paa Noes' Side, og Holstebro-Affæren har uden Tvivl stærkt medvirket til, at han blev valgt til Formand for Kreditforeningens Repræsentantskab og i 1890 til landbrugskyndig Direktør. Efter at være blevet valgt til Direktør købte Noes Gaarden Rindom Kjærgaard ved Ringkøbing og flyttede der-

til. Her boede han ikke saa faa Aar, men solgte saa Gaarden og boede sine sidste Aar i en Villa, han havde bygget paa en Parcel fra Gaarden. Her døde han 9. September 1913 efter længere Tids Sygdom.⁵²

Noes havde en skarp Forstand og var et interesseret og virksomt Medlem af Direktionen. Han havde en Kæmpe- og Høvdingeskikkelse, og man kunde faa det Indtryk, at han var haard og stejl, men, som Direktør Hoppe med Rette udtalte ved hans Jordefærd, det var slet ikke vanskeligt at komme ind bag den haarde Skal!

Den tredje af de Mænd, der i 1910 sad i Direktionen for Kreditforeningen, P. H. Petersen, var en Del ældre end de to andre, men han overlevede dem begge.

Peter Høegh Petersen var født paa Hovedgaarden Ryssensten i Bøvling den 18. December 1834. Han gik i Randers Latinskole, men kom derefter til Landvæsenet, var Ejer af Vester Ryssensten i 34 Aar fra 1855, havde derefter i 6 Aar Gaarden Laulund i Bøvling og boede som Direktør for Kreditforeningen de sidste 22 Aar af sin Levetid i Bakkehuset, som han havde bygget paa en Parcel fra Laulund. Han blev valgt til Repræsentant i 1872, og efter at have været Repræsentant i omtrent 25 Aar blev han i 1896 efter P. Smiths Død valgt til Direktør i hans Sted.

Direktør Petersen var vel nok ikke saa særpræget eller betydelig en Personlighed som Direktørerne Hoppe og Noes, men naar disse var uenige om et eller andet, hvilket ikke helt sjældent var Tilfældet, blev det gerne Petersen, der kom til at afgøre Sagen, og allerede derved, at han saaledes var Tungen paa Vægtskaalen, havde han ikke ringe Indflydelse. Direktør Petersen var Veteran fra 1864, og i sin Velmagtstid var han en ualmindelig statelig og smuk Mand; men i sin høje Alderdom ramtes han af et Ulykkestilfælde, der gjorde ham til Invalid. En Vinterdag gled han paa en Trappesten, der var glat af Is, faldt og knækkede en Hofteskaal, en ret alvorlig Sag, navnlig i Betragtning af, at han var et Stykke oppe i Halvfjerdserne. Efter et længere Sygeleje blev han dog i Stand til atter at deltage i Direktionsmøderne, men han maatte transporteres fra og til disse i en Art Rullestol. Aandsevnerne var imidlertid usvækkede, og Repræsentantskabet vilde ikke af med ham som Direktør, men vedblev at genvælge ham indtil hans Død. Han døde 18. Februar 1918, 83 Aar gammel.

I Kraft af sin høje Alder kunde Direktør Petersen fortælle interessant om Ting, der laa langt tilbage i Tiden. Han havde som ung haft Laan i Baron Brettons Hypoteklaaneforening for Nørrejylland (omtalt i dette Skrifts 1. Del, S. 37 med Noterne 25 og 26), men da han blev klar over, at dette Foretagende vilde tage en Ende med Forskrækkelse, skyndte han sig at komme ud af den. Mod Betaling af en Kendelse lykkedes det ham at slippe fri for det solidariske Ansvar, der blev til betydelig Fortræd for andre af Interessenterne. Adskillige undrede sig over, at dette kunde lade sig gøre, men der var overhovedet meget ved denne Forening, der var forunderligt. —

Til administrerende Direktør efter Direktør Hoppes Død i 1914 valgtes

C. Troensegaard

S. Simonsen

N. Skjøde

J. Clausager

**Direktører i Kreditforeningen
(Efter 1913 og før 1933)**

daværende Fuldmægtig i Kreditforeningens Ekspeditionskontor, Sagfører *Christian Troensegaard*. Direktør Troensegaard var født 19. Januar 1864. Han hørte til en Slægt af Skibsførere, der havde hjemme i Troense paa Taasinge, men hans Forældre boede en kortere Tid i Egersund ved Flensborg Fjord, og her blev Direktør Troensegaard født. Han var altsaa af Fødsel Sønderjyde, og i Kraft heraf kunde han — hvad der var ham en meget stor Glæde — være med ved den store Afstemning i 1920, da Sønderjyderne stemte sig tilbage til Danmark.

Direktør Troensegaard, der i 1884 var blevet exam. jur., kom til Ringkøbing som 2. Fuldmægtig paa By- og Herredskontoret. Her blev Kreditforeningens daværende administrerende Direktør Clausen opmærksom paa ham og fik ham i 1894 til at indtræde i Kreditforeningens Tjeneste. Saavel Direktør Clausen som Direktør Hoppe satte ham meget højt, og efter Direktør Hoppes Død i 1914 valgtes han 10. Juni 1914 til dennes Efterfølger som administrerende Direktør, hvad han var til sidst i 1932, da hans Helbred var fuldstændig nedbrudt.

Direktør Troensegaard var en god og retsindig Mand og i Besiddelse af baade megen Indsigt og megen aandelig Finhed. Maaske kunde det siges, at han ikke altid havde en tilstrækkelig fast Haand; men det maa herved erindres, at han i de senere Aar var en syg og svag Mand. Han fik den tragiske Skæbne, at han i den senere Tid af hans Levetid, da Helbredet var vaklende og Kræfterne aftagende, blev stillet overfor en Opgave, der blev vanskeligere og vanskeligere, nemlig at bringe Kreditforeningen, dens Interessenter og dens Obligationsejere saa uskadt gennem Krisetidens Vanskeligheder som muligt. At løse denne Opgave paa en Maade, der kunde tilfredsstille alle, var vel nok en Umulighed, men det var det, som Direktør Troensegaard vilde, og herpaa arbejdede han tidlig og sent med den redeligste Vilje og med et personligt Arbejde, som oversteg hans Kræfter, saa det kan siges, at han sled sig op. I nogle Aar havde det været hans Ønske at trække sig tilbage som Direktør, men Repræsentantskabet holdt paa, at man ikke skulde skifte Direktør i en Krisetid, og saa blev han paa sin Post, indtil det blev ham helt umuligt at fortsætte.

Efter at have trukket sig tilbage — fra og med 1. December 1932 — levede Direktør Troensegaard omtrent 2 Aar, hvori han saa at sige hele Tiden befandt sig paa Gravens Rand. I Oktober 1934 døde hans udmærkede Hustru, og nu var hans sidste Rest af Kraft og Livslyst borte; den 9. November 1934 afgik han selv ved Døden.

En kortere Tid havde Direktør Troensegaard været Medlem af Ringkøbing Byraad, men dette Arbejde har næppe tilfredsstillet ham i synderlig Grad; saa snart som muligt trak han sig tilbage derfra, ligesom han ogsaa afslog at lade sig vælge til Borgmester. Derimod var han i en meget lang Aarrække Formand for Ringkøbing Amts Plejehjemsforening, et Arbejde, der havde baade hans og hans Hustrus hele Hjerte. —

Til landbrugskyndig Direktør i Stedet for Direktør Noes valgtes i 1913 Re-

præsentskabets daværende Formand Gaardejer *Simon Simonsen* af Skovgaard i Lejrskov.

S. Simonsen var født i Ravnholt i Gjesten den 17. Marts 1848. Hans Fader var den i sin Tid kendte og ansete Landstingsmand Anders Simonsen, der ligeledes havde været Formand for Kreditforeningens Repræsentskab,⁵³ og S. Simonsen blev ligesom Faderen en af sin Egn allermest ansete Mænd. Den Kreds, Simonsen og hans Fader tilhørte,⁵⁴ stod Askov Højskole nær, og Simonsen havde da ogsaa selv som ung været Elev paa Højskolen.

S. Simonsen fik i 1870 en Gaard i Ravnholt, 190 Tdr. Land, 4¹/₄ Td. Hartkorn, der var udstykket fra hans Fødeggaard, og som han gav Navnet Jensgaard efter sin ældre Broder, der var død ung, og som skulde have haft Gaarden, hvis han havde levet. I 1898 købte han endvidere Skovgaard i Lejrskov, 127 Tdr. Land, 7¹/₄ Td. Hartkorn, hvor han derefter boede i en Aarrække, men han ejede begge Gaardene i en Del Aar, indtil han først overdrog Jensgaard til sin Søn og derefter Skovgaard til sin Svigersøn. Sine sidste Aar boede han derefter i Lunderskov. Simonsen var i mange Aar Medlem af Ribe Amtsraad, Landvæsenkommisær, Sogneraadformand o. s. v. Fra 1886, til han i 1913 blev valgt ind i Direktionen, var han Repræsentsant, først for alle Sognene i Andst-Slavgs og Kolding Herreder og efter Kredens Deling i 1892 for den sydlig-østlige Del af dem (Kolding 1. Kreds).

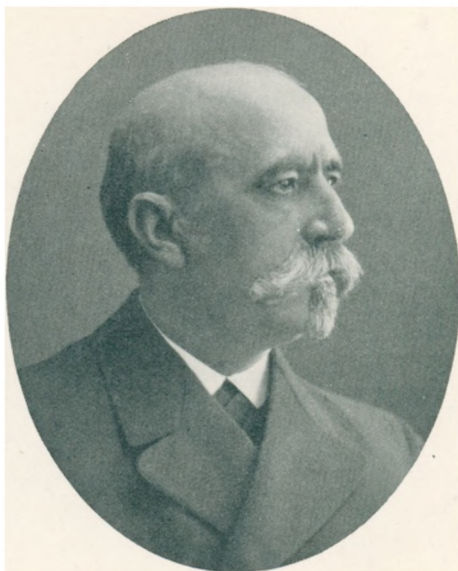
Simonsen var kun Direktør i faa Aar, altfor faa, idet han afgik ved Døden allerede den 1. Juli 1917. I de sidste Aar var hans Helbred ikke helt godt; han var plaget af Aandedrætsbesværigheder (Astma) og gik som Følge heraf noget tungt og besværligt.

Til landbrugskyndig Direktør i Stedet for S. Simonsen valgtes den Mand, der ogsaa havde efterfulgt ham som Repræsentsant, nemlig fhv. Gaardejer *Nis Skjøde*, dengang boende i Lunderskov, en Mand af lignende Støbning som S. Simonsen, udgaaet fra samme Egn og Kreds og ligeledes hørende til en velkendt og anselig Slægt.⁵⁵

N. Skjøde var født i Veerst den 26. Januar 1860. Var som ung paa Højskole og Landbrugsskole, blev uddannet som praktisk Landmand og fik en Gaard i sit Fødesogn, hvor han en Periode var Medlem af Sogneraadet, og hvor han blev Kredstaksationsmand for Kreditforeningen. Senere købte han en Parcel paa 8—9 Tdr. Land fra Røjskovgaard i Gjesten, bebyggede den og flyttede dertil. Medens han boede her, blev han 1913 valgt til Repræsentsant, men flyttede derefter til Lunderskov. Samtidig med at han af Repræsentsantskabet den 13. Juli 1917 blev valgt til Direktør, blev der truffet den Bestemmelse, at han skulde være tilstede paa Kreditforeningens Kontor mindst 3 Dage hver Uge. Som Følge heraf flyttede han til Rindom ved Ringkøbing. Efter sin Hustrus Død boede han tilsidst nogle Aar i Ringkøbing By. Her døde han efter nogen Tids Sygdom den 20. September 1926. Direktør Skjøde havde over sig et særligt Præg eller en Grundtone af noget lyst, lykkeligt og harmonisk. Ikke uden Grund blev der sagt

P. Valeur

P. Lauersen

P. Gundersen

Kreditforeningens Direktion
1935

ved hans Jordefærd, at han var en Solskinsnatur eller et Solskinsmenneske. Gennem sin Hustru, der var fra Kjøbenhoved, havde han nær Tilknytning til sønderjydske Kredse.

For at Omtalen af de skiftende Direktører kan ske i den Rækkefølge, hvori de er tiltraadt, maa vi imidlertid nu vende Blikket mod den Direktørstol, som P. H. Petersen havde beklædt i saa mange Aar. Efter hans Død i 1918 valgtes som Direktør i hans Sted Repræsentanten for Holstebro 1. Kreds Gaardejer P. Lauersen, Storgaard, Handbjerg, der siden da har været og endnu er Medlem af Direktionen.

Direktør *P. Lauersen* er født i Meldgaard i Handbjerg den 16. September 1858, var Ejer af sin Fødegaard fra 1877 til 1891 og af Storgaard i Handbjerg fra 1888 til 1918. Bor nu i Maabjerg Sogn lige udenfor Holstebro. Havde tidligere været baade Sognetaksationsmand, Kredstaksationsmand og siden 1903 Repræsentant for Kreditforeningen, og har tillige haft en stor Mængde andre offentlige Hverv, saasom Bestyrelshverv i Forskuds-, Eksporth- og Landboforening samt Vinderup Bank. Har i mange Aar været Medlem af Menighedsraad og Sogneraad, Sogneraadformand i 6 Aar, endvidere Overformynderi- og Ejendomsskyld-Vurderingsmand. I Bestyrelsen for Holstebro og Omegns Sparekasse siden 1917 og i Sparekassens Direktion siden 1927. Ved Sparekassens 100 Aars Jubilæum i 1927 fik Direktør Lauersen Ridderkorset.

Næste Gang der skulde vælges en ny Direktør var efter Direktør Skjødes Død i 1926. Man valgte da Repræsentantskabets daværende Formand, Gaardejer, Folketingsmand *Jens Clausager* af Sinding.

J. Clausager, der var født i Sædding 22. Marts 1866, hørte til en anelig vestjydsk Bondeslægt, der har gjort sig kendt ved Deltagelse i det politiske Liv. Baade Clausagers Fader⁵⁶ og Bedstefader saavelsom en Farbroder og en Broder har været Folketingsmand, og selv var han det da ogsaa nogle Aar. At han maatte blive politisk interesseret var jo nærmest en Selvfølge, og med den Anseelse han nød paa sin Egn var det da næsten uundgaeligt, at han maatte blive valgt ind i Rigsdagen. Men da han blev valgt til Direktør i Kreditforeningen, trak han sig tilbage fra Rigsdagsvirksomheden. Efter i sin Ungdom at have været paa flere Højskoler og tjent en Sommer i Sønderjylland havde Clausager 1897 købt Gaarden Sofiedal (eller Haursnap) som han havde omtrent en Snes Aar; senere ejede og beboede han Sinding Mølle. I 1905 blev han valgt til Repræsentant, og i 1920 blev han Repræsentantskabets Formand. Var endvidere i mange Aar Formand for Andelsmejeri, Landboforening, Hesteavlforening, Sogneraad og i Bestyrelsen for Ringkøbing Amts Sogneraadforening og Hammerum Herreds Kommunalforening. Clausager havde noget af en Kæmpe- og Høvdingeskikkelse, og kendte man ham kun af Ydre, kunde man tro, at han maatte være en stejl Herskernatur; dette var dog ingenlunde Tilfældet; derimod var han en ualmindelig vennsæl Mand. Clausager var ikke Direktør i ret mange Aar. Den tilsyneladende kæmpestærke Mand var angrebet af Sukkersyge, hvad han næppe

tilstrækkelig har taget Hensyn til, og i Januar 1933 afgik han ret uventet ved Døden. Hans Død følte i vide Kredse som et stort og sørgeligt Tab og følte dobbelt, fordi den indtraf saa tidlig og saa uventet.

Kort forinden havde Repræsentantskabet foretaget Valg af en ny administrerende Direktør, idet Direktør Troensegaard som tidligere nævnt afgik fra og med 1. December 1932. Valget faldt paa Direktør *Povl Valeur*, Aarhus.

Direktør Valeur er født 27. Marts 1895 i Randers som Søn af daværende Byfoged, senere Birkedommer i Københavns Amts nordre Birk, C. Valeur.

Student 1913, Adgangseksamen til Officersskolen 1914, Sekondløjtnant 1917, cand. jur. 1920, fg. Sekretær i Indenrigsministeriet 1920, udnævnt 1924, gjorde Tjeneste som Fuldmægtig paa Ringkøbing Amt 1925—26, tillige Sagførerfuldmægtig 1920—22, Civildommerfuldmægtig i Københavns Amts nordre Birk 1922—32 og nogle Aar indtil 1932 Sekretær i Dansk Kautionsforsikrings Aktieselskab. Sekretær for og Medlem af forskellige ministerielle Kommissioner m. v., saaledes f. Eks. Sekretær for den i Henhold til Lov af 29. April 1921 nedsatte Valglovskommission, indtil 1932 Medlem af den i 1930 nedsatte Kommission angaaende et nærmere kommunalt Fællesskab mellem København og Frederiksberg Kommuner, fra 1932 Medlemssuppleant i det i Henhold til Lov af 31. Marts 1932 nedsatte Nævn til Fastsættelse af Erstatningen for Ophævelsen af Salgbarheden af reelle Apoteksprivilegier.

Endvidere i Perioder i Aarene 1927—29 konstitueret som Direktør og Formand for Bestyrelsen i Sønderjyds Hypoteklaanefond og endelig i 1932 administrerende Direktør for Jyds Landhypotekforening i Aarhus, hvorfra Direktør Valeur altsaa kom til Ringkøbing for fra 1. December 1932 at overtage Stillingen som administrerende Direktør og Formand i Direktionen i vest- og sønderjydske Kreditforening.

Til Direktør Clausagers Efterfølger som landbrugskyndig Direktør valgte Repræsentantskabet den 4. Februar 1933 Gaardejer *P. Gundesen* af Kjelst i Billum Sogn, som havde været Medlem af Repræsentantskabet, siden han i 1921 kun 30 Aar gammel var blevet valgt hertil, og som i 1930 var blevet Næstformand og i 1931 Formand for Repræsentantskabet.

Direktør Gundesen er født i Kjelst i Billum Sogn den 23. Februar 1891 som Søn af den mangeaarige Repræsentant for Varde 2. Kreds, Gaardejer Gunde Th. Gundesen. Direktør Gundesen lærte praktisk Landbrug hos den kendte Sønderjyde Mads Gram i Kjøbenhoved, var paa Vallekilde Højskole i 1911, gjorde derefter Militærtjeneste, var paa Ladelund Landbrugsskole 1912 og 1913, var under Verdenskrigen indkaldt til Tjeneste i Sikringsstyrken et helt Aar, bestyrede sin Fødegaard for Faderen 1914—19 og overtog derefter selv Gaarden. Direktør Gundesen har været ivrig for Skytte- og Gymnastik-sagen og har selv ledet Gymnastik og Skydning. Og saa er Direktør Gundesen meget jagtinteresseret — i saa høj Grad, at man selv i en meget kort Omtale af ham ikke vil kunne undlade at nævne det!

FORENINGENS REPRÆSENTANTER

Angaaende Inddelingen i Repræsentantkredse saavel som angaaende Repræsentantskabets staaende Udvalg maa henvises til 1. Del af dette Skrift. Her skal kun bemærkes, at Antallet af Repræsentanter, der i mange Aar havde været 20, ved Genforeningen blev forøget til 23, idet der tilkom 3 sønderjydske Repræsentanter.

1. REPRÆSENTANTER I ULFBORG-HIND HERREDER

Ringkøbing 1. Kreds (den nordlige Del af Ulfborg-Hind Herreder).

I den lange Aarrække 1876—1917 var Gaardejer og Sognefoged *Svend Holm* i Madum Repræsentant. Oprindelig var han Repræsentant for alle Ulfborg-Hind Herreders Sogne;

efter Kredsens Omordning i 1891, da Kredsen deltes i 2 Kredse, der benævnes Ringkøbing 1. Kreds og Ringkøbing 2. Kreds, fortsatte han som Repræsentant for den førstnævnte (den nordligste af disse). Svend Holm var født i Rindom den 6. Juli 1843, han var i sin Ungdom Møllebygger, men købte 1866 en Gaard i Madum Sogn, hvorpaa dengang kun holdtes 2 Køer, hvilken Besætning i hans Tid forøgedes til 14 Fækreatureur og 3 Heste. Svend Holm var en ualmindelig klog Mand, ikke saa lidt lun. Sin Mening om en Ting kunde han udtrykke ret tydeligt uden at sige den altfor rent ud! Det var særdeles fornøjeligt at høre ham fortælle Historier fra gamle Dage, idet han forstod at udstyre dem med smaa lune og karakteristiske Udtryk og Vendinger. Naar det i 1. Del af dette Skrift hedder, at han har været Indehaver af alle de Bestillinger og Tillidshverv, som tænkes kan — lige med Undtagelse af Hvervet som Ligsynsmand — saa er dette en Vending, der

skriver sig fra Svend Holm selv. I 1902, da han i 25 Aar havde været Sognefoged og Lægdsmand, fik han Dannebrogskorset.

I 1917 efter Svend Holms Død valgtes til Kredsens Repræsentant Gaardejer *Jens Jensen*, Sdr. Esp, Thorsted. Jens Jensen, der er født 6. Maj 1873, var forud Kredstaksationsmand. I 1932 valg-

Svend Holm

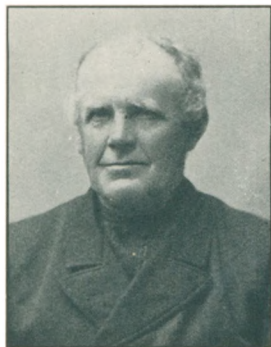
Jens Jensen

tes han til Repræsentantskabets Formand. Iøvrigt kan der næppe gives nogen bedre Skildring af ham end følgende Ord, som han selv har skrevet, og som derfor skal anføres her:⁵⁸

I 1902 overtog jeg mit Fødehjem, en Gaard, der gennem gode og onde Tider er bleven bevaret for Slægten og gaaet i Arv fra Fader til Søn i flere Hundrede Aar. Det at vide, at ens Forfædre i saa lang Tid har dyrket den samme Jord, virker vel nok noget i Retning af, at man føler sig forpligtet til at bygge videre paa det gamle Hjem, og det gør vel ogsaa sit til, at man føler sig stærkere knyttet til det Sogn og den Egn, hvor de ogsaa har virket. I 1907 valgtes jeg første Gang til Medlem af Sogneraadet, og denne Periode varede til 1917. Derefter valgtes jeg igen i 1925 og fortsætter endnu. I 7 Aar har jeg været Formand. Det har været mig en stor Glæde at medvirke til, at der i Sognet er foretaget store Kultiveringsarbejder ved Opdyrkning af store Hedearealer, Anlæg af store Plantager og gode Veje og nu sidst ved at samle Sognets Beboere om et godt og velbeliggende Mejeri. Efter i 4 Aar at have virket som Kreditforeningens Vurderingsformand i Ringkøbing 1. Kreds blev jeg ved Repræsentant Sv. Holms Død i 1917 valgt som Repræsentant for denne Kreds. I denne Virksomhed har jeg haft god Lejlighed til at følge Udviklingen paa Egnen i de sidste 22 Aar, og det har været meget interessant at se, hvor Produktionen indenfor Landbruget er gaaet frem i disse Aar, saa der er blevet baade Beskæftigelse og Føde til mange flere Mennesker. Jeg vil inderlig haabe, at denne Udvikling — trods alt — maa fortsætte til Gavn og Glæde for Efterslægten.

Ringkøbing 2. Kreds (den sydlige Del af Ulfborg-Hind Herreder).

Kredsens Repræsentant fra 1904 til 1928 var Gaardejer P. Andersen af Ravnsbjerg i Brejning. P. Andersen, der inden han valgtes til Repræsentant havde været Kredstaksationsmand i 12 Aar, er født i Brejning den 16. April 1854, men havde levet det meste af sin Barndoms- og Ungdomstid i Nabosognet Ølstrup; i 1877 kom han tilbage til Brejning, hvor han købte Gaarden Ravnsbjerg og boede i mange Aar. Han var Sogneraadsmlem i 18 Aar, deraf i 9

P. Andersen

N. Ebbesen

Kr. N. Søndergaard

Aar Formand. Var ligeledes i mange Aar Sognefoged. Har i mange Aar været og er endnu i Bestyrelsen for Ringkøbing Bank. I 1913 solgte han Ravnsbjerg og boede senere i Rindom ved Ringkøbing. P. Andersen var særdeles anset indenfor Repræsentantskabet, der i 1920 valgte ham til Næstformand og i 1927 til Formand. Men i 1928 skete der det forbavsende, at Interessenterne i hans Kreds ikke genvalgte ham til Repræsentant. Forklaringen maa søges deri, at man fandt, at han ikke vilde gaa med til Ydelse af tilstrækkelig høje Laan. Saaledes fandt nogle, at ved de Ejendomme, der laa i Nærheden af den ny Privatbane Ringkøbing-Ørnhøj-Holstebro, tog han ikke tilstrækkelig Hensyn til den Værdiforøgelse, disse Ejendomme havde faaet paa Grund af Jernbanen. P. Andersen mente selv, at hans Fremgangsmaade stedse havde været rigtig og forsvarlig, og han vilde derfor ikke stille i Udsigt, at det fremtidig vilde blive anderledes. Herved viste han sig unægtelig i høj Grad som en Personlighed; men Resultatet blev, at han ikke blev genvalgt, men at man nyvalgte Kredstaksationsmanden, fhv. Gaardejer Niels Ebbesen af Rindom.

Niels Ebbesen, der i 1904 var blevet P. Andersens Efterfølger som Kredstaksationsmand og nu ogsaa 1928 efterfulgte ham som Repræsentant, var født i 1861 i Velling. Uddannedes som Mejerist paa Lindbjerg Mejeri i Ølgod. Efter at have aftjent sin Værnepligt opførte han i 1885 Højmark Mejeri i Lem, hvor han boede til 1895, da han solgte Mejeriet til et Andelsselskab. Omkring 1890 havde han købt Velling Mejeri, som han drev til 1904, da det ligeledes overgik til et Andelsselskab. I 1892 havde han købt Isagergaard i Rindom, hvor han boede fra 1895 til 1918, da han flyttede til Rindom vestre Villaby. Her boede han til sin Død den 11. Marts 1933. Niels Ebbesen var i sin Tid Medstifter af Ringkøbing Amts Mejeriforening.

Ved Suppleringsvalget den 28. April 1933 efter Niels Ebbesens Død valgtes til Kredens Repræsentant Gaardejer *Kristian Nielsen Søndergaard* af Gammelgaard i Ølstrup.

Søndergaard er født i Søndergaard i Ølstrup den 12. Januar 1883, var Elev paa Vestbirk Højskole i Vinteren 1903—04, var i Amerika i Aarene 1907—08, vendte hjem 1909 og købte Ejendommen Gammelgaard i Ølstrup. Her har han opdyrket ca. 50 Tdr. Land Hede, hvorhos han har ombygget og flyttet Gaarden i 1914. Søndergaard er Medlem af Ølstrup Sogneraad og har i mange Aar, navnlig som Formand for Hover m. fl. Sognes Plantningsforening været virksom for Plantningssagen i Vestjylland. Endvidere maa nævnes, at Søndergaard har taget aktivt Del i »L. S.-Bevægelsen« (Landbrugernes Sammenslutning) og har siddet i dens Amtsbestyrelse, siden den blev oprettet. Det var ikke mindst i Kraft heraf, at han blev indvalgt i Kreditforeningens Repræsentantskab.

2. REPRÆSENTANTER I BØLLING-NØRRE HERREDER

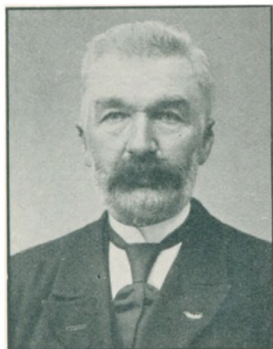
Skjern 1. Kreds (den sydlige Del af Bølling-Nørre Herreder).

Gaardejer og Sognefoged *Jens Andrup* i Lønborg var Repræsentant fra 1886 til sin Død i 1919. Indtil 1893 var han Repræsentant for alle Bølling-Nørre Herreders Sogne, men

da der af disse ved Kredsenes Omordning var blevet 2 Kredse, der benævnes Skjern 1. Kreds og Skjern 2. Kreds, fortsatte han som Repræsentant for den førstnævnte (den sydligste) af disse. *Jens Andrup*, der var født i Lønborg den 7. April 1845, var absolut en af de mest fremragende Mænd paa sin Egn i sit Slægtled. Og det var han mest i Kraft af medfødt ualmindelig god Forstand og Begavelse. For det har næppe været nogen videre frugtbringende Undervisning, man i hans Skoletid fik af hin mildest talt højst ejendommelige teologiske Kandidat med 3. Karakter, der var havnet som Degn i Lønborg, og om hvem der endnu gaar vidunderlige Sagn og Fortællinger. Der fortælles saaledes, at han ved Begyndelsen af Regnetimerne ofte udtalte: Den, der ikke kan regne sine Stykker, kan komme herop til mig! Men hvis nogen var saa letsindig at efterkomme denne Indbydelse, fik han kun den Besked: Naa, kan du ikke det; det er værst for dig, min Dreng! Og saa fik han et Par paa Siden af Hovedet og kunde dermed begive sig tilbage til sin Plads. Naar man havde prøvet dette én Gang, havde man vel i Regelen ikke Lyst til at forsøge en Gentagelse.

Rimeligvis har Erfaringen da været *J. Andrup*s bedste Læremester. Han var god til at gøre Iagttagelser og havde let ved at sætte sig ind i de mangfoldige Ting, han efterhaanden fik med at gøre. Ved Udførelsen af sine meget talrige Hverv — som han altid forstod at bestride paa særdeles fyldestgørende Maade — og ved Samvær med alle de mange Slags Mennesker, som han herved kom i Berøring med, havde han Lejlighed til stadig at forøge sin Viden og Indsigt.

J. Andrup

S. Vestergaard

Kr. Tarp

Ikke mindst til Regning var Andrup ualmindelig dygtig. En Gang havde han som Tiendekommissær et Ærinde i et af de ministerielle Kontorer. Her ser han lige Tabelværket »H. Zimmermanns Rechentafel«, som han selv med Fordel havde anvendt ved Tiendeudregninger, men det havde generet ham noget, at Tabellen havde tysk Tekst, og i den Tanke mulig at kunne erholde en Belæring henvendte han en Bemærkning om Bogen til den paagældende Embedsmand, men det viste sig da, at denne ikke havde forstaaet Bogens rette Anvendelse og Udnyttelse nær saa godt som Andrup, og det endte med, at denne gav ham Vejledning heri!⁵⁷

Andrup var en fortræffelig Fortæller, særdeles lun. Han var som sagt en klog Mand, betydelig klogere end de fleste, og enkelte har vistnok faaet den Opfattelse, at han aldrig tog Parti for en Anskuelse, der kunde risikere at komme i Mindretal — at han altsaa skulde være en beregnende Natur. Dette turde dog være at gøre ham betydelig Uret. Han kunde være forsigtig, og han kunde sikkert ogsaa nok lægge en klogt beregnet Plan, men lige saa sikkert er det, at man ogsaa kunde finde megen og oprigtig ment Venlighed hos ham.

Andrup var i en Del Aar Næstformand for Repræsentantskabet og fra 1914 til sin Død i 1919 var han Formand. Af hans talrige andre offentlige Hverv kan nævnes, at han i en meget lang Aarrække var Amtsraadsmedlem, Sognefoged og Sogneraadsformand, Forligkommissær, Landvæsens- og Tiendekommissær samt en Tid Formand for Bølling-Nørre Herreders Landboforening. Han var Formand for Sognefoged- og Lægdsmandsforeningen for Danmark. Hvilket altsammen ikke forhindrede ham i ogsaa at passe sin egen Bedrift med Dygtighed. 1904 blev han Dannebrogsmænd.

Efter J. Andrups Død valgtes Gaardejer *Søren Vestergaard*, Tarm, der var Repræsentant til sin for tidlige Død i 1925. Søren Vestergaard var født i Hemmet den 26. August 1866. Som ung var han en Vinter Elev paa Højskolen i Hoven, og derefter var han som saa mange andre dygtige unge Vestjyder har været — ogsaa flere af Kreditforeningens Repræsentanter — Vinterlærer nogle

Jens Eg

N. Abildtrup

Chr. Abildtrup

Vintre, nemlig ved Hemmet Skole. Lønnen var dengang for 6 Maaneder 160 Kr. paa egen Kost og Logis. Derefter overtog han sin Faders Fødegaard i Vostrup, som han efterhaanden fik drevet meget betydeligt frem. I 1911, efter at Gaarden i Vostrup var nedbrændt, købte han Gadegaard i Tarm og flyttede dertil. Ogsaa denne Gaard blev forbedret meget, og her døde han den 28. Juni 1925. Søren Vestergaard var i en sjælden Grad uegennyttig og samvittighedsfuld, saa samvittighedsfuld, at han kunde have meget ondt ved at tage Beslutning i en Sag, hvis der var gode Grunde baade for og imod. Allerede i en ret ung Alder fik han flere offentlige Tillidshverv. Var bl. a. Medlem af Lønborg-Egvad Sogneraad fra 1899 og efter Egvads Adskillelse fra Lønborg Medlem af Egvad Sogneraad. Han var Medstifter af og i mange Aar i Bestyrelsen for Bølling-Nørre Herreders Tyendesporeforening. Hans største og kæreste Arbejde faldt dog sikkert indenfor Bølling-Nørre Herreders Landboforening, som paa hans Grav paa Tarm Kirkegaard har rejst en meget smuk Mindesten »med Tak for 21 Aars trofast Arbejde.«

Efter Søren Vestergaards Død valgtes i 1925 til Repræsentant Gaardejer *Kristen Tarp* af Bøel i Lønborg.

Kr. Tarp havde været Sognetaksationsmand og derefter Kredstaksationsmand siden 1915, men hans Tid som Repræsentant blev ikke lang, kortere endnu end Søren Vestergaards, idet han allerede afgik ved Døden i 1928 efter nogen Tids foregaaende Sygdom og Svagheit.

Kr. Tarp var født 5. April 1862 i Tarp i Borris. Han kom paa Højskole i Hoven og paa Korporalskolen i Viborg, købte Ejendom i Bøel i Lønborg 1887 og boede derefter her. Var i adskillige Aar Medlem af Lønborg-Egvad Sogneraad.

Kr. Tarp og ikke mindre hans Hustru mindes af alle, der har kendt dem, som ualmindelig aandslivlige Mennesker af et eget lyst og frisk Præg. Mulig dette i nogen Grad hidrørte fra, at de begge var fra Borris, hvor der for godt 100 Aar siden var et lille Kulturcentrum, Seminariet, hvis virksomme og iderige Forstander endog havde sit eget Bogentrykkeri, det første i Ringkøbing Amt. Der er sagt, at siden da var Folk i Borris i lang Tid i visse Retninger næsten en Menneskealder forud for Befolkningen i de omliggende Sogne i Udvikling.⁵⁹ Det var forøvrigt netop Kr. Tarps Fødegaard, der senere blev til den kendte store Landbrugsskole, ved hvilken Borris atter er blevet noget af et Kulturcentrum.

Til Kr. Tarps Efterfølger som Repræsentant valgtes Gaardejer *Jens Eg* af Bindsbøl i Aadum. Jens Eg er født i Hoven den 29. Maj 1879. Med Undtagelse af et Aars Ophold ude og et Ophold paa Vejstrup Højskole var han hjemme til han i 1903 købte Bindsbølgaard i Aadum, hvor han siden har boet. Har været Medstifter af og Formand for Bjølbøl Mergelsselskab, Aadum Elektricitetsforening og Aadum Afholdsforening, endvidere Mejeriformand i en lang Arrække, i Menighedsraadet i 12 Aar, i Aadum Sparekasses Bestyrelse og i

Bankraadet for Tarm Bank. Blev Sognetaksationsmand 1910 og efterfulgte Kr. Tarp baade som Kredstaksationsmand 1925 og som Repræsentant 1928.

Skjern 2. Kreds (den nordlige Del af Bølling-Nørre Herreder).

Gaardejer *Niels Abildtrup* af Trøstrupgaard i Herborg blev valgt til Repræsentant i 1892 og vedblev at repræsentere Kredsen i 38 Aar, nemlig til sin Død i 1930. Han var født i Abildtrup Nedergaard 24. Juli 1858. Hans Farfader var den bekendte »gamle Chr. Nielsen i Abildtrup«, der i Stavnsbaandets Dage drog til Udlandet og deltog i forskellige æventyrlige Begivenheder, navnlig i Krigstiden i 1794 i hollandsk Tjeneste, da han vandt sig Berømmelse og en Formue paa 10.000 hollandske Gylden ved i Forening med en Skibsdreng at tilbageerobre et af Fjenden opbragt rigt lastet Handelsskib fra hollandsk Indien.⁶⁰

Trøstrupgaard, som N. Abildtrup købte 11. December 1879, var en Hede-gaard paa ca. 170 Tdr. Land og ca. 2½ Td. Hartkorn, og den kostede 10.200 Kr. Ved Overtagelsen bestod Besætningen af 10 Kreaturer og 2 Heste, der næppe kunde faa Foder paa Ejendommen. Men Abildtrup drev den meget stærkt frem. I 1909 var den delt i flere Ejendomme, og paa Hovedparcellen, ca. 80 Tdr. Land, som han ved den Tid overdrog til Sønnen Chr. Abildtrup, holdtes der da alene ca. 45 Kreaturer og 9 Heste. Endvidere havde Abildtrup i 1905 opført et Teglværk, som han i 1909 solgte fra for 61.500 Kr.

Abildtrup var Formand for Vorgod-Nr. Vium og Omegns Sparekasse fra 1884 til sin Død, Medlem af Sogneraadet i 9 Aar, flere Gange Formand og Kasserer for Videbæk Mejeri, Medlem af Menighedsraad, Landboforeningsformand, Formand for det Udvalg, der fik gennemført Statsbanestrækningen fra Skjern til Videbæk, og Formand for Skjern Banks Bestyrelse.

Til Repræsentant efter N. Abildtrup valgtes 1930 hans Søn, *Chr. Abildtrup*. Denne er født 31. Januar 1881. I sin Ungdom var han paa Høj- og Landbrugs-skole og i et Par Aar Landvæsenselev paa større Gaarde. Overtog som nævnt Fødegården 1909. Har været Medlem af Sogneraadet i 8 Aar, deraf 4 som Formand, Kasserer i Mejeriet i 6 Aar, Medlem af Menighedsraadet i flere Perioder, i Direktionen for den stedlige Sparekasse samt i Ledelsen af en Række andre lokale Foreninger og Virksomheder.

3. REPRÆSENTANTER I HAMMERUM HERRED

Herning 1. Kreds (den østlige Del af Hammerum Herred).

Sognefoged, Dbm. *Niels Nedergaard* i Bording var Repræsentant i denne Kreds fra 1892 til sin Død i 1918. Han var født 17. Oktober 1839 i Ravnholt i Bording i den samme Gaard, som han senere selv ejede og drev i saa mange Aar. I sin Ungdom havde han det uhyre smaat, men man var ogsaa den Gang uhyre nøjsomme. Det var

jo i »Bindeegnen«. Baade han selv og hans Kone stod op længe før Dag og gav sig til at strikke. Det kunde kun indbringe ganske faa Øre om Dagen, men derved lykkedes det dem alligevel at klare sig igennem. I 1864, straks efter, at han var blevet gift, blev han indkaldt til Soldat og deltog i Forsvaret af Dybbølstillingen. Han var Sognefoged og Lægdsmand fra 8. April 1872 til 1. Maj 1909, da han 70 Aar gammel tog sin Afsked. Var ligeledes en Række Aar Medlem af og Formand for Sogneraadet.

I Stedet for N. Nedergaard valgtes i 1918 til Repræsentant Gaardejer *Kr. Moesgaard* i Ikast. Han er født i Hesselbjerggaard i Ikast 28. Oktober 1868. Som ung handlede han noget med Kreaturer og Lam, prøvede ogsaa at vandre om med Uldvarer. Byggede 1908 Vesterhaab paa en Parcel fra Bøgildgaard i Ikast Sogn, som hans Fader dengang havde, men solgte senere Vesterhaab og købte en mindre Landejendom i Udkanten af Ikast Stationsby.

Kr. Moesgaard har været Kasserer for Ikast Sparekasse 1913—18, do. i Sogneraadet fra 1921—29, Formand og Kasserer for Mejeriet Godthaab 1913—19, Formand for Hammerum Herreds Hesteforsikring 1903—18, Distriktsformand for jydsk Brandforsikring siden 1899. Er endvidere i Hovedbestyrelsen for Blaa Kors, for Arbejdet Adler samt for Fredelhjemmet m. m. Forinden Kr. Moesgaard valgtes til Repræsentant, havde han været Taksationsmand for Kreditforeningen 1907—18, derefter Repræsentant 1918—1933.

I 1933 valgtes til Repræsentant Gaardejer *Ole Jensen Krogslund* af Gjellerup. Født 7. April 1884 i Gjellerup, uddannet ved Landbruget, Elev paa Ryslinge Højskole 1904—05, Gaardejer 1915. Medlem af Gjellerup Sogneraad 1921, dets Kasserer 1925—29 og Formand 1929—34, i Bestyrelsen for Hammerum Andelsmejeri 1918—22 og for Elektricitetsværket 1927—30. Var Sognetaksationsmand for Kreditforeningen 1928—33, siden 1933 Repræsentant.

Herning 2. Kreds (den sydlig-vestlige Del af Hammerum Herred).

Gaardejer, Dbm. *Knud Kristian Thomsen*, Drongstrupgaard i Nr. Felding, var Repræsentant fra 1892 til sin Død i 1921. Han var født 14. Oktober 1847

N. Nedergaard

Kr. Moesgaard

Ole J. Krogslund

i den samme Gaard, som han overtog i 1873 og senere havde i saa mange Aar. Havde i sine yngre Aar været Engmester. Kun 32 Aar gammel blev han Sognefoged og var det, til han i 1885 blev afskediget paa Grund af Deltagelse i Riffelbevægelsen. Var i mange Aar Sogneraadsformand, Landboforeningsformand, Formand for Sparekassen i S. Felding, Repræsentant i Herning Sparekasse, Medstifter og Bestyrelsesmedlem i Herning Handels- og Landbrugsbank, Kredsforstander for Wistofts Brandkasse. Havde været Kredstaksationsmand for Kreditforeningen i 9 Aar, inden han valgtes til Repræsentant.

Efter K. K. Thomsen valgtes til Repræsentant Gaardejer, Sognefoged *P. Fejerskov* i Rind, der ogsaa havde efterfulgt ham som Kredstaksationsmand.

P. Fejerskov var født i Lind i Rind Sogn den 8. Juni 1862. Faderen var ligeledes Sognefoged og havde mange Tillidshverv og var meget politisk interesseret, og da Forældrene desuden var meget vellidte, var Hjemmet et af Midtpunkterne i Sognet, hvor der ofte blev afholdt Møde, og hvor ikke mindst Ungdommen samledes. *P. Fejerskovs* Ungdom faldt i de politisk bevægede Aar, da der rundt i Sognene blev oprettet »Riffeforeninger«, der samlede Ungdommen til Øvelser og Exercits med indkøbte gamle franske Geværer. I 1885—86 var *P. Fejerskov* Soldat, gennemgik Korporalskolen i Viborg og blev derefter udtaget til Kanonfører ved Feltartilleriet. Han blev opfordret til at fortsætte i Militærtjenesten, men afslag dette og blev hjemsendt.

I 1892 blev *P. Fejerskov* gift og stiftede Hjem, idet han overtog ca. Halvdelen af Fødegaardens Jord, paa hvilken han opførte nogle beskedne Bygninger. Han begyndte med en Besætning paa 1 Hest, 3 Køer samt 2—3 Svin, men i Aarens Løb opdyrkede han Jord og forbedrede Ejendommen, saa Besætningen blev paa 2 Heste, 12 Køer, 12—14 Stkr. Ungkvæg samt ca. 25 Svin, ligesom Bygningerne blev ombyggede og forandrede. *P. Fejerskov* var Sognefoged fra 1906 til 1929 og havde i denne Tid meget at gøre som Politimand. *P. Fejerskov* var en ualmindelig fornøjelig Mand; hans Ansigt ligefrem skinnede af Menneskevenlighed og Velvilje. Ikke desto mindre forstod han udmærket at sætte sig i Respekt hos Vagabonder og Voldsmænd og andre Udskejere. Det var en kendt Sag, at Sognefogden i Rind havde vældige Kræfter, og hvor hans Fingre fik fat, blev der gerne blaa Mærker! En kendt Slagsbroder yndede, naar han gik hjem fra Svirregilde, at brøle, saa det kunde høres vidt omkring: »A er« — og saa en kraftig Ed — »den stærkest' Mand i Rind Sogn«; men derefter tilføjede han, dog med mindre kraftig Stemme: »næst atter *Pe Fejerskov!*« Til Tider kunde der være god Brug for Kræfterne. Ofte har *P. Fejerskov* maattet anholde 2—3 paa en Gang, og det var ofte haarde Halse, undertiden var det Personer, der havde været efterlyst gennem lange Tider. Han har dog nok overvundet flere ved sin Venlighed end ved sine Kræfter. Selv de Personer, som han havde overantvordet i Retfærdighedens Hænder, kunde ikke undgaa at faa et stærkt Indtryk af, at han var en god og velmenende Mand, og adskillige Gange er det hændt, at de efter udstaaet Straf kom og vilde gerne hilse paa Sognefogden og

takke ham for venlig Behandling eller bede om Forladelse, hvis de havde vist voldsom Opførsel.

P. Fejerskov var i 1882 med til at oprette Rind Skytteforening, og i 16 Aar ledede han selv Gymnastikken for Karle og Drengene, ligesom han ogsaa adskillige Gange blev benyttet som Delingsfører for Amtsholdene ved de store Lands-Gymnastikstævner. Gennem 30 Aar stod han som Formand for den stedlige Forening og i et lignende Tidsrum i Hovedbestyrelsen for Hammerum Herreds Skytte- og Gymnastikforening, som han derefter blev Æresmedlem af.

P. Fejerskov har været Formand for Afholdsforening, Brugsforening, A/S Rind Plantage og for Hammerum Herreds Tyende-, Spare- og Belønningsforening samt i Bestyrelsen for Herning Hede- og Diskontobank og for Plejehjemsforeningen. Kredsforstander og senere Medlem af Hovedbestyrelsen for Jydsk Brandforsikring for Bygninger og ligeledes Medlem af Bestyrelsen for Jydsk Brandforsikring for Løsøre og dennes Næstformand.

Var i 42 Aar fra 1888 til 1930 i Bestyrelsen for Herningkredsens Demokratisk Forening, der senere fik Navnet Herningkredsens Venstrevælgerforening, og blev derefter Æresmedlem af denne Forening.

P. Fejerskov, der i 1904 var blevet Sognetaksationsmand, blev i 1909 Kredstaksationsmand for Kreditforeningen, og Repræsentant var han fra 1921 til sin Død i Novembér 1932. — P. Fejerskov var Dbm.

Til Repræsentant i Stedet for P. Fejerskov valgtes Gaardejer *P. Jeppesen*, Drongstrup, Sdr. Felding.

P. Jeppesen er født i Skjern 5. Marts 1879. Blev uddannet ved Landvæsenet, var en Vinter paa Landbrugsskole og derefter i en Aarrække Kontrolassistent paa Sjælland. Købte Ejendom i Sdr. Felding 1913.

Har været Formand i Sogneraad og Mejeri og i Bestyrelsen for Landboforening, Andelssvineslagteri og andre Foreninger.

Herning 3. Kreds (den nordlig-vestlige Del af Hammerum Herred).

Til Repræsentant for denne Kreds valgtes i 1905 Gaardejer *Jens Clausager*

K. K. Thomsen

P. Fejerskov

P. Jeppesen

J. Clausager

af Sofiedal, Sinding, der afgik 1926, idet han blev valgt til landbrugskyndig Direktør i Kreditforeningen. Som Følge heraf er han nærmere omtalt foran, Side 123, hvortil kan henvises.

Derefter valgtes den nuværende Repræsentant, Gaardejer *J. M. Jensen*, Snejbjerg.

J. M. Jensen er født i Gammelager i Snejbjerg den

J. M. Jensen

27. Oktober 1869. Han er Ejer af sin Fødegaard og en af de Mænd, der har mest Rod i Sognet, og hvis Slægt kan følges længst tilbage.⁶¹ Han opholdt sig i Hjemmet, til han i 1890 aftjente sin Værnepligt, kom derefter paa Rødkilde Højskole, tjente nogle Aar paa forskellige Gaarde i Jylland, Fyn og Sjælland, var Vinterlærer en Vinter, havde Plads paa Forsøgsstationerne i Lyngby og Tystofte, begyndte derefter i Sommeren 1898 lokale Gødningsforsøg og var endelig en Vinter paa Landbrugsskole ved Lyngby. Han stod nu ved en Skillevej; skulde han fortsætte med Forsøgsvirksomhed, eller skulde han overtage sin Fædrengaard? Han valgte det sidste.

Men han fik snart meget andet at passe end Gaarden. Det er nærmest utroligt, hvad der er blevet læsset over paa ham af offentlige Hverv, baade i Hjem-sognet og i videre Kredse:

1901—17 Medlem af Sogneraadet, deraf i 12 Aar Formand og i en Række Aar Medlem af Skolekommissionen, 1916—22 Amtsraadsmedlem, 1906—17 i Bestyrelsen for Hammerum Herreds Kommunalforening, deraf i 7 Aar Formand, 1922—28 Medlem af Skatteraadet for Herning Skattekreds. Forligskommissær siden 1922, Landvæsenskommissær og Vurderingsmand for umyndiges Midler. Medlem af Kapitelstakstnævnet for Ringkøbing Amtsraads-kreds siden 1921. I Bestyrelsen for Snejbjerg-Tjørring Spare- og Laanekasse siden 1905, Formand 1922. I Bestyrelsen for Ringkøbing Amts Plejehjemsforening siden 1914. Kredsforstander for jydsk Brandforsikring for Bygninger siden 1903 og siden 1927 Medlem af Bestyrelsen. I Bestyrelsen for Hammerum Herreds Brandforsikring siden 1914. I 1931 af Landbrugsministeriet udnævnt til Formand for Akkordlaaneudvalget for Ringkøbing Amtsraads-kreds.

Blev valgt til Sognetaksationsmand for Kreditforeningen i 1907, Kredstaksationsmand 1915 og nu Repræsentant siden 1926. Blev valgt til Repræsentantskabets Næstformand i 1929, men trak sig tilbage som saadan, da han i 1930 blev valgt til Revisor.

4. REPRÆSENTANTER I HJERM-GINDING HERREDER

Holstebro 1. Kreds (den nordlige Del af Hjerme-Ginding Herreder).

Gaardejer P. Lauersen af Storgaard i Handbjerg blev valgt i 1903 og var Repræsentant til 1918, da han blev valgt til Direktør i Kreditforeningen. Som Følge heraf er han nærmere omtalt foran, Side 123, hvortil maa henvises.

Derefter valgtes i 1918 den nuværende Repræsentant Gaardejer *Laust Klemmensen* af Trabjerg i Borbjerg, der forud havde været Sognetaksationsmand i 20 Aar.

L. Klemmensen er født 26. Oktober 1862. Forældrene havde en mindre Landejendom. Han kom ud at tjene i 9 Aars Alderen og fortsatte dermed, kun med 1 Aars Afbrydelse som Soldat, indtil han i 1888 blev gift og overtog Hustruens Fødegaard »Søndergaard« i Trabjerg, hvor de fremdeles bor.

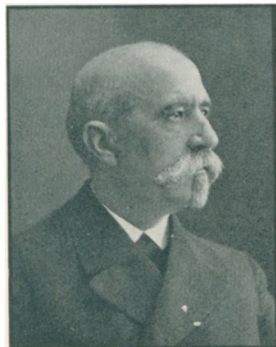
L. Klemmensen har været Medlem af Sogneraadet i 16¼ Aar, heraf de 10¼ som Formand, endvidere Medlem af Skolekommission, Menighedsraad og Værgeraad, Formand for Mejeriet og for Hjerme-Ginding Herreders Brandassuranceforening for Løsøre. Er for Tiden Medlem af Hjerme-Ginding Herreders Provstiudvalg, af Bestyrelsen for Ringkøbing Amts Plejehjemsforening og for Holstebro Landmandsbank.

Holstebro 2. Kreds (den sydlig-østlige Del af Hjerme-Ginding Herreder).

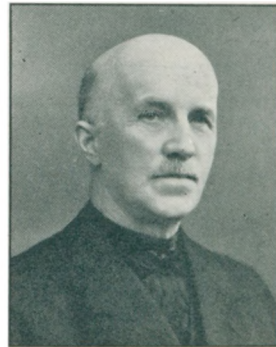
Gaardejer *Anders Hallundbæk* af Hallundbæk i Hodsager var Repræsentant for denne Kreds i 40 Aar, nemlig fra han blev valgt i 1892 og til han i 1932 trak sig tilbage paa Grund af Alder.

Anders Hallundbæk var født 11. Maj 1849 i N. Felding, men kom 1 Aar gammel til Hodsager, hvor han i 1880 overtog Faderens daværende Ejendom.

Hallundbæk var en uhyre virksom og driftig Mand. Som ung vandrede han omkring som »Uldjyde«, navnlig paa Sjælland. Og senere drev han foruden sit Landbrug en lille Købmandshandel, begge Dele med stor Dygtighed. Landbruget var i mange Retninger et Mønsterlandbrug. Af Dyrskuepræmier fik han saaledes en stor Mængde. Egnen

P. Lauersen

L. Klemmensen

A. Hallundbæk

var fra Naturens Haand en udpræget Hedeegn, men han havde en smuk Have og stor Plantage ved Gaarden, og i et lille Vandløb, der løb tæt forbi Gaarden, havde han anbragt et lille Turbine-Pumpeværk, der blev drevet af Vandkraften i Bækken, og som pumpede Vand op og forsynede Gaarden med Vand overalt, ogsaa et Springvand i hans

J. P. Møller

Haveanlæg. Ogsaa hans Butik var det morsomt at se; skønt den ikke var stor, fandtes der i den et broget Lager af de mest forskellige Ting. Om det saa var Fisk, kunde de faas hos Hallundbæk; i Springvandsbassinet havde han undertiden Aal gaaende! Og foruden hans egen Bedrift var der mange andre Ting, der lagde Beslag paa hans Arbejdskraft. Han var saaledes i 14 Aar Formand for Hedelandboforeningen for Hodsager og omliggende Sogne. Endvidere Medstifter af Aulum-Hodsager Sparekasse samt Medlem af dens Bestyrelse og Medstifter af Holstebro Landmandsbank samt Medlem af dennes Bankraad. I Bestyrelsen for Feldborg Mergelbane, Tiendekommissær og meget andet. Han skal endog have haft 14 offentlige Hverv paa en Gang! Og rask og dygtig var han op til sin høje Alderdom. Da han frasagde sig Hvervet som Repræsentant, var han 83 Aar gammel. Derefter levede han endnu 3 Aar, idet han først 3. August 1935 afgik ved Døden.

Til hans Efterfølger valgtes i 1932 Gaardejer *J. P. Møller* af Skovhus i Sevel.

J. P. Møller, der er født 1862 i Skovhus i Sevel, har været Ejer af sin Fødegård siden 1888. Foruden sit Landbrug har han drevet et ikke ubetydeligt Teglværk, og siden 1890 har han desuden været Direktør for Sevel Sparekasse.

S. Bundgaard

J. Stamp

N. Houmark Andersen

Holstebro 3. Kreds (den sydlig-vestlige Del af Hjerm-Ginding Herreder).

Gaardejer *Søren Bundgaard* i Vem var Repræsentant fra 1902 til han trak sig tilbage i September 1927. Han var da syg og svag og døde faa Uger efter. Søren Bundgaard var født i Vem 26. Oktober 1851. I sin Ungdom var han en Tid Vinterlærer. Han var en velbegavet særdeles repræsentativ Mand og fik efterhaanden saa mange Tillidshverv baade af kommunal, økonomisk og politisk Art, at det tilsidst var ved at overstige hans Kræfter. I 1923 blev han R. af Dbg.

Derefter valgtes Gaardejer *Jens Overlund Stamp* af Linde i Asp. J. O. Stamp er født i Nygaard, Linde, Asp, 13. August 1876. Hans Fader var i en lang Aarrække Kreditforeningens Kredstaksationsmand og en kortere Aarrække Repræsentant. Selv blev han oplært ved Landvæsenet, men rejste saa til Norge, hvor han opholdt sig fra 1898 til 1905 og først var ved Landvæsenet, men derefter i 5 Aar Vagtmester for et stort Forretningskompleks i Kristiania eller nu Oslo. Vendte derpaa tilbage og overtog sin Fødegaard i 1906.

J. O. Stamp har været Sogneraadmedlem i 7 Aar, Kasserer for Linde Andelskasse i 10 Aar, og han er Vandsynsformand, Vurderingsformand for den alm. Brandforsikring, Vurderingsmand til Ejendomsskyld samt Næstformand for Holstebro Banks Repræsentantskab. Ved det ordinære Repræsentantvalg i 1935 fik J. O. Stamp til Modkandidat en udpræget Tilhænger af »L. S.«-Bevægelsen, nemlig Gaardejer *Niels Houmark Andersen* af Sir, og denne blev valgt.

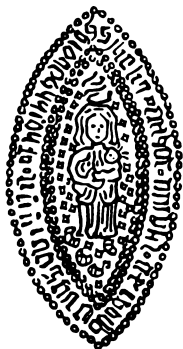
Houmark Andersen er født 13. Juni 1890 i Nørgaard i Skave, Borbjerg Sogn. Købte efter at have været paa Høj- og Landbrugsskole Gaarden St. Støvl i Sir 1919. Har været Medlem af Naur-Sir Sogneraad og Kasserer for Andelsmejeriet Holmgaard. Er Formand for Naur-Sir Hesteforsikringsforening, Medlem af det kommunale Svinereguleringsnævn, i Bestyrelsen for Holstebro Kreds af Ringkøbing Amts Vareindkøbsforening og i Ringkøbing Amts Vareindkøbsforenings Hovedbestyrelse. I Bestyrelsen for Ringkøbing Amts Mejeriforening, Formand for Landbrugernes Sammenslutning i Sir Sogn samt Kasserer for og i Amtsbestyrelsen for L. S. i Ringkøbing Amt.

5. REPRÆSENTANTER I SKODBORG-VANDFULD HERREDER

Lemvig 1. Kreds (den nordlige Del af Skodborg-Vandfuld Herreder).

Ved Omordningen af Repræsentantkredsene i 1892 valgtes i denne Kreds daværende Gaardejer *Niels Pedersen Østergaard* af Dalgaard i Vandborg. Østergaard var født 15. Marts 1838 i

Sønderby i Hygum, men kom 1855 til Vandborg og fik Skøde paa Østergaard 1865. Inden han blev Repræsen-

N. P. Østergaard

tant, havde han været Kreds-taksationsmand og havde for-øvrigt i sit lange Liv en stor Mængde offentlige Hverv, ialt over 30. Efter at have afstaa-et Gaarden boede han en Del Aar ved Strande St. I 1917 trak han sig tilbage som Re-præsentant paa Grund af sin høje Alder, hvorpaa han flyt-te til Staby, hvor han døde i Sommeren 1919.

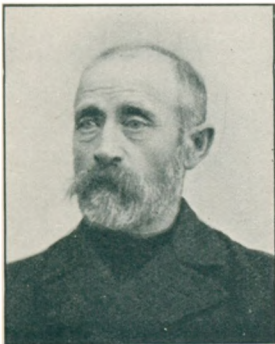
Rasm. Munksgaard

Derefter valgtes til Repræsentant i 1917 Gaardejer *Rasmus Sk. P. Munks-gaard* af Vandborg. Han er født 20. Juli 1868 paa Sdr. Munksgaard i Vand-borg og har tilbragt hele sit Liv paa Fødegaarden med Undtagelse af Soldater-tiden, et Højskoleophold og et Aar ude ved praktisk Landbrug. Overtog Gaar-den i 1897. Blev valgt ind i Sogneraadet 1901 og var Formand i en Periode indtil 1907. Blev i 1913 igen valgt ind i Sogneraadet og paany Formand. For-mand for Andelsmejeriet i ca. 10 Aar. Siden 1912 Formand for Vandborg-Fer-ring Spare- og Laanekasse. Er endvidere Medlem af Menighedsraadet og i Be-styrelsen for Skodborg-Vandfuld Herreders Løsøre-Brandforsikring.

Lemvig 2. Kreds (den sydlige Del af Skodborg-Vandfuld Herreder).

I 1896 valgtes til Repræsentant Gaardejer *P. Raaberg* af Bøvling. *P. Raaberg* var født i »Elkjær« i Mejrup Sogn den 30. Januar 1839. Fra 1859 til 1868 drev han Snedker- og Tømrerprofessionen og havde Ophold og Værksted i Gaarden »Krog« i Hjerm. Overtog i 1868 Gaarden »Raaberg« i Vandborg og flyttede derfra til Bøvling Sogn i 1888. Han var Repræsentant til sin Død i 1926 og var tillige Kredsforstander og Distriktskommisær i Wistofts Brandkasse.

Derefter valgtes Gaardejer *Poul Poulsen*, da af Sandbæk, Bøvling. Født i

P. Raaberg

Poul Poulsen

P. Futtrup

Randbøl 11. April 1864, men kom allerede i sin Barndom til Bøvling, hvor hans Fader havde faaet Ejendom. Elev paa Vallekilde Højskole 1882—83, Soldat i Viborg 1885—86, hjemsendt 1886 som Korporal. Overtog i 1889 Østergaard i Bøvling, som han havde, til han i 1915 overdrog denne Ejendom til en Datter og Svigersøn. Havde senere forskellige Landejendomme, saaledes Lemvig Møllegaard og Nylund i Nr. Lem. Bor nu i Lemvig. Har været Medlem af Bøvling Sogneraad, Formand for Hjælpekassen i Bøvling, i Bestyrelsen for Kommunalforening, Landboforening, Brugsforening og Mejeri. Medstifter og i Bestyrelsen af Ringkøbing Amts historiske Samfund, Formand for Bøvling Valgmenighed, Næstformand i Lemvig Valgmenighed og Medlem af Lemvig-Nørlem Menighedsraad.

Var Sognevurderingsmand for Kreditforeningen 1898—1908, Kredstaksationsmand 1908—18 og Repræsentant 1918—26.

Derefter valgtes den nuværende Repræsentant, Gaardejer *Peder Futtrup* af Dalgaard i Nr. Nissum. P. Futtrup er født 21. Maj 1869, overtog i 1893 Gl. Østergaard i Nr. Nissum. Denne Gaard solgte han i 1908 og overtog samme Aar sin nuværende Gaard Dalgaard. I mange Aar, indtil 1910, drev Futtrup tillige Virksomhed som Tømrermester og havde i den Tid Opførelsen af mange Bygninger og Andelsmejerier i Entreprise. Futtrup har været Medstifter og i Bestyrelsen for Nr. Nissum og Omegns Elektricitetsværk, Formand for Mejeriet Limfjorden, i Sogneraadet 1908—32 og i den Tid Formand 1913—32. Taksationsmand for Kreditforeningen, Kredstaksationsmand fra 1918—26 og derefter Repræsentant.

6. REPRÆSENTANTER I ØSTER OG VESTER HERREDER

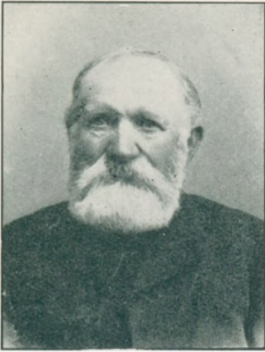
Varde 1. Kreds (den østlige Del af Vester og Øster Herreder).

Gaardejer, Sognefoged *N. P. Amstrup* var Repræsentant fra 1892 til sin Død 1914. Født 24. Juli 1836 i Amstrup i Møborg Sogn. Var i sin Ungdom Entreprenør og udførte

navnlig en Del Jordarbejde ved forskellige Jernbaneanlæg, deltog i Krigen 1864, forpagtede 1869 det Landbrug, der hører til Amtmandseembedets Gaard Rindomgaard ved Ringkøbing, købte 1880 Lindbjerggaard i Ølgod Sogn, som han solgte 1908, hvorefter han købte en mindre Gaard i Agersnap i samme Sogn. Sognefoged og Lægdsmand 1891—1908.

Derefter valgtes til Repræsentant *Jeppe Madsen Iversen* i Krarup, Tistrup Sogn. Han var født 1. November 1859 i Lindbjerg Mølle, Thorstrup Sogn. Lærte først Tømrerprofessionen og arbejdede ved dette Fag i 12 Aar, købte senere en Gaard i Hindsig, Horne Sogn, og var her Medlem af Sogneraad m. v. Solgte Gaarden i Hindsig og købte en anden i Krarup, Tistrup. Han havde den Særegenhed, at

N. P. Amstrup

Jeppe Madsen Iversen

Jeppe Laugesen Pedersen

han skrev en besynderlig Retskrivning; Eftersyn stavede han saaledes altid: Efsøn. Men han havde en meget god Menneskeforstand og nød almindelig Tillid, hvorfor han blev genvalgt, indtil han i 1931 døde efter længere Tids Sygdom og Svaghed.

Derefter valgtes den nuværende Repræsentant, Gaardejer *Jeppe Laugesen Pedersen* af Kragborg i Tistrup. Født den 2. April 1880, lærte Tømrerprofessionen og arbejdede ved dette Fag til 1906, da han overtog sin Fødegaard, som han siden har haft. Blev 1916 Sognevurderingsmand, 1921 Kredstaksationsmand og har siden 1931 været Repræsentant.

Varde 2. Kreds (den vestlige Del af Øster og Vester Herreder).

Denne Kreds repræsenteredes 1901—21 af Gaardejer *Gunde Th. Gundersen* af Kjelst i Billum Sogn. Han var født 3. December 1838 i den Gaard, som han selv ejede fra 1863—1919. Straks efter, at han havde overtaget Gaarden, maatte han drage ud i Krigen, hvor han ved flere Lejligheder var med, hvor det gik varmt til. Skønt han ikke var nogen ung Mand, da han blev Repræsentant, bestred han dog dette Hverv i 20 Aar og var selv i sin høje Alder en omhyggelig og udmærket Repræsentant.

Efter hans Død 1921 blev hans Søn Gaardejer *P. Gundersen* valgt til hans

G. Th. Gundersen

P. Gundersen

Metum Sørensen

Efterfølger. Han blev i 1931 Repræsentantskabets Formand, og i 1933 efter Direktør Clausagers Død valgtes han til landbrugskyndig Direktør i Kreditforeningen. Som Følge heraf vil han findes nærmere omtalt foran, se Side 124.

Derefter valgtes i 1933 den nuværende Repræsentant, Gaardejer *Metum Sørensen* af Kjelst i Billum Sogn. Han er født 1891, var som ung paa Vallekilde Højskole og Ladelund Landbrugsskole og overtog sin Fødegaard 1913. Havde været Kreditforeningens Kredstaksationsmand i 10 Aar, inden han blev Repræsentant, er i Bestyrelsen for Oksbøl Sparekasse.

7. REPRÆSENTANTER I SKADS HERRED

eller Esbjerg Kreds.

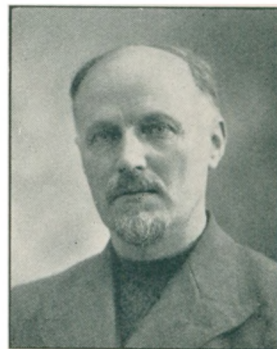

Gaardejer *Morten P. Vejsig* af Aarre blev valgt til Repræsentant for denne Kreds i 1899. Forinden havde han været Kredstaksationsmand siden 1892. Han var født den 21. Februar 1857 i Vejsig, Aastrup Sogn, men fik Ejendom i Aarre, hvor han boede, til han paa sine gamle Dage flyttede til Tømmerby i Sneum. I 1932 trak han sig tilbage som Repræsentant paa Grund af alvorlig Sygdom.

M. P. Vejsig

I 1932 valgtes saa den nuværende Repræsentant, Gaardejer *Søren Jepsen Hansen* af Oksvang i Skads. Han er født i Toftnæs, Alslev Sogn, den 13. September 1879. I 1885 flyttede han med sine Forældre til Oksvang i Skads Sogn, hvor han fremdeles bor og har en Ejendom paa 26 Tdr. Land.

Søren Jepsen Hansen

8. REPRÆSENTANTER I ANDST-SLAVGS OG KOLDING HERREDER

Kolding 1. Kreds (Andst og Kolding Herreder).

Repræsentant og Repræsentantskabets Formand var i 1910 Gaardejer, Amsraadsmedlem *S. Simonsen*, Skovgaard, Lejrskov. Simonsen afgik som Repræsentant i 1913, idet han da

blev valgt til landbrugskyndig Direktør i Kreditforeningen. Som Følge heraf vil han findes nærmere omtalt foran, Side 120.

S. Simonsen

Til Repræsentant i Stedet for Simonsen valgtes 1913 den daværende Kredstaksationsmand, Gaardejer *Nis Skjøde* af Røjhus i Gesten. Skjøde var kun Repræsentant til 1917, da han efterfulgte Simonsen som landbrugskyndig Direktør, hvorfor han ligeledes findes nærmere omtalt foran, se Side 120.

N. Skjøde

Derefter valgtes som Repræsentant fhv. Gaardejer *Hans Müller* af Lunden, Ødis. Müller var født 28. December 1855 i Hjerting i Haderslev Vesteramt, Sønderjylland. 17 Aar gammel søgte han til Danmark, var paa Tune Landbrugsskole og Askov Højskole og derefter inogle Aar Bestyrer paa forskellige Gaarde, indtil han købte »Riglandseg« i Ødis, en Gaard paa ca. 100 Tdr. Land.

Müller var en meget stilfærdig men velbegavet Mand. Han var Medlem af Sogneraad og Menighedsraad, Revisor i Brugsforening m. m. og havde været Sogne- og Kredstaksationsmand for Kreditforeningen, inden han blev Repræsentant. Han repræsenterede Kredsen til sin Død i Julen 1922.

Derefter valgtes i Begyndelsen af 1923 til Repræsentant den daværende Kredstaksationsmand, Gaardejer *Knud Knudsen*, da af Hylkegaard i Seest, senere af Møllevang i Skanderup.

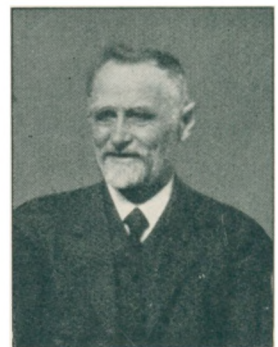
Han var født 6. September 1857 i Hanning i Vestjylland, men kom i sin Ungdom til Koldingegnen, tog Ophold paa forskellige veldrevne Landbrug, indtil han i 1887 forpagtede Hylkegaard i Seest, hvilken Gaard, ca. 60 Tdr. Land, han i 1895 købte til Selveje.

Knudsen blev betroet en Del Tillidshverv, blev saaledes valgt til Medlem af Sogneraad og Skolekommission, var i en Del Aar Formand for Kolding Omegns Foderstofforening og Meddirektør i Andels-Livsforsikringsselskabet Koldinghus. Som Repræsentant i Kreditforeningen virkede han til sin Død i 1929.

Derefter valgtes i 1929 den nuværende Repræsentant Gaardejer *Hans P. Pedersen* af Vanggaard i Andst. Født i Harte ved Kolding den 24. Februar 1877. Ejede i nogle

Hans Müller

Knud Knudsen

Aar en Gaard i Højrup ved Fredericia, indtil han i 1912 købte sin nuværende Ejendom, Vanggaard i Andst, 89 Tdr. Land, ca. 8 Tdr. Hartkorn.

Har i en Aarrække været Medlem af Menighedsraad og Sogneraad samt dettes Kasserer i 4 Aar. Er Vurderingsmand til Ejendomsskyld samt i Bestyrelsen for Andst og Omegns Sparekasse. Har virket for Foreningen som Sogne- og Kredstaksationsmand, forinden han valgtes til Repræsentant for denne Kreds, der maa anses for Kreditforeningens anseligste Repræsentantskabskreds, idet den bestaar af ikke mindre end 18 udmærket gode Sogne med ialt lidt over 1400 Interessenter.

Kolding 2. Kreds (Slavgs Herred)

bestaar derimod kun af 4 Sogne, der ganske vist har en umaadelig Udstrækning. Men store Arealer var Hedejord, der omtrent lige til vore Dage har henligget temmelig uopdyrket og ubebygget. Heri er der imidlertid sket en uhyre Forandring i den sidste Menneskealder, Egnen er i stærk Opkomst, og Grindsted, tidligere en ganske ubetydelig Hedelandsby, udvikler sig nu rask i Retning af at blive en moderne Købstad i Lighed med Herning, hvortil naturligvis især bidrager de mange ny Jernbaner, for hvilke Grindsted er blevet et Knudepunkt, saaledes at der nu fra Grindsted gaar Jernbaner ud i 6 Retninger!⁹²

Til Repræsentant for denne Kreds valgtes 1898 Gaardejer *Søren Kr. Præstegaard*, Sønderby, Grindsted, der siden har repræsenteret Foreningen i alle de mange Aar, der er gaaet indtil den Dag, da dette skrives. I nogle Aar har han været Repræsentantskabets Alderspræsident. Men Præstegaard, der er født i Hejnsvig 10. August 1860, mener nu ogsaa at have opnaaet en saadan Alder, at han bør frasige sig nogle af sine offentlige Hverv, hvorfor han 1. September i Aar (1935) trækker sig tilbage som Repræsentant. Af andre Hverv, som Præstegaard har haft eller har, kan nævnes, at han siden 1901 har været i Bestyrelsen for Grindsted Andels Klædefabrik og Formand de sidste 27 Aar, Formand for Grindsted Brugsforening siden 1913, i Bestyrelsen for Grindsted-Grene Sparekasse 1897—1912 og siden 1925 Tilsynsførende ved Handelsbankens Afdeling i Grindsted.⁹³

H. P. Pedersen

S. Præstegaard

Kristen Hansen Pedersen

Til Præstegaards Efterfølger som Repræsentant er nu valgt Gaardejer *Kristen Hansen Pedersen* af Nebel i Vorbasse, der er født den 16. Marts 1900 i den Gaard, han nu ejer. Var 1919—20 Elev paa Høng Landbrugsskole, 1921—22 Soldat og arbejdede iøvrigt ved det praktiske Landbrug, indtil han i 1931 overtog Fødegaarden. Var i 1928 med til at oprette Venstres Ungdom for Grindsted og Omegn og sad i den første Bestyrelse 4 Aar repræsenterende Vorbasse Sogn. Er i Bestyrelsen for Hejnsvig Andelsmejeri.

9. REPRÆSENTANTER I GØRDING-MALT HERREDER

Den første Repræsentant, der valgtes for Gørding-Malt Herreder, der oprindelig udgjorde en Repræsentantkreds, var Gaardejer Thomas Nielsen, da af Lintrup i Holsted, senere af Bobøl i Føvling, der repræsenterede Kredsen i over 25 Aar,

nemlig til 1888. I første Del af dette Skrift manglede desværre en Biografi af denne Mand, hvilket gav Anledning til, at Herredsfuldmægtig, Justitsraad Clausen i Holsted i en Artikel i Sydjydsk Folkeblad for 21. November 1910 fremdrog Mindet om ham, hvilken Artikel der formentlig kan være Grund til her at aftrykke. Den var saalydende:

Thomas Nielsen, Lintrup, Repræsentant i Vest- og sønderjydske Kreditforening i 25 Aar til 1888. — I Vest- og sønderjydske Kreditforenings smukke og velskrevne Festskrift i Anledning af Kreditforeningens 50-Aars Jubilæum hedder det om den første Repræsentant i Gørding-Malt Herreder, Gaardmand Thomas Nielsen i Lintrup, Holsted Sogn, at »biografiske Oplysninger om ham, som Forfatteren havde gjort Regning paa at modtage, desværre er udeblevne, og noget Portræt af ham eksisterer overhovedet ikke«. Saa hurtig er en Mand, der gennem en lang Aarrække var kendt over hele Jurisdiktionen, altsaa glemt; kun et Par Aar efter, at han er død, er der Besvær med at faa noget at vide om ham, blot nogle Linjer til et Festskrift.

Jeg har en bestemt Grund til at finde det retfærdigt, at Mindet om Thomas Nielsen drages frem i denne Tid og i denne Anledning, i al Fald i denne Egn, hvor han var kendt.

Thomas Nielsen stammer fra Lintrup i Holsted Sogn og boede der sin meste Tid paa et Boelssted. Han var altsaa egentlig Husmand, men da hans Virksomhed som Repræsentant førte med sig, at han skulde have Heste, fik han et Par smaa Russere at køre omkring med, og saa blev han ophøjet i Gaardmandsstanden, indenfor hvilken han dog aldrig blev ret anerkendt.

Th. Nielsen var en tjenstivrig, flittig, flink og velvillig Mand med et ret praktisk Syn og Greb, navnlig paa de mindre Landbrug, hvorimod det maaske

L. M. Lauridsen

nok kunde skorte ham noget paa Haandelag, naar han fik at gøre med større Ejendomme. Nogen særlig Begavelse var han vel ikke, hans Skoleuddannelse havde været mangelfuld, og der skal jo overlegen praktisk Dygtighed til, for at der senere hen i Livet kan bødes paa denne Mangel. Da Husmandskreditforeningens Oprettelse medførte For-

Kl. Moltesen

andring i Forholdene derhen, at mange af de smaa Landbrug gik ud af Vest- og sønderjydske Kreditforening, var det ret naturligt, at Th. Nielsen, som derhos var bleven en ældre Mand, blev afløst af en Mand (Cl. Moltesen) med mere alsidig Indsigt. Han døde i Holsted for et Par Aar siden.

Hvad jeg nu vil fremhæve som et smukt Træk i Th. Niensens Karakter, er følgende: I Firserne indførte Kreditforeningen den kendte 4 pCt. Afdeling med 1 pCt. Afdrag, amortisabel 110 pCt., og den daværende Direktør arbejdede meget energisk for at føre denne Afdeling frem blandt Laantagerne, navnlig ogsaa ved at anbefale, at ældre Laan overførtes dertil.

Jeg havde nu et andet Syn paa denne 4 pCt. Afdeling, jeg mente ikke, at det var saa heldigt for Laantagerne i ældre Serier paa den Tid at gaa over i denne ny Afdeling, og denne min Opfattelse gjorde jeg gældende, naar jeg blev spurgt til Raads derom, hvad der maatte være kommet Direktøren for Øre, thi jeg mindes, at jeg fik et meget energisk og karakteristisk Brev fra ham, hvori han paa det kraftigste gjorde sin Opfattelse gældende, dog uden at overbevise mig.

Ogsaa Th. Nielsen fandt paa at spørge om min Mening, og jeg mindes, at vi med Beregningen fra Direktøren ved Haanden drøftede Sagen indgaaende og saa godt vi kunde. Th. Nielsen vilde danne sig en Mening om Sagen, da han saa ofte blev raadspurgt af Folk og gerne vilde give dem Raad, som han selv troede paa. Han gik ind paa min Opfattelse, og jeg tror han fulgte den overfor de Interessenter — vist navnlig de smaa —, der vilde kende hans Mening, og dette gjorde han, uagtet det stred mod hans egen personlige Interesse. Sagen var nemlig den, at han som Repræsentant tilkom et Honorar for hvert Eftersyn, han i Anledning af Overgangen til den ny Afdeling skulde foretage. Naar han nu modarbejdede Overgangen, modarbejdede han tillige, at han fik en god Fortjeneste, da han jo kunde have foretaget ikke faa Eftersyn paa en Dag.

Hvem der nu havde Ret eller ikke havde Ret i Synet paa 4 pCt. Afdelingen under de daværende Forhold, saa er det dog vist, at Th. Nielsen viste sig uegennyttig ved sin Handlemaade i denne Sag, og dette synes jeg nok fortjener at fremhæves.

Efter hans Tid kom 4 pCt. Afdelings Obligationer saa højt op i Kurs (indtil 109 pCt.), at det kunde betale sig at gaa over i den for de ældre Laantagere, og da har ogsaa jeg været med til at raade Folk til Overgangen. — Holsted, den 14. November 1910. C. H. Clausen.

Gørding-Malt Herreder er nu delt i 2 Kredse, der benævnes Holsted 1. Kreds (de 6 vestlige Sogne) og Holsted 2. Kreds (de 6 østlige Sogne).⁶⁴

Holsted 1. Kreds.

Her valgtes i 1908 til Repræsentant Gaard- og Møllejer *L. M. Lauridsen*, Gørding Mølle. Om ham vil man i 1. Del af dette Skrift, der udkom 1910, kun finde 2 Linjer, hvad der var for lidt, selv om han ganske vist dengang var ret ung og ny i Tjenesten. Siden den Tid har han uafbrudt været Repræsentant, har kun 1 Gang, i 1933, haft en Modkandidat, og er nu efter S. Præstegaards Afgang Alderspræsident i Repræsentantskabet!

L. M. Lauridsen er født i Gørding Mølle den 16. Maj 1865 og gik her i Landsbyskolen hos den gamle Lærer *B. H. Møller*, der om Vinteren holdt Skole hver Dag i Gørding, men om Sommeren gik rundt til Sognets 3 andre Skoler og holdt Skole i hver af dem en Dag hver Uge foruden i Gørding. *Lauridsen* fulgte ham trolig i flere Aar den omtrent $\frac{1}{2}$ Mils Spadseretur til hver Skole. Den sidste Tid før sin Konfirmation tilbragte han dog i Hunderup Skole, hvor hans Onkel var Lærer, og hvor der var heldags Undervisning baade Vinter og Sommer. I 1880 kom *Lauridsen* i Møllerilære, først et Par Aar derhjemme i Møllen hos en Mølleforpagter og senere 2 Aar i Brøns Mølle i Sønderjylland hos den kendte *Ludvig Jacobsen*, der har gjort et stort Arbejde for Danskheden. Derefter var *Lauridsen* en Tid paa *Kjær Mølle* mellem Kolding og Kristiansfeld. Her var baade Vand- og Vindmølle, og siden 1864 dannede Mølleaaen Grænsen saaledes, at Vandmøllen laa paa den danske Side af Grænsen, Vindmøllen paa den tyske Side, kun ca. 300 Alen fra hinanden. Senere var *Lauridsen* en Vinter paa *Ladelund Landbrugsskole*, aftjente sin Værnepligt som Gardist og forpagtede efter Hjemkomsten Gørding Mølle af sin Stedfader. Møllen drev han sammen med et Rugbrødsbageri. I 1898 købte *Lauridsen* baade Møllen og Gaarden, der var paa 127 Tdr. Land Ager og Eng, og samme Aar giftede han sig. I 1907 anlagde han i Møllen et mindre Elektricitetsværk, der forsynede ham selv og Gørding Kirkeby med Elektricitet. Han forhandlede ogsaa med Beboerne i Gørding Stationsby om at levere dem Lys og Kraft, men de foretrak selv at bygge et Værk. 3—4 Aar efter købte *Lauridsen* imidlertid Stationsbyens Værk og drev det en Del Aar sammen med sit eget. Han kunde nemlig producere største Parten af den Elektricitet, der skulde bruges, ved Hjælp af sin Vandkraft og Turbine, hvilket var billigere end at bruge Dampmaskinen, der var indlagt paa Stationsbyværket. Og omsider i 1920 solgte *Lauridsen* Mølle, Vandkraft og elektriske Anlæg til Byen og drev derefter Gaarden alene til 1925, da han solgte det meste af den, men dog selv beholdt ca.

P. Nielsen

40 Tdr. Land, hvoraf han endnu har 25 Tdr. Land, som han driver som Græsningsjord, mest fordi han ikke godt kan undvære at gøre en Handel af og til om Kreaturer eller Heste. Da han solgte Gaarden, købte han et Hus ved Gørding Station, hvor han nu bor.

Hans Klausen

Lauridsen har udover sit Hverv som Kreditforenings-

repræsentant ikke følt synderlig Lyst eller Kald til at bestride offentlige Hverv, dog var han en Del Aar i Repræsentantskabet for Vejen Bank, Bestyrelsesmedlem og Formand i Gørding Elektricitetsværk samt en Periode Medlem af Sogneraadet.

Holsted 2. Kreds.

Gaardejer *Klaus Moltesen* af Gravgaard i Brørup blev i 1888 valgt til Repræsentant baade for Gørding og Malt Herreder, og da denne Kreds i 1891 deltes i 2, fortsatte han som Repræsentant for den østlige af disse, Holsted 2. Kreds. Klaus Moltesen var født 15. Juli 1850 i Rodhede i Sønderjylland (Hvidding Sogn, Haderslev Amt). Barndomshjemmet var stærkt præget af dansk og kristeligt Aandsliv, og han var som ung 2 Vintre paa Flors Højskole i Askov; heraf og saa af den Omstændighed, at han af de preussiske Myndigheder blev udvist fra Sønderjylland, prægedes han for Livet. Her i Kreditforeningen vil han sikkert især blive husket som »Sønderjyden« i Repræsentantskabet, der altid ved festlige Lejligheder ønskede, at man skulde synge en Fædrelandssang, især »I alle de Riger og Lande.«⁶⁵ Moltesen, der først i nogle Aar havde bestyret Gravgaard for sin Fader, blev i 1876 Ejer af Gaarden, som han derefter havde i en længere Aarrække. I 1896 afstod han den til en Søn, der blev gift med en Datter af Ribekredsens mangeaarige Repræsentant, Lambert Hansen i Darum. Derefter boede han i adskillige Aar, nemlig til sin Død i 1926, paa Aalykke i Brørup, et lille Sted med et mindre Landbrug. Moltesen blev anset for at være en af Kreditforeningens mest forsigtige Repræsentanter. Naar der skulde sælges et overtaget Pant, holdt han altid paa, at det ikke først og fremmest gjaldt om at opnaa den højst mulige Pris, men at faa det solgt saaledes, at der ikke var Udsigt til, at man skulde komme til at overtage det igen.

Efter Moltesens Død valgtes i 1927 til Repræsentant den daværende Kredstaksationsmand, Gaardejer, Sognefoged *P. Nielsen*, Gilbjerggaard, Lindknud. P. Nielsen var født 1. November 1874 paa Gaarden Petersminde i Oxlund, Lindknud Sogn. Var som ung Elev paa Testrup Højskole. Købte 1899 Gilbjerg-

gaard i Lindknud, en Gaard paa godt 100 Tdr. Land. Blev kun godt 25 Aar gammel Sognefoged; har ogsaa været Sogneraadformand og Kommunekasserer i en lang Aarrække, Voldgiftsmand i Stridigheder angaaende Handel med Husdyr, Taksationsmand for den alm. Brandforsikring for Landbygninger, i Bestyrelsen for Fængselshjælpens i Lindknud Sogn beliggende Optagelseshjem »Ad-sersbølgaard«, i Bestyrelsen for Brørup Sparekasse og for A/S Houborg Plan-tage.

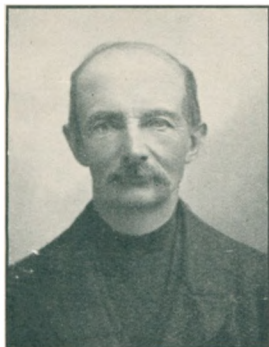
P. Nielsen gjorde et stort Arbejde for Plantningssagen og var i det hele taget en Mand, der betød meget for sit Sogn og sin Egn. Desværre blev hans Virksomhed som Repræsentant kun af meget kort Varighed, idet han afgik ved Døden allerede i 1928.

Derefter valgtes den nuværende Repræsentant, Gaardejer *Hans Klausen* af Nyby i Læborg. Klausen er født i Nyby i Læborg den 29. December 1884. Efter som ung at have opholdt sig forskellige Steder, bl. a. paa Fyn i 4 Aar, var han Uddeler i Nyby Brugsforening fra 1908 til 1920, da han købte den Gaard i Nyby, som han fremdeles ejer og driver. Klausen har i 8 Aar været Medlem af og Formand for Læborg Sogneraad, er Regnskabsfører for Nyby Brugsforening, er i Bestyrelsen for Brørup Andelsmejeri og Brørup Sparekasse, i Repræsentant-skabet for Brørup Bank samt i Bestyrelsen for forskellige andre lokale For- eninger og Sammenslutninger.

10. REPRÆSENTANTER I RIBE HERRED

I en lang Aarrække, fra 1886 til 1928, var Gaardejer *Lambert Hansen* af St. Darum Kreditforenings Repræ- sentant for Ribe Herred. Lambert Hansen var født 24. December 1846 i Darum, hvor baade hans Faders og Moders Slægt har hørt hjemme langt tilbage i Tiden.⁶⁶ I 1882 overtog han sin Fødegaard. Lambert Hansen var en sjælden Mand. Der har næppe før eller siden i Kreditfor- eningens Repræsentantskab siddet en Mand, som man har set op til i den Grad som til Lambert Hansen, og dette skyldtes i lige Grad hans Indsigt, hans Ret- skaffenhed, hans Samvittighedsfuldhed og hans store Uegennyttighed. Der var intetsomhelst glimrende ved ham, af Ydre var han uanselig, temmelig mager og af Væsen yderst stilfærdig. Aldrig søgte han at trænge sig selv frem. Tvært imod, efter hvad indviede har villet paastaa, skyldtes det udelukkende hans egen Modstand, at han ikke i 1896 blev valgt ind i Kreditforeningens Direktion. Heltigennem ægte og trofast var han som faa. Han havde aldrig gaaet i anden Skole end Børneskolen, men han havde læst overordentlig meget, og ikke mange Bønder i Danmark har siddet inde med saadan Kundskab og Indsigt som han, ligesom han ogsaa skrev ualmindelig godt for sig. Han yndede og brugte altid den Retskrivning, der er opkaldt efter R. Kr. Rask og N. M. Petersen (den

Lambert Hansen

»nydanske«).⁶⁷ Lambert Hansen fik at gøre med mange Ting i sine Dage, saa mange, at det ikke her kan opregnes,⁶⁸ men i alle Ting, han fik med at gøre, lagde han et overordentlig stort, flittigt og trofast Arbejde. Han var ikke af dem, man kunde løbe rundt med; der er sagt om ham, at naar man talte med ham, fik man undertiden det Indtryk,

N. P. Nielsen

at han kunde se lige igennem en og læse alt, hvad man tænkte.

Da der i 1911 var Fest paa Askov Højskole i Anledning af, at Videnskabsmanden og Præsten Dr. phil. H. F. Feilberg fyldte 80 Aar, var Lambert Hansen selvfølgelig med; han havde haft Feilberg til Præst i 16 Aar, og de satte hinanden højt.⁶⁹ Der var ved den Lejlighed mødt mange fremragende og berømte Folk fra Ind- og Udland, som holdt mange udmærkede Taler, men der er sagt, at de jævne Ord, der blev udtalt af Lambert Hansen, dog maaske var dem, der gjorde det stærkeste Indtryk.

Foruden at Lambert Hansen var Foreningens Repræsentant, blev han i 1898 valgt til Revisor. Paa Grund af sin høje Alder og nogen Tunghørighed fra traadte han som Repræsentant i 1928, men fortsatte endnu i 2 Aar som Revisor. Da han i 1930 ogsaa afgav dette Hverv, fik han ved en Festlighed i Kreditforeningen som en Hædersbevisning og Paaskønnelse af sin enestaaende og uegennyttige Virksomhed i Kreditforeningens Tjeneste overrakt et Pengebeløb paa 1000 Kr. Men lige til sin Død, 26 Maj 1935, vedblev Lambert Hansen sit Arbejde som Formand og Forretningsfører for Ribe Amts Plejehjemsforening. Dette Arbejde, som han udførte gennem ikke mindre end 55 Aar, havde i særlig Grad hans Interesse og Kærlighed, og han har oprettet et Legat til Fordel for Foreningen.

Til Lambert Hansens Efterfølger som Repræsentant valgtes 1928 Gaardejer N. P. Nielsen af Puggaard i Jernved Sogn. N. P. Nielsen, der er født paa Plougstrup Søndergaard i Jernved den 6. August 1865, kom i Efteraaret 1882 paa Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole og blev uddannet som Mejerist. Var derefter i 10 Aar ved Mejerivæsenet, først som Medhjælper, senere som Mejeribestyrelsesmedlem, dels i Broballe paa Als og dels paa Sdr. Farup Mejeri ved Ribe. Overtog 1892 Hustruens Fødegaard, Puggaard i Jernved Sogn, men har dog ogsaa efter den Tid haft nogen Tilknytning til Mejeribruget, idet han i 1900—07 var Formand for Bøel Mejeri og senere for Jernved Mejeri fra dettes Opførelse i 1909 til 1928.

I I. REPRÆSENTANTER I SØNDERJYLLAND

I Sønderjylland findes efter Genforeningen 3 Repræsentantkredse, der benævnes Haderslev vestre Kreds (det tidligere Haderslev Vesteramt), Tønder 1. Kreds (den vestlige Del af Tønder Amt) og Tønder 2. Kreds (den østlige Del).

Haderslev vestre Kreds.

Kredsens Repræsentant fra Genforeningen i 1920 og indtil sin Død i Begyndelsen af 1931 var Gaardejer *H. D. Kloppenborg-Skrumsager* af Bejstrupgaard i Københoved, Skrave Sogn. At han blev Kreditforeningens Repræsentant var naturligt, baade paa Grund af den anselige Position, han indtog blandt de danske Sønderjyder, og fordi han havde været meget virksom for at faa Kreditforeningens Udlaansomraade udvidet til det genforenede Omraade, se foran Side 47. Kloppenborg-Skrumsager var født 2. Juli 1868 og overtog i 1893 den mødrene Gaard. Hans politiske Virksomhed som Medlem af den preussiske Landdag og senere som dansk Landstingsmand turde være saa vel kendt, at det vil være overflødigt her at omtale den nærmere. At han ikke var nogen almindelig Personlighed, herom vidner vel ogsaa hans Skuespil, »Landeværn«, der udkom 1923 og opførtes i lang Tid i København saavel som rundt omkring i Landet, og som foruden ved værdifuldt Indhold udmærkede sig ved slet ikke at have noget dilettantisk Præg.

Indenfor Kreditforeningens Repræsentantskab var Kloppenborg-Skrumsager vel set og anset, og man fik det Indtryk, at han ogsaa med Glæde og Interesse deltog i Møder og Forhandlinger. I 1927 blev han valgt til Næstformand og i 1929 til Formand. Men allerede i 1931 afgik han ved Døden efter kort Tids foregaaende Sygdom, en heftig Lungebetændelse.

Derefter valgtes til Repræsentant Gaardejer *Hans S. Jensen*, Tornumgaard, Lintrup Sogn.

Hans S. Jensen er født 13. Juni 1878 i Jægerup ved Vojens. Faderen havde

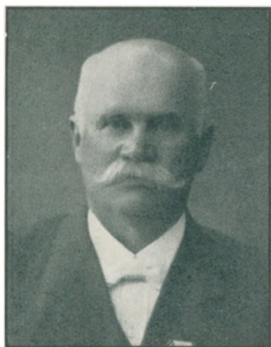

Kloppenborg-Skrumsager

en Landejendom og var noget af en Foregangsmand, stærkt optaget af alt, hvad der paa den Tid var nyt indenfor Landbruget, saasom Frøavl og Roedyrkning, ligesom ogsaa Plantnings- og Hedeopdyrkningsagen havde hans varme Interesse. Efter endt Skolegang besøgte Hans S. Jensen Efterskole, Højskole og Landbrugsskole, aftjente i 2 Aar

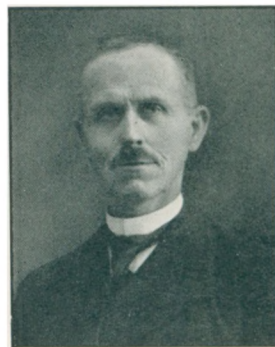

Hans S. Jensen

A. M. Lund

sin Værnepligt i Rendsborg og havde derefter forskellige Pladser paa Als og i Sundevad, sidst Bestyrerpladser i Øster Terp og i Raast. I 1906 købte han Tornumgaard, et Led i den Kæde af Gaardkøb, der fandt Sted med Hjælp af Midler fra danske Kilder og med det Formaal at sætte unge Mænd i Stand til at er-

Karsten Outzen

bevare disse paa danske Hænder. 1914—17 maatte Hans S. Jensen deltage i Verdenskrigen, men kom uskadt hjem herfra et Aar før dens Afslutning.

Hans S. Jensen er for Tiden Repræsentantskabets Næstformand. Har endvidere i 25 Aar været Medlem af Den nordslesvigske Landboforenings Bestyrelse og i en Periode, indtil Rødding Andelsslagteri blev bygget, Bestyrelsesmedlem i Esbjerg Andelsslagteri. Er Formand for Fællesledelsen for Avlen af hollandsk Malkekælvæg, Formand for Hygum og Omegns Plantningsforening, Medlem af Hovedbestyrelsen for Grænseforeningen samt af Bestyrelsen for Haderslev Vesteramts Grænseforening.

Tønder 1. Kreds (den vestlige Del af Tønder Amt).

Gaardejer *Anton Marius Lund* af S. Sejerslev i Emmerlev Sogn har været Repræsentant for denne Kreds siden Genforeningen. A. M. Lund er født 2. Juni 1874 i Rejsby, Ballum Sogn. Han var Elev paa Dalum Landbrugsskole 1889—90, paa Malling Landbrugsskole 1890—92 og paa Testrup Højskole 1894. Blev Gaardejer i Sdr. Sejerslev 1898. Formand for Højtoft Mejeri fra 1912. Gjorde under Verdenskrigen tysk Krigstjeneste i Rusland fra 1. November 1915 til 1. Juli 1917. Var under den internationale Kommissions Forvaltning Amtsforstander for Emmerlev Amtsdistrikt. Sogneraadsformand 1920—1929, Medlem af Tønder Amtsraad 1920—35, R. af Dbg. 1924.

Tønder 2. Kreds (den østlige Del af Tønder Amt).

Gaardejer *Karsten Outzen* i Ellum, Løgumkloster Landsogn, har været Repræsentant for denne Kreds siden Genforeningen. Outzen er født i Ellum 16. Decbr. 1868 paa den Gaard, der har været i hans og hans Slægts Eje siden 1856. Faderen døde, da han var 10 Aar gammel. Da han blev konfirmeret, vilde han gerne have studeret, men det kunde der ikke være Tale om; han var eneste Barn, og det blev anset for en Selvfølge, at han skulde have Gaarden og fortsætte Slægtens Gerning. Dette havde været Faderens bestemte Ønske, og Moderen holdt lige saa bestemt paa det samme. Der blev ikke en Gang Lejlighed til

at komme paa Højskole, hvilket forøvrigt heller ikke var almindeligt paa Egnen dengang; derimod var han ude en Tid paa en større Gaard længere østpaa, det mente Moderen var meget mere praktisk. Senere kom 2 Aars Soldatertjeneste som Gardist i Berlin. I 1895 blev Outzen gift og overtog Gaarden. I de kommende Aar gik Tiderne jævnt og støt fremad, men samtidig blev den nationale Kamp haardere og haardere. Baade Outzen og hans Hustru var med Liv og Sjæl med i den. Outzen var i Tilsynsraadet for den tidligere S. 42 omtalte »Nordslesvigsk Kreditforening«. Da kort før Genforeningen det Spørgsmaal opstod, om man skulde faa en ny særlig Kreditforening for Sønderjylland efter dansk Mønster, eller om man skulde søge Tilslutning til den fra tidligere Tider kendte vest- og sønderjydske Kreditforening, da holdt Outzen paa det sidstnævnte ud fra den Betragtning, at nu gjaldt det om at opnaa saa nær Tilslutning som muligt til »vort gamle Land« og saa vidt muligt undgaa særslesvigske Bestræbelser. Hvorledes Forholdene siden udviklede sig er bekendt. Outzen har nu været Repræsentant i Foreningen i 15 Aar uden Modkandidat.

FORENINGENS REVISORER

Gennem en lang Aarrække sad de 2 Mænd, Sagfører, Kancelliraad *H. C. Cramer* af Ringkøbing og Gaardejer *Lambert Hansen* af Darum, sammen i Revisionen. Førstnævnte var Revisor fra 1901 til 1915, sidstnævnte fra 1898 til 1930.

Kancelliraad Cramer var født i Vorbasse Præstegaard 1846, gik i Aalborg Katedralskole, tog 1867 dansk juridisk Eksamen, var i 20 Aar til 1887 Herredsfuldmægtig i Skjern og i 13 Aar til 1900 By- og Herredsfuldmægtig i Ringkøbing, hvorefter han var Sagfører i Ringkøbing og Direktør for Ringkøbing og Omegns Sparekasse. Levede i de senere Aar i København, hvor han i 1935 er afgaaet ved Døden. Kancelliraad Cramer var en baade meget anset og afholdt Mand. I mangfoldige Aar gjorde han et stort Arbejde for Ringkøbing Amts Plejehjemsforening, ligesom hans Kollega Lambert Hansen gjorde i Ribe Amt.

Om Lambert Hansen og hans enestaaende Virksomhed i Kreditforeningens Tjeneste, baade som Repræsentant og Revisor, er allerede talt i det foregaaende, hvorfor vi denne Gang maa indskrænke os til at henvise dertil (se Side 149).

Til Revisor i Stedet for Kancelliraad Cramer valgtes 1915 daværende Direktør i Ringkøbing Bank *D. Knudsen*. Bankdirektør Knudsen, der er født 1881, havde lært Handelen, tog afsluttende Eksamen fra Niels Brocks Handelshøjskole og erhvervede sig derefter Vekselmæglerbestalling, som han dog depone-rede, da han blev Bankdirektør. Direktør Knudsen fratraadte som Revisor i 1918, da han fraflyttede Ringkøbing, og er nu Direktør for Handels- og Landbrugsbanken i Hjørring.

I Stedet for Bankdirektør Knudsen valgtes i 1918 til Revisor Amtsradssekretær og Skolefondskasserer cand. jur. *G. la Cour*. Født 15. Oktober 1882 i Skanderborg, Student 1901 fra Odense, cand. jur. 1907, Borgmesterfuldmægtig i Esbjerg 1907—09, Fuldmægtig ved Gørding-Malt Herreder 1909—11 og ved Andst-Slavgs-Jerlev Herreder 1911—13, kom 1913 til Ringkøbing som Amtsradssekretær, Amtsfuldmægtig, Skolefondskasserer og Skoleraadssekretær. Er tillige Forligskommissær i Ringkøbing og Revisor for Ringkøbing Bank.

I 1933 ønskede la Cour at fratræde som Revisor, og Repræsentantskabet bestemte sig da til at vælge en statsautoriseret Revisor. Og Valget har næppe været vanskeligt. Statsautoriseret Revisor *M. Glytting* af Aarhus havde i den senere Tid ydet Kreditforeningen værdifuld Bistand ved en Omlægning og Modernisering af hele Bogføringen og Regnskabsvæsenet; det var da kun naturligt, at man nu knyttede ham til Foreningen som Revisor.

Statsautoriseret Revisor Marius Glytting er født i Nordby paa Fanø 8. April 1896, han erholdt Bestalling som statsautoriseret Revisor 28. August 1923 og har drevet selvstændig Virksomhed siden 1. Oktober 1923.

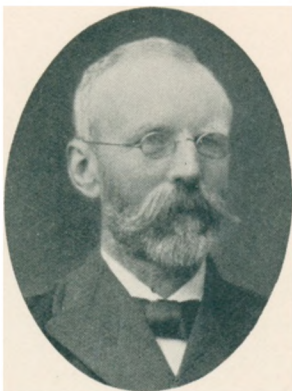
I Stedet for Lambert Hansen valgtes i 1930 til Revisor Gaardejer J. M. Jensen af Snejbjerg, der tillige var og er Medlem af Kreditforeningens Repræsentantskab. Som Følge heraf findes han allerede omtalt i det foregaaende, se foran Side 135.

KONTORPERSONALET

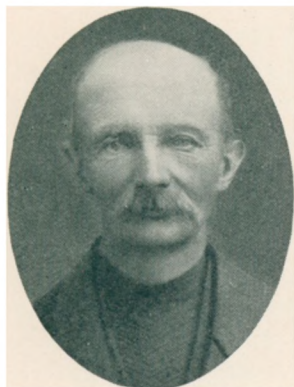
Kreditforeningens Kontorpersonale er i de sidste 25 Aar forøget meget stærkt. Dette har været en nødvendig Følge af Foreningens uhyre Vækst, og i Kriseaarene kom hertil, at de mange Kriselove og Kriseforanstaltninger medførte et uhyre Arbejde, hvilket til Tider ogsaa nødvendiggjorde Anvendelsen af midlertidig Assistance i ret stort Omfang.

En ikke ringe Forandring er sket derved, at man i de senere Aar lader mere og mere af Arbejdet udføre paa elektriske Kontormaskiner. Den første Begyndelse hertil skete, da Direktionen den 28. August 1914 gik med til Anskaffelsen af en elektrisk drevet Additionsmaskine med 9 Rækker Tangenter, forsynet med Duplextæller og automatisk bevægelig Vogn, for 2800 Kr. Denne Maskine blev i lange Tider anset for et rent Vidunder, hvorfor den ofte blev forevist for besøgende, der regelmæssig blev højlig imponerede over, hvad den kunde præstere. Nu har man saadanne og endnu mere komplicerede Maskiner i saa stort Antal, at næppe nogen anden Kreditforening i Øjeblikket er saa langt fremme i saa Henseende.

Personalets Lønnings- og Pensionsforhold er undergaaet betydelige Forandringer. I 1. Del af dette Skrift er omtalt, at det omsider var lykkedes at faa til-

H. C. Cramer

Lambert Hansen

D. Knudsen

Revisorer
1910—1935

G. la Cour

J. M. Jensen

M. Glytting

vejbragt et Lønregulativ med faste Regler for, hvad de forskellige Klasser af Kontorarbejdere og Bude kunde opnaa i Løn, og der udtales, at dette Reglement vel maa antages at ville vedblive at være gældende for lange Tider. Det skulde imidlertid gaa anderledes. Der kom en Verdenskrig, og der kom en Dyr-tid med Prisstigninger saa voldsomme, at ingen havde kunnet tænke sig Muligheden deraf. Naar det hedder i Herm. Møllers Bog om Østifternes Kreditforening, at i Krigsperioden var Lønforhøjelse saa godt som et staaende Punkt paa Dagsordenen for Repræsentantskabsmøderne, ikke sjælden til Irritation for dettes Medlemmer, hvad man ikke kan undre sig over,⁷⁰ saa kunde noget lignende vel ogsaa nok siges om Forholdene her. En lang Tid søgte man ved at yde Brændselshjælp, Børnetillæg o. lign. at mildne Forholdene, men omsider, da Statens Tjenestemænd gennem Lovgivningen og Arbejderne gennem Overenskomster havde opnaaet Lønningsforbedringer, kom Turen ogsaa til Kreditforeningens Kontorfunktionærer. En meget væsentlig Del af disses Vederlag blev dog gjort afhængig af Konjunkturerne og er som Følge heraf forlængst igen bortfaldet.

Angaaende Pensioneringen er i 1. Del af dette Skrift oplyst, at Kontorpersonalet og Bude i Aaret 1900 selv oprettede en privat Understøttelseskasse. Udover, hvad der kunde udredes af den, havde Funktionærerne ingen Adgang til Pension, før Repræsentantskabet i 1916 vedtog et Pensionsreglement i Lighed med, hvad der er gældende i de fleste andre lignende Institutioner. Samtidig med at dette traadte i Kraft, oprettedes en Pensionsfond, som fik overdraget den af den tidligere Understøttelseskasse opsparede Kapital godt 60.000 Kr., og som iøvrigt skulde opretholdes ved Bidrag af saavel Funktionærerne som Kreditforeningen, men da det paa Forhaand var fastsat, hvad der skulde ydes i Pension, og hvad Funktionærerne skulde bidrage hertil, er det klart, at dette var ensbetydende med, at hvad der eventuelt kom til at mangle, maatte udredes af Kreditforeningen. Indtil 1926 kunde Pensionsbyrderne klares af Pensionsfondens ordinære Indtægt, dens Formue voksede endog til 108.000 Kr., men saa begyndte Udviklingen af gaa den anden Vej, hvorfor Repræsentantskabet i Erkendelsen af, at det vilde være uforsvarligt at opbruge Fondens Formue, den 23. April 1926 vedtog, at der hvert Aar af Kreditforeningen skulde ydes Fondens et saa stort ekstraordinært Tilskud, som maatte udkræves for, at Fondens Formue ikke skulde gaa ned under 100.000 Kr. Efter den ny Lov om Tilsyn med private Pensionskasser vil dette næppe blive anset for tilstrækkeligt; det vil rimeligvis i Fremtiden blive nødvendigt at ordne Pensioneringen gennem Forsikring.

I 1. Del af dette Skrift er omtalt, at saavel Kontorarbejdet som Personalet var fordelt paa 3 Kontorer:

- Ekspeditionskontoret under den administrerende Direktørs umiddelbare Ledelse,
- Bogholderkontoret under Ledelse af Bogholderen og
- Kassererkontoret under Ledelse af Kassereren.

I Erkendelsen af, at det ikke med nogen Rimelighed kunde forlanges, at den administrerende Direktør tillige skulde fungere som Kontorchef for Ekspeditionskontoret, vedtog Repræsentantskabet den 11. Maj 1928, at der skulde ansættes en særlig Kontorchef for Ekspeditionskontoret, og samtidig vedtoges, at Bogholder og Kasserer ligeledes fremtidig skulde benævnes Kontorchefer, hvilken Betegnelse hidtil ikke havde været officielt anvendt her i Kreditforeningen. De 3 Kontorchefer skulde være ligestillede og ligelønnede.

Nedenstaaende Oplysninger angaaende det fast ansatte Kontorpersonale er det fundet mest hensigtsmæssigt at ordne saaledes, at først omtales de Funktionærer, der for 25 Aar siden var i Foreningens Tjeneste (jfr. 1. Del af dette Skrift). Det vil ses, at der ikke er en eneste af disse, der endnu er i Foreningens Tjeneste. Derefter kommer forskellige, der en kortere eller længere Tid i de sidste 25 Aar har været i Foreningens Tjeneste, men ikke længere er det, og endelig samtlige de nuværende Kontorfunktionærer.

1. Kontorfunktionærer, som i 1910 var i Foreningens Tjeneste:

a) i Ekspeditionskontoret:

F. Hansen, exam. jur., Fuldmægtig, f. 1850, ansat 1. Oktober 1878, død Juleaften 1913.

Sagfører *Chr. Troensegaard*, Fuldmægtig, f. 1864, ansat 1. April 1894, valgtes 10. Juni 1914 til Foreningens administrerende Direktør og findes derfor nærmere omtalt foran. Afsked med Pension 1. December 1932, død 9. November 1934.

E. Petersen, exam. jur., Fuldmægtig, f. 1854, ansat 1. Maj 1880, Afsked med Pension 1. Juni 1925, død 21. Juli 1934.

Sagfører *K. Holt*, Fuldmægtig, f. 1885, ansat 1. Oktober 1909, afgik 1. Juli 1920 for at drive Sagførervirksomhed i Ringkøbing, hvad han fremdeles gør.

J. Tang Harpøth, Kontorist, f. 1858, ansat 1. Januar 1908, Afsked med Pension 1. Januar 1928, død 31. Juli 1929.

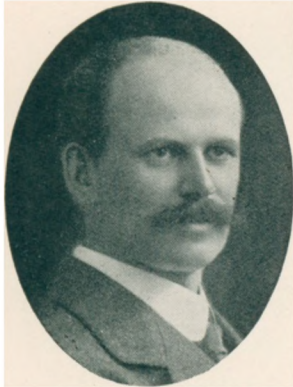
b) i Kassererkontoret:

Kassereren, *Janus Carl Nielsen*, f. 1851, ansat 1. November 1880, Kasserer 1. Februar 1905, Afsked med Pension 1. November 1925, død 6. August 1930.

J. Høy, Assistent, f. 1875, ansat 1. Oktober 1906, udvandrede til Amerika i Marts 1911, død 1927 i Hollywood, Californien.

c) i Bogholderkontoret:

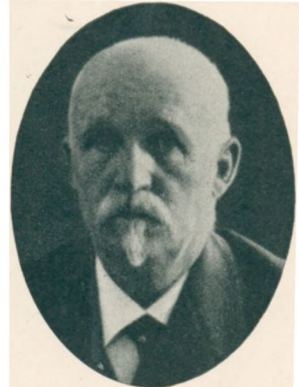
Bogholderen, Sagfører *J. B. Krarup*, f. 1847, ansat 25. April 1874, Afsked med Pension 1. April 1918, fik ved sin Afgang bevilget en ekstraordinær Udbetaling som Paaskønnelse af hans Tjeneste gennem 44 Aar. Lever nu i København. Findes nærmere omtalt i 1. Del af dette Skrift S. 128.

F. K. Erlang

J. Krarup

J. C. Nielsen

**Kontorchefer
1910—1935**

O. Skjødsholm

K. P. Knudsen

O. Tüchsen

Sagfører *F. K. Erlang*, f. 1876, ansat som Fuldmægtig 1. August 1906, Bogholder (Kontorchef) fra 1. April 1918, Afsked med Pension fra 1. Januar 1934. Har forfattet nærværende Skrift (ogsaa sammes 1. Del).

C. Gravesen, Fuldmægtig, f. 1855, ansat 1. Oktober 1869, Fuldmægtig 1. Oktober 1885, Afsked med Pension 1. Oktober 1925, død 28. Maj 1933.

Chr. Høxbro, Assistent, f. 1846, ansat 21. Januar 1880, død 31. Juli 1924.

P. Jensen, Fuldmægtig, f. 1868, ansat 1. Juni 1892, Fuldmægtig 4. April 1919, Afsked med Pension 1. Januar 1934.

C. F. Bech, Fuldmægtig, f. 1870, ansat 1. Januar 1900, Fuldmægtig i Kassererkontoret 1. Marts 1925, Afsked med Pension 1. Maj 1935, død 21. Juli 1935.

d) *Kontorbudene:*

Lars Kirk, f. 1854, ansat 1885, død 19. Juni 1923.

Niels P. Pedersen, f. 1855, ansat 1885, Afsked med Pension 1. Januar 1926.

2. *Følgende har i en længere eller kortere Tid i de sidste 25 Aar været ansat i Foreningens Tjeneste, men er det ikke længere:*

a) *i Ekspeditionskontoret:*

Sagfører *Peter Holm*, f. 1869, var som ganske ung en Tid ansat paa Foreningens Kontor, derefter i adskillige Aar Sagfører, men blev 1. Juni 1914 ansat paany som Fuldmægtig; død 20. Juni 1924.

Eduard Petersen, exam. jur., f. 1887, var ansat som Fuldmægtig 1914—19, er nu administrerende Direktør for Grundejernes Hypotekforening i København.

Sigurd Braae, f. 1891, var Kontorist og Assistent 1914—19, er nu ansat i Den sjællandske Bondestands Sparekasse, København.

A. E. Mandrup, f. 1894, Assistent 1920—24, er saa vidt vides nu Sagfører-fuldmægtig.

J. F. Mansfeld Boe, exam. jur., var Assistent 1928—34, er nu Bogholder i Lyngby Kommunes tekniske Afdeling.

Frøken *Gudrun Clausen-Bagge*, f. 1907, var ansat som Kontorist og Assistent 1926—31, afgik for at indgaa Ægteskab.

Vilh. Hartsvigsen, f. 1902, var Assistent 1929—34, er nu ansat i Østifternes Husmandskreditforening, København.

Frøken *Christiane Flytkjær*, f. 1908, var Kontorist 1929—30, afgik for at indgaa Ægteskab.

Chr. Sørensen, f. 1910, Assistent 1931—34, afgik paa Grund af Uddannelse (til exam. jur.) og Soldatertjeneste.

b) *i Kassererkontoret:*

A. J. Silbye, f. 1886, var Assistent 1911—18, blev 1918 ansat i Privatbanken i København.

c) *i Bogholderkontoret:*

Johannes Petersen, Kontorist, f. 1892, ansat 1912, død 1915 under Militær-tjeneste.

P. R. Bech Christensen, f. 1895, Kontorist og Assistent 1916—20, nu Bogholder i Vanløse-Rødovre Bank.

E. Rosenlund, f. 1891, Assistent 1917—20, nu Fuldmægtig i Sønderjyllands Kreditforening, Haderslev.

Thorvald Mortensen, f. 1897, Kontorist 1918—20, nu ansat paa et Kommunekontor i Nordsjælland.

Johannes Christensen, f. 1899, Kontorist 1921—22, senere Radiotelegrafist, nu Farmer i U. S. A.

Frk. *Ellen Margrethe Petersen*, Kontorist og Assistent 1928—34, afgik for at indgaa Ægteskab.

d) *Kontorbud:*

A. Stampe, f. 1877, ansat 1. Oktober 1913 (var først en Tid Fyrbøder), Afsked med Pension 1. Maj 1935.

3. *Foreningens nuværende fast ansatte Kontorfunktionærer.*a) *i Ekspeditionskontoret:*

Kontorchef: *O. Tüchsen*, exam. jur., f. 1889, ansat 1. Januar 1919, Kontorchef 11. Maj 1928.

Johannes Nielsen, exam. jur., Fuldmægtig, f. 1893, ansat 1. Maj 1920.

Halvor Christensen, exam. jur., Fuldmægtig, f. 1893, Assistent 15. Juli 1919 til 1. Maj 1920, derefter Politifuldmægtig i Ribe, ansat paany 15. April 1921 som Fuldmægtig.

K. Aatorp, exam. jur., Fuldmægtig, f. 1886, ansat 1. Januar 1922.

Juul Nielsen, exam. jur., Fuldmægtig, f. 1899, ansat 1. November 1925, Fuldmægtig 1. Juni 1927.

Holger Jensen, cand. jur., Fuldmægtig, f. 1897, ansat 18. Juni 1927, Fuldmægtig 1. August 1928.

Frk. *Ellen Berthelsen*, Assistent, f. 1894, ansat 12. Marts 1919.

V. Petersen, Assistent, f. 1892, ansat 27. Juni 1921.

Fru *Astrid Høy*, Assistent, f. 1877, ansat 1. April 1918.

J. O. Eichner, Assistent, f. 1896, ansat 1. April 1921.

C. B. Christensen, Assistent, f. 1902, ansat 1. Februar 1926.

G. Jensen, Assistent, f. 1908, ansat 7. November 1931.

Frk. *M. Petersen*, Stenograf, f. 1906, ansat 1. November 1933.

C. Munk Jensen, Assistent, f. 1909, ansat 1. Juni 1934.

P. Møller, Assistent, f. 1911, ansat 1. Juni 1934.

G. Frandsen, Assistent, f. 1914, ansat 1. Juli 1931.

b) *i Kassererkontoret:*

Kontorchef: *K. P. Knudsen*, f. 1884, ansat 1. November 1913, Fuldmægtig
 1. April 1919, Kasserer (Kontorchef) 1. November 1925.
Th. Andersen, Assistent, f. 1896, ansat 1. Maj 1921.
Chr. Christensen, Assistent, f. 1902, ansat 20. Marts 1933.

c) *i Bogholderkontoret:*

Kontorchef: *O. Skjødsholm*, f. 1891, ansat 15. Juni 1933.
Eli Kjær, Fuldmægtig, f. 1886, ansat 4. Maj 1920, Fuldmægtig 1. November
 1925.
K. Risdal, Fuldmægtig, f. 1901, ansat 1. November 1922, Fuldmægtig 1. Ja-
 nuar 1934.
J. Gade Kjærgaard, Assistent, f. 1895, ansat 1. Maj 1919.
Fru Johanne Poulsen, Assistent, f. 1893, ansat 1. April 1920.
C. Rostgaard, Assistent, f. 1906, ansat 1. Oktober 1933.
Axel Jensen, Assistent, f. 1903, ansat 1. November 1925.
J. Korsgaard, Assistent, f. 1901, ansat 1. August 1928.
Nicolaj Sundeved, Assistent, f. 1897, ansat 1. April 1928.
Fru Ingrid Andresen, Assistent, f. 1894, ansat 1. November 1925.
A. Jeppesen, Assistent, f. 1902, ansat 5. Maj 1932.
A. Bojsen, Assistent, f. 1909, ansat 1. Februar 1934.
Frk. Clara Lindholt, Assistent, f. 1901, ansat 1. November 1930.
G. Bundsgaard, Assistent, f. 1904, ansat 20. Marts 1933.
Elbæk Petersen, Assistent, f. 1912, ansat 1. Februar 1934.
W. Sørensen, Assistent, f. 1911, ansat 26. November 1932.
P. Sørensen, Assistent, f. 1905, ansat 26. November 1932.
Fru M. Bundsgaard, Stenograf, f. 1908, ansat 1. Januar 1934.
Frk. Grethe Kjærulf Møller, Stenograf, f. 1912, ansat 22. Juli 1933.
Frk. G. Jørgensen, Assistent, f. 1911, ansat 22. Marts 1933.
Frk. A. Ring, Assistent, f. 1916, ansat 22. April 1933.
Frk. V. Kjærulf Møller, Assistent, f. 1914, ansat 15. April 1934.

STATISTIK

OVERSIGT OVER KREDITFORE-

NINGENS UDVIKLING 1910—34

Regnskabsaar	I Regnskabsaaret						Ved Regnskabsaarets Slutning		
	tilkommet			fragaet			Antal Laan		
	Hovedstol			Hovedstol					
Kr.	Ø.		Kr.	Ø.		Kr.	Ø.		
1910.....	1622	13.125.800	»	1063	4.559.000	»	15074	126.557.400	»
1911.....	1488	12.512.600	»	826	4.377.000	»	15736	134.693.000	»
1912.....	1928	16.206.800	»	930	5.049.800	»	16734	145.850.000	»
1913.....	1925	14.159.500	»	800	3.695.800	»	17859	156.313.700	»
1914.....	1438	10.182.700	»	503	1.336.500	»	18794	165.159.900	»
1915.....	926	6.786.000	»	487	1.918.100	»	19233	170.027.800	»
1916.....	996	9.336.100	»	762	3.957.100	»	19467	175.406.800	»
1917.....	1477	13.388.200	»	941	3.670.100	»	20003	185.124.900	»
1918.....	809	7.809.900	»	924	5.354.700	»	19888	187.580.100	»
1919.....	703	8.260.800	»	739	3.880.500	»	19852	191.960.400	»
1920.....	702	11.077.500	»	479	1.623.700	»	20075	201.414.200	»
1921.....	1563	26.059.200	»	755	1.474.900	»	20883	225.998.500	»
1922.....	2715	32.783.800	»	1640	2.423.400	»	21958	256.358.500	»
1923.....	3014	38.098.100	»	1915	3.229.500	»	23057	291.227.500	»
1924.....	618	9.679.900	»	239	2.089.800	»	23436	298.817.600	»
1925.....	727	10.803.200	»	279	2.648.000	»	23884	306.972.800	»
1926.....	1170	18.755.500	»	395	4.032.800	»	24659	321.695.500	»
1927.....	1080	15.441.400	»	441	3.747.800	»	25298	333.389.100	»
1928.....	1701	24.440.300	»	713	5.995.000	»	26286	351.834.400	»
1929.....	1451	22.513.200	»	613	6.109.400	»	27124	368.238.200	»
1930.....	1822	33.146.200	»	814	7.072.400	»	28132	394.312.000	»
1931.....	1392	24.413.300	»	582	6.582.600	»	28942	412.142.700	»
1932.....	168	2.187.700	»	279	3.715.800	»	28818	410.614.600	»
1933.....	21	68.000	»	203	10.443.400	»	28636	400.239.200	»
1934.....	7587	153.080.800	»	9584	155.203.600	»	26639	398.116.400	»

I Rubrikken »Antal ny Laan« er ikke medregnet Tillægslaane, der jo ikke bevirker nogen Forøgelse af Antallet af Laan eller Interessenter.

I Regnskaberne 1901—1932 findes foruden Reservefonden en særlig Driftsfond for Panter under Realisation og overtagne Panter, siden 1924 kaldet Drifts- og Delkrederefonden, hvortil efterhaanden fra Reservefondene var overført ialt 2.000.000 Kr. I 1932 ophævede man denne Fond, og de enkelte Seriers Andele i den blev tilbageført til Reservefondene.

Som Afgang i Hovedstol er ogsaa medregnet den Afgang, der i 1933 og 1934 er blevet en Følge af Laans Omskrivning til ny Hovedstol i Henhold til Lov Nr. 141 af 29. April 1933, se foran S. 102, og »Hovedstol ved Regnskabsaarets

I Regnskabsaaret er der afdraget paa Restgælden				Ved Regnskabsaarets Slutning					
ordinært		ekstraordinært		Restgæld iflg. samtlige Laan		Kasseobligationer cirkulerende mod Foreningen		Reservefond	
Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
867.663	45	4.052.466	15	117.820.489	26	117.809.400	»	6.483.722	10
906.568	88	3.870.796	86	125.555.723	52	125.494.000	»	6.996.881	71
957.719	34	4.552.808	68	136.251.995	50	136.144.000	»	7.602.118	34
1.023.109	63	3.389.176	39	145.999.209	48	145.843.700	»	8.125.061	08
1.096.634	69	1.211.483	48	153.873.791	31	153.681.600	»	8.506.148	97
1.157.282	73	1.612.716	38	157.889.792	20	157.690.600	»	9.031.022	33
1.186.626	16	3.354.320	47	162.684.945	57	162.489.800	»	9.578.520	93
1.249.508	65	3.211.381	52	171.612.255	40	171.437.000	»	10.196.280	55
1.291.815	98	4.788.474	47	173.341.864	95	173.177.400	»	10.679.866	46
1.331.920	83	3.498.162	09	176.772.582	03	176.601.700	»	10.785.002	70
1.400.112	97	1.441.535	82	185.008.433	24	184.864.500	»	11.345.088	87
1.526.533	53	1.950.734	96	207.590.364	75	207.439.000	»	12.312.820	74
1.697.248	57	2.131.218	54	236.545.697	64	236.437.100	»	14.093.445	15
1.876.058	89	2.792.486	04	269.975.252	71	269.883.900	»	15.079.987	13
2.025.349	44	2.899.844	22	274.729.959	05	274.631.200	»	13.349.260	87
2.143.510	20	2.393.067	17	280.996.581	68	280.916.700	»	14.721.994	76
2.273.607	27	3.618.645	93	293.859.828	48	293.784.400	»	15.853.994	30
2.399.883	55	3.351.100	33	303.550.244	60	303.462.700	»	17.314.097	33
2.579.514	16	6.590.982	11	318.820.048	33	318.710.600	»	17.975.483	52
2.743.850	61	4.566.948	56	334.022.449	16	333.906.000	»	18.987.052	»
2.918.256	78	6.198.816	86	358.051.575	52	357.935.300	»	19.645.267	52
3.115.076	21	5.563.535	44	373.786.263	87	373.650.000	»	18.740.329	01
3.230.901	58	3.244.582	26	369.498.480	03	369.373.500	»	19.166.859	»
3.169.764	84	2.351.388	37	364.045.326	82	363.938.500	»	22.367.312	41
2.615.432	83	141.890.856	84	372.619.837	15	372.433.000	»	23.169.735	77

Slutning« betyder saaledes ny Hovedstol, efter at saadan Omskrivning har fundet Sted. Oplysning om den tilsvarende »Oprindelige Hovedstol«, der stadig kan have nogen Interesse — saaledes skal det solidariske Ansvar samt Administrationsbidrag beregnes i Forhold til Laanets »oprindelige Hovedstol« — maa henvises til den følgende Tavle med Oplysninger om de enkelte Serier og Afdelinger.

Endelig er i 1934 saavel i Afgang som Tilgang medregnet den Overførelse (Konvertering) af Laan fra ældre Serier med Rente 4½ og 5 pCt. til den ny 10. Serie med 4 pCt. Rente, som har fundet Sted i Henhold til Lov Nr. 363 af 16. December 1933 jfr. Lov Nr. 73 af 14. Marts 1934, se foran Side 63.

OPLYSNINGER OM DE ENKELTE

	Terminen, da Udlaanet begyndte	Af Laanene svares aarlig			Udlaanet sluttede	Planmæssig Amortisations-tid
		aarlig Rente (af Laanets Rest)	aarlig Ydelse ialt (af Laanets Hovedstol)	saaledes at Forskellen afskrives som Afdrag efter Fradrag af et Administrationsbidrag stort		
		%	%	%		cirka
1. Serie	11/12 1860	4 1/2	5	1/12	30/9 1873	56 Aar
efter Konverteringerne ... a)		3 1/2	4 1/10	0,08		
2. Serie	11/12 1873	4 1/2	5	1/12	30/9 1878	56 —
efter Konverteringerne ... b)		3 1/2	4 1/10	0,08		
3. Serie	11/12 1878	4 1/2	5	1/12	30/9 1882	56 —
efter Konverteringerne ... c)		3 1/2	4 1/10	0,08		
4. Serie	11/12 1882	4 1/2	5	1/12	30/9 1887	56 —
efter Konverteringerne ... d)		3 1/2	4 1/10	0,08		
5. Serie I	11/12 1887	4	4 1/2	0,10	31/3 1895	64 —
efter Konverteringen ... e)		3 1/2	4	0,10		
5. Serie II	11/12 1887	3 1/2	4	0,10	30/9 1899	70 —
6. Serie I	11/12 1899	4 1/2	5	0,10	31/3 1910	60 —
6. Serie II	11/12 1899	4	4 1/2	0,10	31/3 1917	64 —
6. Serie III	11/12 1899	3 1/2	4	0,10	30/11 1919	70 —
7. Serie I	11/6 1910	4 1/2	5	0,10	15/11 1923	60 Aar
7. Serie II	11/6 1907	4	4 1/2	0,10	15/5 1935	60 —
7. Serie III	11/6 1907	3 1/2	4	0,10	aaben	60 —
8. Serie I	11/12 1923	4 1/2	5	0,10	15/5 1935	60 —
9. Serie	11/12 1927	5	5 9/10	0,10	15/5 1935	44 —
10. Serie	11/12 1933	4	4 1/2	0,10	h)	60 —
1. Serie amort. 110, A	11/12 1885	4	5	0,10	30/9 1888	47 —
1. Serie amort. 110, B	11/12 1888	4	5	0,10	30/9 1899	47 —
2. Serie amort. 110	11/12 1899	4	5	0,10	30/9 1912	47 —
3. Serie amort. 110	11/12 1912	4	5	0,10	31/5 1924	47 —
4. Serie amort. 110	11/6 1924	4	5	0,10	30/11 1930	47 —
5. Serie amort. 110	11/12 1930	4	5	0,10	aaben	47 —

- a) Konverteret i 1887 og 1896, se 1. Del af dette Skrift S. 78 ff. — Seriens sidste Laan indfries 1929, de sidste Kasseobligationer 1928.
- b) Konverteret i 1887 og 1896. — Seriens sidste Laan og Kasseobligationer indfries i 1934.
- c) Konverteret i 1887 og 1895. — Angaaende Reservefonden, se foran Side. 108.
- d) Konverteret i 1887 og 1895.
- e) Konverteret i 1895. — Da Konverteringen af Serierne 1.—4. og 5.¹ medførte, at Amortisationen ikke kunde tilendebringes fuldt ud i det samme Antal Terminer, som hvis Konverteringen ikke havde fundet Sted, blev det ved Ændring af Statutterne bestemt, at hvis Laanene af 1.—4. Serie ikke er helt afviklede i den 112. Termin efter deres Stiftelse og Laanene af 5.¹ ikke i den 128., skal Restbeløbet i nævnte Terminer indbetales tilligemed den sidste halv-aarlige Ydelse.
- f) Med Hensyn til 7. Series Afdelinger II og III er i Statutterne udtrykkelig bestemt, at forsaavidt Laanene ikke er helt afviklede i den 120. Termin efter Stiftelsen, skal Restbeløbet i nævnte Termin indbetales tilligemed den sidste halv-aarlige Ydelse, jfr. herved, hvad der er bemærket i 1. Del af dette Skrift, S. 91—92. Hvis saadant ikke var bestemt, vilde Amortisationen i disse 2 Afdelinger forløbe nøjagtig henholdsvis som i 6. Series Afd. II og III. — Lig-

SERIER OG AFDELINGER

Da Udlaanet sluttede, udgjorde Laanenes		Ifølge sidste Regnskab (pr. 31/12 1934) udgjorde Laanenes			Cirkulerende Kasseobligationer		Seriens Reservefond ifølge sidste Regnskab	
Antal	Hovedstol	Antal	Oprindelige Hovedstol	Hovedstol efter Omskrivning i H. t. Lov Nr. 141 af 29/4 1933	da Udlaanet sluttede	ifølge sidste Regnskab (pr. 31/12 1934)	Kr.	Ø.
1606	6.899.800				6.700.800			
1788	9.365.100				9.267.000			
2778	17.007.300	152	915.000	812.500	16.844.900	156.300	1.156.763	61
2408	13.369.800	223	1.246.500	989.800	13.208.300	270.700	74.753	97
3358	19.390.000	807	6.079.300	5.030.500	19.098.200	3.155.900		
2780	19.858.300	882	8.190.800	6.940.600	19.563.700	4.704.000	1.816.506	31
c. 4500	38.353.400	1767	16.859.400	15.583.600	37.852.700	12.746.300	1.381.182	93
c. 1800	24.065.100	1342	19.038.800	17.546.500	23.219.500	15.632.700	2.017.013	85
c. 75	2.278.200	62	2.106.200	1.966.600	2.186.300	1.787.000	193.436	37
c. 11200	165.456.700	4921	65.009.600	64.316.000	162.152.600	59.745.800	5.530.549	39
1286	30.230.200	1289	30.271.800	30.271.800	28.862.200	28.899.300	1.795.341	88
		60	1.845.600	1.845.600		1.783.900	94.172	50
4002	56.516.800	4002	56.516.800	56.516.800	55.106.200	55.106.200	2.620.031	01
560	9.612.200	560	9.612.200	9.612.200	9.234.500	9.234.500	718.327	61
7471	151.432.200	7471	151.432.200	151.432.200	151.026.300	151.026.300	3.897.971	37
2201	20.839.100				20.557.300			
2221	20.915.600	745	7.690.400	5.768.200	20.205.700	2.117.100	545.298	62
1281	10.421.300	912	8.038.500	6.751.200	9.945.000	4.890.700	507.404	82
776	10.136.200	637	8.792.300	8.252.100	9.613.500	7.338.300	431.931	43
662	12.067.000	646	11.859.300	11.728.300	11.794.800	11.136.000	315.559	61
		161	2.751.900	2.751.900		2.702.000	73.490	49

- nende Bestemmelse findes i Statutterne med Hensyn til 10. Serie, hvis Amortisation ellers vilde forløbe som 6. Serie, Afd. II.
- g) I 8. og 9. Serie havde Lov Nr. 363 af 16. Decbr. 1933 bevirket Standsning af Udlaanet, se foran Side 62.
- h) 10. Serie blev aabnet til udelukkende Brug ved Overførelse (Konvertering) af Laan i Henhold til Lov Nr. 363 af 16. Decbr. 1923, jfr. Lov Nr. 73 af 14. Marts 1934, se foran Side 104. Da Serien ikke er aaben for nyt Udlaan, vil den ikke faa yderligere Tilgang, med mindre Overførelse af Laan i Henhold til nævnte Lov skulde blive genoptaget.
- i) Underafdelingerne A og B af 1. Serie amort. 110 havde hver sin Reservefond, men fælles Kasseobligationsmasse. Underafdeling A er afviklet og udgik af Foreningens Regnskab i 1930, og den til Underafdelingens Udlaan svarende Andel af Seriens Kasseobligationer er indfriet. Mellem Interessenterne i A og B var der iflg. de oprindelige Bestemmelser i Statutterne et vist — ikke direkte, men subsidiært — solidarisk Ansvar, og det maa derfor indrømmes Dr. jur. Sven Clausen (se hans Bog Kreditforeningsforhold I S. 183), at det forsaavidt ikke er korrekt, hvad der herom er bemærket i 1. Del af dette Skrift S. 68, hvad der imidlertid nu kun har rent teoretisk Interesse. — Alle Serierne amort. 110 blev i tidligere Tid, i hvert Fald her i Vestjylland, sædvanlig under et benævnet »4 pCt. Afdelingen«, en Sprogbrug, der ikke var synderlig hensigtsmæssig, hvorfor man i de senere Aar har søgt at komme bort fra den.

KØBERKURSER PAA

(I nogle Tilfælde, hvor saadanne manglede,

KØBENHAVNS BØRS

er Kurserne dog skønsmessig ansatte)

	1. Serie konv.		2. Serie konv.		3. Serie konv.		4. Serie konv.		5. Serie I Hovedafd. konv.		5. Serie II Hovedafd.		6. Serie I Afd. 4 1/2 pCt.	
	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12
1910.....		100		100	97 1/4	97 1/4	96 3/4	96 3/4	94 1/4	94	92	92 1/4	99 3/4	99 3/4
1911.....		100		100	97 1/2	97 1/4	97	97 1/4	94 3/4	94 3/4	93	92 3/4	100 1/2	100 1/4
1912.....		100		100	96 1/4	96 3/4	96 3/4	96 1/2	93 3/4	93 1/4	91 1/2	91 1/2	100	99
1913.....		100		100	96 1/2	96 1/2	96 1/4	96 1/4	92	92 1/2	91 1/4	91 1/2	98 1/2	98 1/4
1914.....		100		100	96 1/2	95	96 1/4		92	91	90 3/4	90	98	94
1915.....		98		98		94			90		89	93 1/2	91	
1916.....		98		98		96			86 3/4		86	95 1/2	94 1/2	
1917.....		98		98		96		87	87 1/4		86	94 1/4	93 1/2	
1918.....		99		99		98 3/4	93 3/4	87 3/4	87		86 1/2	94 1/4	91 1/2	
1919.....		100		100		98 1/2		87 1/4	85 3/4		85 3/4	92 3/4	83 1/2	
1920.....		100		100		98			85		85	80 1/2	83	
1921.....		100		100		97			83 3/4	81 3/4	82	86 1/2	87 1/4	
1922.....		100		100		99		84 1/4	86	82 3/4	86	91 1/4	94 1/2	
1923.....		100		100		98			85		85		88 1/2	
1924.....		100		100		98			85		85	82 1/2	81	
1925.....		100		98		97			85		85	82 1/2	84 3/4	
1926.....		100		99		98			83 1/2		83 1/4	83 1/2	83 3/4	
1927.....		100		99		98	94		83 1/2	82 3/4	82 3/4	86	86 1/2	
1928.....				99		98	97 1/4	87 1/2	89	87 1/2	89	89 1/4	92 3/4	
1929.....				99	98	98	97	89 1/4	90 1/4	90 1/2	90 1/2	91 1/2	92 1/4	
1930.....				99	97 3/4	98	96 1/4	96 1/2	89 3/4	90 1/2	90	90 1/2	95	95 3/4
1931.....				99 1/2	98	97	96 1/2	96	90 1/2	90	92 1/4	91 1/2	95 1/2	85 1/2
1932.....				99 1/2		97		96	88	88	88	82 1/2	84	
1933.....								99	90 1/4	93 1/2	98	93 1/4	96 1/4	
1934.....								100		95	99	97	99 1/4	
1935.....												93 1/4		

6. Serie II Afd. 4 pCt.		6. Serie III Afd. 3 1/2 pCt.		7. Serie I Afd. 4 1/2 pCt.		7. Serie II Afd. 4 pCt.		7. Serie III Afd. 3 1/2 pCt.		1. Serie amort 110 4 pCt.		2. Serie amort. 110 4 pCt.		3. Serie amort. 110 4 pCt.	
30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12
93 1/4	93	88	88	99 1/4	99 3/4	93 1/4	93	87	86 3/4	106 1/4	106	98 1/4	98 1/4		
94 1/4	93 3/4	88	87 3/4	100 1/4	100	94 1/4	93 3/4	87 1/2	87	106 1/2	106 1/4	98 3/4	99		
92 1/2	91 1/4	86	85 1/4	99 3/4	98 1/2	92 1/2	91 1/4	85 1/2	84 3/4	105	105 1/4	99	98 3/4		98 1/4
90 1/2	90	84 1/2	84 1/2	96 1/4	96	90 1/4	90	83 1/2	83	104 3/4	104 1/2	99	99	95 1/2	95
89 1/2	84 1/2	84	80	95 3/4	91 1/2	89 1/2	83	82 1/2	79	103 1/2	102	98 3/4	98	93 3/4	90
82 1/4	83		79	91	88	82 1/4	82		78	91 3/4	92	90	89	87	
86 3/4	87 1/2		80	95	91 3/4	86 1/4	87		79	100	99	98		92	
86	86 3/4		80	92	92	85 3/4	84 1/2		79		99	98		90 3/4	
87 1/4	86 1/2		80	93	90	85	84		79	99 1/2	100	99 1/2	91	90 1/2	
86 1/2	76	80	75	90 3/4	80 3/4	83 1/4	75 1/2		71		97	92	90 1/4	78	
70 3/4	75		70	78 1/2	77 3/4	70	72 3/4		68		94	90	76	76 1/2	
80	82		74 3/4	83 3/4	83 3/4	79	78 3/4		71 3/4	95 1/4	87 3/4	88 3/4	81 1/2	84 3/4	
86	89 3/4	77	85 3/4	87 3/4	92	82 1/4	86 1/4		79 1/4	100	99 3/4	92 1/4	95 3/4	85 3/4	88 1/2
	85 3/4		82 3/4		85 1/4		80 1/2		73 1/4	99 1/2		92 1/4		83 1/2	
79	77 3/4		72 3/4	78 1/2	77 3/4	73	70 3/4		66 3/4	100		89 1/2	76 1/2	77 1/4	
76 1/4	76 1/4		72	81	81 1/2	73 1/2	74 1/4	69 1/2	70	98 3/4	100	89 1/4	90	81	81 1/2
76 1/2	77		72	80 3/4	81 1/2	74 1/2	72 3/4	71	68 1/4	100		89 3/4	81 1/4	80 3/4	
78	78 3/4		75	82 3/4	83 3/4	76 1/4	76 1/2	71	71 1/2	105	93	94 1/2	83	83 1/2	
83 1/2	87 1/4	77	78 1/2	86 1/2	89 1/2	81 1/2	83 1/2	74 1/2	76	106 1/4	107	96 1/4	100	86 3/4	91 1/4
84 3/4	85 1/4	77	77 1/4	87 1/4	89 3/4	82	82	75	75 1/4	108	98 1/4	98 1/2	90	92	
88	90 1/2	81 3/4	82	92 1/4	92 1/4	85 1/4	85 1/4	78	77 1/2	108	108	99 3/4	100	92	94 1/4
90	79	82 1/2	78	92	77 3/4	85	67 1/2	78 1/4	63 1/4	108 1/4	108	100	98	94 3/4	84
72	74 1/4	66	74	66 3/4	70	62 1/4	67 1/2	57	66	105	92	93	79	80 1/4	
87	94 1/4		91	84 3/4	93 1/2	80	91 1/4	74 1/2	86 3/4	110	98	101 1/4	88 3/4	95 3/4	
96 1/2	98 1/2		93 1/2	92 3/4	97 1/4	91 1/2	94	86 1/4	88 3/4	109 1/2	110	103 1/4	103	98 3/4	100
	85 1/2			84 3/4		79 1/2								95 1/4	

(Fortsættes næste Side)

KØBERKURSER PAA KØBENHAVNS BØRS

(Fortsættelse)

	4. Serie amort. 110 4 pCt.		5. Serie amort. 110 4 pCt.		8. Serie 4 1/2 pCt.		9. Serie 5 pCt.		10. Serie 4 pCt.	
	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12	30/6	31/12
	1923.....						82 3/4			
1924.....		74			77 1/4	74 1/4				
1925.....	77	80 1/2			79 3/4	79 3/4				
1926.....	77	76 3/4			78 1/2	78 3/4				
1927.....	81 3/4	79 1/4			82	82		91		
1928.....	83 1/2	86 1/2			85 1/4	87 3/4	94	95 3/4		
1929.....	84	85 3/4			85 3/4	88 1/2	93 3/4	95 3/4		
1930.....	89 1/4	89 3/4			90 3/4	90 1/2	97 3/4	98 1/4		
1931.....	90 1/2	75 1/2	88 1/2	75 1/2	90 3/4	72 1/2	99 1/4	82		
1932.....	66 1/4	72	63 1/2	70 3/4	64 3/4	70	74 1/2	81 1/4		
1933.....	83 3/4	94 1/4	83	94 1/4	84	93	89 1/2	96 1/2		
1934.....	97 1/4	97 1/2	96 3/4	95 3/4	92 1/2	96 1/2	97 1/4	100 1/4	89 3/4	92 1/2
1935.....	91		82		81 1/2		95 1/4		76	

Angaaende de Afbetalinger paa Interessenternes Gæld, der har fundet Sted ved Reservefondene findes en Oversigts-tavle foran i Bogen, S.

	Samtlige Admini- strationsudgifter			Tab ved realiserede eller overtagne Panter (efter Fradrag af Overskudet)		Antallet af overtagne Panter		Paa Reservefonds-Obliga- tionsbeholdningerne har der i Regnskabsaaret været			
	i Regnskabs- aaret		eller i Forhold til Udlaanet ca. 0/00	Kr. Ø.		Antal overtaget i Regn- skabs- aaret	Ved Regn- skabsaarets Slutning var tilbage	Kurstab		Kursfortjeneste	
	Kr.	Ø.		Kr.	Ø.			Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
1910.....	122.433	40	0,967	5.305	96	31	5	10.534	50	28.175	25
1911.....	112.760	98	0,837	6.385	50	14	4	1.270	50	26.172	25
1912.....	112.742	62	0,773	10.349	81	10	1	93.187	75		
1913.....	198.959	89	1,273	7.096	87	6	3	54.935	75	1.248	75
1914.....	136.260	01	0,825	428	29	5	2	242.553	25		
1915.....	144.692	99	0,851	744	64	5	1	134.156	75		
1916.....	146.464	68	0,835	189	20	5	2	29.254	75	250.940	76
1917.....	208.036	19	1,123	21.159	27	1		35.554	00	9.911	50
1918.....	210.749	16	1,124	147	90	2		16.450	50		
1919.....	271.072	02	1,412					341.617	40		
1920.....	293.993	22	1,459	212	47	3		152.492	00		
1921.....	346.932	96	1,535	601	10					440.477	75
1922.....	361.348	11	1,410	3.713	20	4				677.446	50
1923.....	371.314	33	1,275	1.970	65	5		551.742	25		
1924.....	383.073	39	1,282				781.680	50			
1925.....	356.970	02	1,163							2.988	00
1926.....	359.926	03	1,119			16	4	69.276	50		
1927.....	358.424	30	1,075	2.669	09	36	1			350.659	42
1928.....	379.709	83	1,079	83.714	27	48	8			842.328	00
1929.....	395.593	91	1,074	26.136	21	25	2			13.429	50
1930.....	403.444	85	1,023	9.708	51	12	2			382.278	34
1931.....	421.142	59	1,022	145.969	43	97	35	2.314.001	00		
1932.....	440.715	31	1,073	1.684.597	98	366	88	595.018	73		
1933.....	506.965	68	1,266	607.177	16	205	45			2.563.105	88
1934.....	460.342	31	1,128	521.099	29	182	25			251.313	39

I Aaret 1932 og følgende Aar er ikke blot afholdt de ved Salg af Panter konstaterede Tab, men yderligere er nedskrevet til o alle udlagte Beløb vedrørende overtagne Panter og alle Restkøbesummer og Tilgodehavender i solgte Ejen-domme næst Serielaanene.

NOTER

1. I denne Festlighed deltog foruden Kreditforeningens Repræsentanter og Direktører endvidere Kredstaksationsmændene, Foreningens Sagførere, Kontorpersonalet og Repræsentanter for en Del Autoriteter og Institutioner, saaledes Indenrigsminister J. Jensen-Sønderup, Amtmand Dons og Privatbankdirektør C. C. Clausen. Kort før Selskabet gik til Bords, havde Indenrigsministeren overrakt Ridderkorset til Repræsentantskabets Formand S. Simonsen og til de 2 Direktører Noes og Petersen, medens den administrerende Direktør, Hoppe, der forud var R. af D. og Dbm., var blevet udnævnt til Hofjægermester. — Der blev selvfølgelig holdt et Utal af Taler. En af de mest velholdte var Privatbankdirektør Clausens, hvori han stærkt fremhævede, at Kreditforeningens Interesser ogsaa var og altid havde været Privatbankens Interesser, og at det ikke vilde kunne tænkes, at Privatbankens Interesser kunde komme i Strid med Kreditforeningens Interesser. Af de til Festen skrevne Sange var den uden Sammenligning bedste forfattet af daværende Sagfører i Lemvig, nu Direktør i Sønderjyllands Kreditforening Orla Buhl. Den fremtraadte som et Udkast paa Vers til ny Kreditforeningsstatutter, der var højst originale og absolut ikke kedelige!

2. I sit Foredrag paa de samvirkende sjællandske Landboforeningers Delegeretmøde den 19. November 1909, se nærmere 1. Del af dette Skrift, S. 97 med Note.

3. Se S. 83 i »Hedebogen« udgivet af Adolf Jacobsen, Viborg 1909, med Bidrag af et stort Antal sagkyndige Forfattere.

4. Se Traps Danmark og Johan C. Sulkjær: Snebjerg Sogn I—II, Herning 1925—27. Endvidere kunde nævnes, at medens der siden den sorte Døds Tid var forløbet ca. 500 Aar, hvori

der saa at sige ikke opførtes ny Kirker i de jyske Hedeegne — Opførelsen af Frederiks Kirke til Kartoffeltyskerne turde være en temmelig enestaaende Undtagelse — men tværtimod nedlagt og nedbrudt en stor Mængde, saa er der i den sidste Menneskealder igen opført et betydeligt Antal ny Kirker, et tydeligt Tegn paa baade stigende Befolkning og stigende Velstand.

5. Her kan henvises til, hvad der i den jyske Husmandskreditforenings 50-Aars Mindekrift: De jyske Husmænd og deres Pengeinstitut, af P. Lauritsen, Aalborg 1930, S. 14 ff., er anført efter C. A. Thyregod. Dennes Skildringer er jo imidlertid nærmest Digtning, om end med stærkt Virkelighedspræg. Nyere Beretninger og fuldstændig autentiske i enhver Henseende, se Salomon Frifelt: Gennem de jyske Udmarker, Kbhvn. 1929, og Museumsforstander H. P. Hansen: Trange Kaar (Af Hedebondens Saga), Ringkøbing 1932.

6. Følgende Haandværksmestre og Firmaer var medvirkende ved Bygningens Opførelse og Indretning:

Fundering og Jordarbejde:

Murermester Jørg. Jørgensen, Ringkøbing.
Murerarbejde, Kloak m. m.:

Murermester V. J. Klausen, Lemvig.

Tømrerarbejde:

Tømrmester R. N. Holst, Aarhus.

Stenhuggerarbejde:

Firmaet Brdr. Larsen, København.

Jernbeton:

A/S »Oranje«, Holstebro.

Bygningsnedkerarbejde:

Savværksejer N. Charles, Ringkøbing.

Varme anlæg m. m.:

Ingeniør C. C. Einersen, København.

Sanitære Anlæg:

Fabrikant V. Røgind, Ringkøbing.

Blikkenslagerarbejde:

Blikkenslager C. F. Wiese, Ringkøbing.

Lysindlæg:

Installatør Rasmussen, Ringkøbing.

Malerarbejde:

Malermester H. Rich, Ringkøbing.

Malermester Jens Jensen, Ringkøbing.

Malermester Noe, Ringkøbing.

Dekorationsmaleri:

Maleren Jens Møller Jensen, Gentofte.

Stukarbejde:

Dekorationsbilledhugger Lambert-Petersen,
København.

Terazzoarbejde:

Firmaet Axel Prior, København.

Parquetgulve:

Tømrermester Mertins, København.

Linoleumsunderlag:

A/S Linotolkompagniet, Aarhus.

Linoleum:

Købmand Chr. Christensen og
Sadelmager Outzen, Ringkøbing.

Brandfri Døre:

Smedemester Weitemeyer, København.

Smedearbejde:

Smedemester J. Johansen, Ringkøbing.

Th. Strøm & Co., København.

Glarmesterarbejde:

Glarmester E. Leonhardt, Holstebro.

Glarmester O. Hansen, København.

Bogelevator:

A/S Titan, København.

Belysningslegemer:

Tvermoes & Abrahamson, København.

Hustelefon og Ringeledninger:

Aug. Lyngbye, København.

Tapeter:

Grosserer Chr. S. Jacobsen, København.

Gulvtæpper:

A/S C. Olsen, København.

Gardiner:

Købmand Chr. Christensen og
Sadelmager Outzen, Ringkøbing.

Møblerne:**I Repræsentanternes Mødesal:**

Snedkermester N. Nielsen, Esbjerg.

I Direktionsværelset:

Snedkerm. Vilh. Andreasen, Ringkøbing.

I adm. Direktørs Arbejdsværelse:

Carl G. Hansen, København.

I det tilstødende Værelse (Altanværelset):

Brdr. Plum, København.

I Meddirektørernes Værelser:

Friis-Hansen, Rudkøbing.

I Kasserer og Bogholders Kontorer:

Snedkerm. Vilh. Andreasen, Ringkøbing.

I det store Kontorlokale i Stueetagen:

A. S. Johansen & Søn, Kolding.

I det store Kontorlokale paa 1. Sal:

H. Madsen, Nyborg.

Forandringer ved ældre Møbler m. v.:

Snedkerm. G. Tang, Ringkøbing.

Af de mange, som medvirkede ved Bygnings Opførelse, skal her specielt mindes den gamle Stenhugger Andreas Larsen, der vil være uforglemmelig for alle, som lærte ham at kende. Han havde i Livet mødt mere Modgang end Medgang og havde paa Grund af økonomiske Vanskeligheder overdraget Firmaet til sine unge Sønner (Brødrene Larsen), men arbejdede ivrigt med. I sin Ungdom havde han drømt Kunstnerdrømme; endnu paa sine gamle Dage maatte han af og til have fat i Pensel og Palet og kunde male ret gode Portrætter. I Danmark og navnlig i Sverige havde han udført store Bygningsarbejder i Sandsten og Granit, og han elskede sit Haandværk. Med Stolt-hed gjorde han gældende, at han var det eneste endnu levende Medlem af den berømmelige ældgamle Stenhugger-Zunft. Om denne og om sine Oplevelser har han et Par Aar før han døde fortalt meget i ét Fagblad, Stenhugger-bladet, 1928 (med interessant Billedstof).

Af Sønnerne er Hans W. Larsen blevet en kendt Billedhugger, der i 1933 erholdt det Ankerske Legat.

7. Angaaende Bygningen kan iøvrigt læses i »Architekten«, Meddelelser fra Akademisk Arkitektforening, 5. September 1914.

8. Det var Jensen Sønderup, der var Indenrigsminister.

9. Den 11. Juli 1892 var der med Tilslutning af samtlige Kreditforeninger nedsat et staaende Fællesudvalg til Varetagelse af Kreditforeningernes Fællesinteresser. Udvalget bestod af 5 Kreditforeningsdirektører, dog ingen af Vest- og sønderjydske Kreditforenings. Senere er Antallet af Udvalgsmedlemmerne betydelig for-

øget, saa alle Kreditforeningerne er direkte repræsenteret deri.

10. Af Forholdene under Verdenskrigen findes en velskreven Skildring i S. Weis Foghs Skrift om Jydsk Landhypothekforening (Aarhus 1931), hvoraf enkelte Ting er benyttede i det følgende. Se ogsaa Værket »Det danske Samfund« (skrevet af forskellige Forfattere, Martins Forlag 1924) særlig Afsnittet om Jordbruget i det 19. Aarhundrede og vore Dage af Frode Sørensen.

11. Af Forstander J. C. Overgaard i et Foredrag i Nationaløkonomisk Forening 17. Oktober 1933 om Landbrugsproduktionens Stilling under de nuværende Pris- og Afsætningsforhold, trykt i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1933.

12. Tallene er hentede fra Statistisk Aarbog, Aargangene 1912—1935, forsaavidt de der findes.

13. Om de nævnte tyske Laane-Institutter se nærmere: »Der landwirthschaftliche Hypothekarkredit in Schleswig-Holstein« af H. H. Mordhorst, Tübingen, 1914 (Inaugural-Dissertation), »Das ländliche Kreditwesen in der Provinz Schleswig-Holstein« af Dr. W. Fritz, Kiel 1918 (Dissertation) og »Das landwirthschaftliche Kreditwesen« af samme Forf. i Schleswig-Holsteinisches Jahrbuch (ogsaa kaldet Kunstkalender Schleswig-Holstein) for 1920, S. 107—110.

14. Generalforsamlingen i Kiel er kortelig omtalt i Værket »Sønderjyllands Historie«, Bind V, S. 248. Udførligere Omtale i forskellige Blade, saaledes »Heimdal« for 26. Oktober 1934, men navnlig i H. P. Hanssens »Tilbageblik« IV, S. 151 ff.

15. Og der er maaske ikke noget at sige hertil. Den, der skriver dette, var ganske vist dengang meget forstemt herover og anbragte som Følge heraf, hvad han selv havde af Sparepenge, i Nordslesvigsk Kreditforenings Obligationer, men fik dem jo godt nok senere opsagt og tilbagebetalt i tyske Mark paa et Tidspunkt, hvor disse kun havde en ringe Brøkdel af deres tidligere Værdi.

16. En udmærket Skildring af »De sønderjydske Pengeinstitutter i Overgangstiden og efter Genforeningen samt Oplysninger om Kredit- og Pengeforholdene i Sønderjylland« af

Bankdirektør Chr. Hübbe i Haderslev findes i Sønderjydske Aarbøger, II. Række, 1931.

17. Maaske det kan interessere en og anden at høre, hvem de gode Sønderjyder var, der ved den Lejlighed ledsagede Kloppenborg-Skrumsager til Ringkøbing. Det var følgende Mænd fra baade den østlige og vestlige Del af Sønderjylland:

N. J. Hørlyck, Rurup, Branderup Sogn.

Sønnik Linnet, Kjærgaarde, Emmerlev.

Karsten Outzen, Ellum, Løgumkloster.

Janne Marcussen, Vraagaard, Læk.

Anders Krog, Skovbølling, Bjerning.

Chr. Skytt, Magstrup.

Nik. Nissen, Riis.

Jørgen Tüchsen, Frøslev.

Joh. Ferdinandsen, Ladegaardskov pr. Graasten.

J. Zachariassen, Dybbøl.

Nic. Chr. Nielsen, Miang, Als.

18. Hentet fra det foran under 16 anførte Sted.

19. Det bedste af Forslagene om kortfristede Laan turde være et, der var fremsat af Kommitteret Overretssagfører Jon Krabbe. Desuden var der (tidligere) af Landstingsmand Jensen Toustrup og Statsgældsdirektør Andersen stillet Forslag om Oprettelsen af et midlertidigt Laaneinstitut for Grundejere, og der blev (senere) af Formanden for det i Medfør af Lov Nr. 551 af 23. Decbr. 1922 nedsatte Byggekontrolnævn, Professor Sindballe forhandlet med Østifternes Kreditforening om Ydelse af særlige Byggelaan.

20. Foredraget udkom kort efter i Bogform under Titel: Bør vore Kreditforeninger forhøje Renten paa deres Kasseobligationer?

21. Af vest- og sønderjydske Kreditforenings Repræsentanter var mødt Formanden J. Clausager, Næstformanden P. Andersen samt endvidere Lambert Hansen, S. Bundgaard, og H. Müller. Det kan her siges, at Direktionen ikke selv havde udpeget disse Mænd hertil (som Leth-Espensen ikke var fri for at antyde Muligheden af), men at denne Kreditforenings Repræsentantskab selv i et Møde havde delegeret de paagældende.

22. »Møde af Delegerede fra samtlige Kreditforeninger, afholdt i Østifternes Kreditforenings Bygning i København den 2. Marts

1921« (96 Sider). Udgivet af Kreditforeningernes staaende Fællesudvalg.

23. Direktør E. Krag i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1932, S. 316 («Nogle Bemærkninger om Kreditforeningernes Organisation og Rentepolitik») samt Udtalelser paa Møde i Odense 27. September 1930.

24. Udtalelser af Repræsentantskabsformand, Landstingsmand Axel B. Lange paa de danske Provinsbankers Forenings Aarsmøde i København 17. Maj 1931 samt ved tidligere Lejligheder, saaledes allerede ved et Møde i 1916, omtalt i Herm. Møllers Bog, S. 92.

25. P. A. Callø i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1932, S. 304: Jeg har selv været med til at angribe Landcredittkassen for dens Rentepolitik, men det gør jeg ikke mere. («Realkredit under skiftende Konjunkturer»).

26. K. Sindballe: Dansk Selskabsret V, Kredit- og Hypothekforeninger (Kbhvn. 1935), Side 97 og 98.

27. Sven Clausen: Kreditforeningsforhold I (Kbhvn. 1934), S. 33, jfr. S. 30.

28. Det er jo en Selvfølge, at »To Kapitalers Værdier kan kun sammenlignes, naar de begge er beregnede for det samme Tidspunkt«, som der staar som Motto for »Penges Værd«, Forrentnings-Kapitaliserings- og Amortisations-Tabeller udgivet (Aabenraa og Kbhvn. 1913) af den sønderjydske Matematiker Nikolaj Andersen (der tillige var en fremragende Sprogmand — i visse Henseender grundlæggende — samt Forfatter af Digte i sønderjydsk Folkemaal, Sekretær i Nordslesvigsk Sprogforening, Medudgiver af Sønderjydske Aarbøger samt Foreningsvært og Bibliotekar i Folkehjem i Aabenraa!)

29. Det samme kan vel siges om samme Forfatters Uddrag af samme Bog »Om effektiv Rente af Kreditforeningsobligationer«, der var trykt i Fagbladet »Assurandøren«, 20. Aarg., 1915, Side 19 ff., og om den fortræffelige »Lærebog i Regning for Forsikringskolen« af Anders Hansen. Endvidere om »Fonds som Investeringsobjekt paa Kapitalmarkedet« af Kaj Brodthagen i »Meddelelser fra Handelsvidenskabelig Studiekulub ved Handelshøjskolen i København«, Novbr. 1927 og April 1928.

De nævnte Forfattere, ligesom ogsaa Lektor i Statistikkens Teori Kontorchef Nybølle i sine Forelæsninger paa Universitetet, og de kendte

udenlandske Haandbøger og Tabelværker af Schinkenberger, Spitzer, Emil Foerster, Huss-Hagström m. fl., forstaar ved effektiv Rente det samme, og saa længe man har beskæftiget sig med disse Ting, har man vistnok ogsaa anset Begrebet »effektiv Rente« for nyttigt og hensigtsmæssigt, ja uundværligt, naar man vil sammenligne eller bedømme forskellige Annuitetslaan. Det maa derfor forundre, at en saa grundig og skarpsindig Forfatter som Dr. Sven Clausen i sit ovennævnte Værk, S. 26, ikke synes at interessere sig synderlig for dette Begreb, som han omtaler paa en noget uklar Maade. I Stedet for eller ved Siden af »den virkelige effektive Rente« eller »den effektive Debitor-Rente i egentlig Forstand« opstiller han et af ham selv opfundet Begreb »den praktiske Rente«, hvorved der næppe vindes stort.

30. Se Herman Møllers tidligere nævnte Bog, Side 2—15, samt Direktør J. Jensen-Sønderups Bog om Kongeriget Danmarks Hypothekbank (1931).

31. I 1. Del af dette Skrift, S. 87, er fortalt en Historie om en Mand, der spyttede paa Kreditforeningens Gulv og mente, at man maatte have Lov til at spytte paa »sit eget Gulv«. Da Kreditforenings- og Hypotekforeningsdirektør Gjessing et Sted har udtalt en stærk Misbilligelse af denne Histories formentlige Moral, der i sin Konsekvens maatte føre til, at Manden ogsaa maatte have Lov til at slaa Ruderne ud i »sit eget Hus«, Kreditforeningsbygningen, saa skal her bemærkes, at dette turde være at tage lidt for tungt paa Historien. Selvfølgelig har ingen for Alvor villet anerkende Mandens juridiske Ret, men kun hans Slagfærdighed og tørt-barokke Humor, som ikke var til at staa for.

32. Saaledes omtrent udtalte Etatsraad H. N. Andersen sig paa Østasiatisk Kompagnis Generalforsamling den 20. Marts 1935.

33. Citat efter en Artikel i »Børsen« for 10. September 1931 af fhv. Minister Hassing Jørgensen, der her foreslaar en forbedret Akkordlovgivning for kriseramte Landbrugere.

34. Paa de fynske Landforeningers Delegeretmøde i Odense 12. November 1932.

35. Udtalelsen fremkom i et Radioforedrag den 4. Januar 1933.

36. »Dette havde i Virkeligheden snarere

været en Opskrivning end en Nedskrivning. Jeg burde derfor have sagt Opskrivning — det havde lydt bedre. Men jeg har nu aldrig været Politiker — derfor er jeg ogsaa kommet ud af Rigsdagen!» (Udtalelse af Prof. Birck i et Foredrag om den finansielle Stilling paa de samvirkende jyske Husmandsforeningers Sendemandsmøde i Aarhus 13. November 1931).

37. Udførligere Redegørelse for »det Buhl-ske System« findes i »Hejmdal« for 15. November 1931 ff. og paa ny 26. Oktober 1932 ff., se endvidere »Tilskueren«, Novbr. 1927. Det kan vistnok siges, at nogle af de ledende Tanker deri — mere eller mindre tydeligt — har paaavirket forskellige af Krisetidens Love, f. Eks. Lovene om Høstpantebreve, se foran Side 74.

38. Cornelius Petersens Bevægelse var ikke velset af Tyskerne, skønt han var ret misfornøjet med det danske Styre. Han var nemlig endnu mere misfornøjet med Tyskernes Styre. Han var en ret ejendommelig Personlighed om end ikke saa betydelig og overlegen en Begavelse, som han selv troede. Hans Sprog var meget ejendommeligt. Om sine Modstandere sagde han saaledes: »De maa jo ha en Manco i æ Gehirn«.

39. Mødet fandt Sted i Ensted 23. Juli 1931.

40. I Henhold til Lov Nr. 70 af 27. Marts 1929 om Værn for Erhvervs- og Arbejdsfrihed.

41. I Januar 1933, da en anden farlig og meget omfattende Arbejdskonflikt truede, blev saadan Indgriben af Lovgivningsmagten til Virkelighed med Loven om midlertidigt Forbud mod Lockout og Strejker.

42. En meget oplysende Redegørelse for Renteudvalgets Arbejde findes i Ringkøbing Amts Dagblad for 6. Februar 1934 af Formanden P. Gammeltoft, Henne.

43. Tanken maa vel have været, enten at Obligationsejerne af Frygt for ellers ikke at kunne finde Anbringelse for deres Penge med Glæde skulde gaa ind paa at nøjes med halv Rente, eller at Vanskelighederne i hvert Fald maatte kunne klares ved Hjælp af de mere eller mindre taagede Planer, der blev fremsat af »J. A. K.« (Jord-Arbejde-Kapital)-Bevægelsen.

44. Herved er for en Del benyttet Professor K. Sindballes »Dansk Selskabsret«, V, Side 142 ff. (København 1925).

45. Sædvanlig kaldet »Kanslergade-Forliget«, fordi Forhandlingerne blev ført i Statsminister Staunings Hjem i Kanslergade.

46. Digtet er skrevet af Johannes Smith, der er født i Ringkøbing 1899 og Sønneson af Fabrikant P. Smith, der i sin Tid var en af Direktørerne i vest- og sønderjyske Kreditforening. Digtet, der findes i hans Digtsamling »Orion«, er skrevet til en Mand, der ganske vist ikke selv er Bonde, men af god vestjysk Bondeslægt, nemlig Forfatteren og Filosofen Kr. Lambæk, f. i S. Lem 1870.

47. Kommissionens Formand er Departementchef i Indenrigsministeriet K. Ulrich, og Medlemmerne er iøvrigt Kreditforeningsdirektørerne Krag og Callø, Hypothekforeningsdirektørerne Gjessing og Helver, Folketingsmændene Brorsen, Fibiger, Fisker og Jørgen Jørgensen, Forligsmand Riis-Hansen, Formanden for de danske Grundejeres Landsorganisation, Direktør Carl V. Jensen, Kontorchef i Overskyldraadet K. J. Kristensen, konst. Leder af Indenrigsministeriets Boligafdeling, Fuldmægtig Svend Nielsen og Boligselskabsdirektør F. C. Boldsen.

48. Jfr. J. Warming i Nationaløkonomisk Tidsskr. Maj—Juni 1903 (citeret i 1. Del af dette Skrift, S. 94) og Sven Clausen: Kreditforeningsforhold I, S. 44.

49. Jfr. herved Niels Lindberg i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1935, S. 166 (»Nytter nye Kompromisforslag?«).

50. I den første Udgave af dette Skrifts 1. Del var der ved en Trykfejl kommet til at staa 1854, hvad Direktør Hoppe fandt morsomt. Jeg er altsaa blevet Student 8 Aar gammel, sagde han, har altsaa overgaaet Griffenfeld, der blev Student 13 Aar gammel!

51. Slægten stammer oprindeligt fra Holland. Adskillige af dens Medlemmer har paa udmærket Maade gjort Tjeneste i høje Stillinger i den danske Flaade. Som Følge heraf blev den adlet, og som Følge heraf havde Direktør Hoppe egentlig Ret til ligesom Niels Juul og Tordenskjold at komme til at hvile i Holmens Kirkes Gravkapel i København, en Ret han dog ikke ønskede at benytte sig af. Ligesom sin tidligere afdøde Hustru — født Baronesse Wedel Jarlsborg

— hviler han paa Staby Kirkegaard i Vestjylland.

52. Den længstlevende af Hovedpersonerne, Redaktør Th. Nielsen, har i Holstebro Dagblad og Ringkøbing Amts Dagblad for 17. September 1913 givet en Fremstilling af, hvad der passerede i Holstebro, idet han var utilfreds med Fremstillingen i E. Henriichsens Bog »Christen Berg«, der udkom 1911.

Den Omstændighed, at Noes indvilgede i at modtage Ridderkorset, da Kreditforeningen havde 50 Aars Jubilæum, maa ganske sikkert ikke opfattes som et Tegn paa, at han havde fortrudt sin politiske Fortid! Af egen Drift udtalte han sig ganske vist sjælden om Holstebrosagen, men skete det, at Samtalen drejede hen paa dette Emne, bestræbte han sig ikke for at undgaa det. — Af den Maade, hvorpaa Forhørene i Holstebrosagen foregik, fik Noes det bestemte Indtryk, at Myndighederne i første Række ønskede at ramme Berg, og at man derfor gerne vilde have Noes og Nielsen til at forklare, at det var Berg, der ved sin Adfærd havde lagt Pres paa dem og drevet dem til at optræde som sket, hvad de imidlertid paa ingen Maade vilde indrømme. — En Gang, da der i en snævrere Kreds var Tale om, at der er forskellige Veje til Ros og Magt og Fremgang i Verden, bemærkede Noes: At flytte en Politimester ned fra en Tribune er en Maade, der heller ikke er saa fejl! En Bemærkning, der maaske kan synes kynisk, naar man ikke er fortrolig med vestjysk Lune, der godt kan forenes med Selvironi. — Vel nok som Følge af sin skarpe Forstand saa Noes meget kritisk og skeptisk paa mange Ting. Ogsaa det danske Landbrugs Fremtidsmuligheder saa han meget skeptisk paa, hvilket formodentlig har været medvirkende til, at ingen af hans mange Sønner er blevet Landmænd.

53. Om ham kan derfor læses i 1. Del af dette Skrift S. 115—16. Til det der anførte kan føjes, at Simonsen er Forfatter af en Bog: Nogle Optegnelser om Andst og Gjesten Sogne i de sidste Aarhundreder (1888), der indeholder meget af Værdi. Ludvig Schrøder henviser ofte til denne Bog i sin egen Bog om Danmarks Hjælpekilder og Næringsveje. Og i Hedeselskabets Tidsskrift

for 1901, Side 1914 skriver Schrøder om Anders Simonsen: Der er vel ingen i Andst Herred, der i sit lange Liv har tjent Plantningssagen saa tro som han.

54 og 55. Om »Kredsen i Røj, Ravnholt og Veerst«, der var stærkt præget af Peter Larsen Skræppenborgs Forkyndelse, og som hørte til Askov Højskoles ældste og bedste Venner, kan læses i en Bog af August F. Schmidt: Fra Røj og Ravnholt. Med nogle Oplysninger om den folkelige Vækkelses Historie i Koldingegnen (1931).

56. Clausagers Fader, A. J. Clausager, vel hidtil Slægtens mest kendte Mand, var ikke blot 1866—78 Folketingsmand, men 1878—86 Landstingsmand og 1887—90 atter Folketingsmand.

57. Det har forøvrigt vistnok altid været saadan, at Vestjyder gennemgaaende har haft betydelig Interesse og Anlæg for Regning, hvad der formodentlig nok staaer i Forbindelse med den berømte »jydske Handelsaand«, jfr. herved 1. Del af dette Skrift S. 22. — Flere Vestjyder har da ogsaa i den videnskabelige Verden vundet Anerkendelse som fremragende Regnekunstnere, ikke mindst hin »Calculator clarissimus, artifex numerorum illustrissimus«, hvem Dr. phil. Burrau har tilegnet sit foran Side 66 nævnte Skrift: Vejledning i Udregning af effektiv Rente.

58. idet endvidere kan henvises til: Meddelelser om en gammel Bondeslægt i Sdr. Esp af P. Storgaard Pedersen i »Hardsyssels Aarbog« 1927, S. 159 ff.

59. se herom »Hardsyssels Aarbog for 1909, S. 104 (P. Storgaard Pedersens Skildring af Borris Seminariums Historie).

60. se J. J. Brødsgaards i 1. Del af dette Skrift anførte Skildring i Hardsyssels Aarbog for 1908 og nu navnlig J. Abildtrup: Abildtrupgaard og dens Beboere fra 1498 til 1925 (Struer 1925), medens derimod en ældre meget bekendt Skildring af samme Emne, Forfatteren C. A. Thyregods »En bortrømt Bondekarl« (i en bekendt Skolebog, P. A. Holms og C. A. Thyregods »Skriftlæsningsbog«) indeholder en Del, der er historisk urigtigt.

61. se Johan C. Sulkjær: Snebjerg Sogn II, (Herning 1927) Side 119—21.

62. I Fortsættelse af det foran Side 11 og

Note 4 bemærkede kunde nævnes, at der ogsaa i Slavs Herred er bygget mange ny Kirker; i Grindsted Sogn alene 2, foruden at den gamle Grindsted Kirke har faaet en saadan Udvidelse, at den nu — iflg. Traps Danmark — alm. kaldes »Hedens Domkirke«.

63. Som et Kuriosum kan nævnes, at S. Præstegaard har en Broder, der ligeledes er Gaardejer i Grindsted, og som ligeledes gennem en lang Aarrække har været Kreditforeningsrepræsentant, nemlig for den nørrejydske Landkreditforening i Viborg, vistnok et ret enestaende Tilfælde.

64. Angaaende 2 af disse Sogne — Føvling og Holsted — har der forøvrigt i Aarenes Løb været lidt Tovtrækkeri. Iflg. Statutterne kan Repræsentantskabet bestemme, at mindre Dele af en Kreds henlægges under en anden, og i 1908, da Repræsentanten for Holsted 1. Kreds var død, og inden der blev valgt en ny, blev det bestemt, at de 2 nævnte Sogne skulde overflyttes fra Holsted 1. til Holsted 2. Kreds, antagelig ud fra den Betragtning, at de historisk set hørte til Malt Herred ligesom de andre Sogne i Holsted 2. Kreds. Men herved blev Holsted 1. Kreds urimelig lille i Forhold til Holsted 2., og da der i 1927 skulde være Nyvalg af Repræsentant i Holsted 2. Kreds, fandt man det rettest, at de igen kom til at høre til Holsted 1. Kreds som først bestemt.

65. Det kan maaske forsvares her at fortælle følgende lille for Moltesen ret karakteristiske Træk: I det ordinære Repræsentantskabsmøde den 24. Maj 1920 havde Repræsentantskabets staaende Udvalg faaet overdraget det Hverv at overveje Spørgsmaalet om en Omregulering af Personalets Lønninger, idet disse ikke længere svarede til Priserne paa Livsfornødenhederne, som havde været Genstand for en voldsom Stigning, men Udvalget var ikke særlig begejstret for at komme i Lag med Arbejdet, og Tiden gik, uden at der skete noget. Personalet pressede paa og kom med indtrængende Forestillinger om hvor nødvendigt det var, at der skete noget. Den Tanke blev da fremsat, at man som en midlertidig Foranstaltning og for at vinde Tid til grundig Overvejelse kunde yde Personalet 1 Maanedes Vederlag ekstra, hvil-

ket man foruden med Dyrtiden ogsaa kunde motivere med, at Kreditforeningen paa den Tid kunde holde 60 Aars Jubilæum. Kl. Moltesen erklærede, at det Jubilæum regnede han ikke for noget, men saa blev der bemærket, at i Aar havde ogsaa Genforeningen med Sønderjylland fundet Sted, og det kunde han ikke staa for, men erklærede sig villig til at gaa med til Forslaget paa den udtrykkelige Betingelse, at Genforeningen ogsaa skulde nævnes i Motiveringen. — Moltesen var en ældre Broder til fhv. Folketingsmand og Udenrigsminister Dr. phil L. Moltesen.

66. Navnet Lambert — ogsaa Lambert Hansen — har man kunnet træffe paa Ribe-Egnen gennem mange Hundrede Aar, hvorved bemærkes, at der i ældre Tid var en Del Skibsfart mellem Ribe og Rhinegnene, hvor en Helgen ved Navn St. Lambertus var særlig æret, og han synes ogsaa i den katolske Tid at have haft en Helligdom i Ribe, hvortil der blev valfartet; i hvert Fald hedder det i det satiriske Digt fra Reformationstiden om Peder Smed og Adser Bonde:

Somme gaa til St. Jost i Nibe
og somme til St. Lambert i Ribe,
til Essenbæk Kilde gaa og somme;
det kommer ingen af dem til fromme ...

I Darum Sogn findes ogsaa en Samling Gaarde og Huse, der benævnes Lambertsdam.

67. Se 1. Del af dette Skrift, S. 119—20, hvor der findes et lille Stykke, som er skrevet af Lambert Hansen.

68. Foruden til 1. Del af dette Skrift maa desangaaende henvises til Hedeselskabets Tidsskrift for 15. Juni 1935 S. 130—31 og Lærer P. J. Nielsens Bog: Fra Darum Sogn (1925) S. 83—84. — I Ribe Stiftsmuseums Kunstsamling findes foruden mange andre udmærkede Kunstværker ogsaa et stort Maleri (af H. Dohm, malet 1915) forestillende et Møde i Ribe Amtsraad, paa hvilket ogsaa er afbildet Lambert Hansen, der i 19 Aar var Medlem. — Lambert Hansen fik i 1917 Ridderkorset og blev i 1932 endvidere Dbm.

69. Under Arbejdet paa sin store jyske Ordbog har Feilberg sikkert tit og mange Gange taget Lambert Hansen med paa Raad.

70. Anførte Værk Side 182.

INDHOLD

Indledning	7
Forholdene ved Aar 1910 og de første Aar derefter ...	11
Bygningen	15
Problemet Tillægslaan	20
Krigsaarene	30
Sønderjylland	40
Aarene efter Verdenskrigen	50
De første Aar efter Krigsperioden	50
De højrentede Laan	50
Forskellige nyere Love	70
Forholdene i Kriseaarene	77
Stillingen i Øjeblikket og Fremtiden	108
Personalia	112
Foreningens Direktører	112
Foreningens Repræsentanter	125
Foreningens Revisorer	153
Kontorpersonalet	154
Statistik	165
Noter	174

OMSLAG OG FORSATS EFTER TEGNING AF
FRØKEN JOHANNE CRAMER

DE FOTOGRAFISKE OPTAGELSER TIL HELSIDESBILLEDERNE
ER UDFØRT AF
BOTH A JØRGENSEN, RINGKØBING

BOGBINDERARBEJDET
UDFØRT AF
MARIUS MØLLER, AARHUS

